"ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ"

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು

ನಿಖಿಲ ವಿ.ಎಂ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಶ್ರೀಲತಾ

ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು

ಹೆಚ್.ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡ ಕಾಲೇಜು

ಮದ್ದೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ (ರಿ), ಮಂಡ್ಯ

ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ

ಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ)

೨೦೦೭-೦೮

ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳು
ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು

ನಿಖಿಲ ವಿ.ಎಂ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಶ್ರೀಲತಾ
ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು
ಹೆಚ್.ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡ ಕಾಲೇಜು
ಮದ್ದೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ (ರಿ), ಮಂಡ್ಯ
ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ
(ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ)
೨೦೦೭-೦೮

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ

ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ನಿಖಿಲ ವಿ.ಎಂ. ಅವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ "ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಭಾಗಶಃವಾಗಲಿ, ಪೂರ್ಣವಾಗಯೇ ಆಗಲಿ ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಬೇರ್‍ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಪದವಿ, ಡಿಪ್ಲೋಮೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ : ೧೨-೦೯-೦೮

ಸ್ಥಳ : ಮಂಡ್ಯ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಎಂ. ಶ್ರೀಲತಾ.
ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು
ಹೆಚ್.ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡ ಕಾಲೇಜು
ಮದ್ದೂರು.

ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಘೋಷಣಾ ಪತ್ರ

ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಮಂಡ್ಯದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ೨೦೦೭-೦೮ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಎಂ.ಫಿಲ್ ಅಧ್ಯಯನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾ ನಿಬಂಧ ರಚಿಸಲು "ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಶ್ರೀಲತಾ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿ ಈ ನಿಬಂಧ ರಚಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನಾಗಲಿ, ನಿಬಂಧದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಾಗೂ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳಾಗಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢಿಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ನೀಡುವ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

Nikhila V.M

ದಿನಾಂಕ : ೧೨-೦೬-೦೮ | ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಸಹಿ

ಸ್ಥಳ : ಮಂಡ್ಯ

"ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ"

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ-೧
ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನ ಅಪೂರ್ವವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಮಹತ್ವವೂ ಆದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಅದರ ಆರಂಭದ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ.

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ದಶಕಗಳು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಎರಡು ದಶಕಗಳು ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಕಾಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು, ವಿಚಾರ ಲಹರಿ ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಆದ ಕಾಲ ಭಾರತೀಯ ಮನಸ್ಸು ಹೊಸ ಒಲವು ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದರೂ ಆ ದೇಶ ಕಾಲಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ಲಲಿ ಹೊಸಯುಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಭಾರತದ ತುಂಬಾ ಬೀಸಿದ್ದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೂ ಹೊಸತನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಫಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ನವನವೀನತೆಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಆದರೆ ಹೊಸ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಭಾಷೆಗೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರವಿದೆ. ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ನೆಲ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದೇ ನೀರು ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಹಿನಿಯಲ್ಲೂ ಹರಿದು ಬಂದಿತು. ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಬದಲಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮಾತು ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ನಿರ್ಜೀವತೆಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ತೋರಿಸಿತ್ತು.

ಈ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡುವಲ್ಲದೆ, ಹಳೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಗುರುತು ಕೂಡ ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು ಬದಲಾದವು. ನಾಟಕ ಹಳೆಯ ತಂತ್ರ, ವಸ್ತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸ

ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾದಂಬರಿ, ಹರಟೆ, ದಿನಚರಿ, ಸಣ್ಣಕಥೆ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಹೀಗೆ ಹೊಸ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಸಾಲಿಟ್ಟವು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ನಮ್ಮ ಮನೋಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಬದಲಿಸಿದವು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ತಿರುಗಿಸಿದರು. ಅನುವಾದಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದವು. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದಿತು.

ಕನ್ನಡ ನವೋದಯದ ಆರಂಭಕಾರರ ಹೆಸರುಗಳು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಚಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರ ಕೃತಿಗಳು ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಈಗ ನೋಡಲು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಕೃತಿಗಳು ಕಾಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೇಖಕರ ಓಲೆಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ಪಾಡೆ ಅರವತ್ತು, ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಲೇಖಕರ ಅಚ್ಚಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೂ ಒದಗಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಹಾಗೂ ವಿಷಾದಕರ ಸಂಗತಿ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇಂದೋ, ನಾಳೆಯೋ ನಮಗೆ ಯಾವುದೋ ಊರಿನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಯೋ, ಖಾಸಗಿ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೋ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಕೇವಲ ಕವಿ, ಕೃತಿಗಳ ಉಪಲಬ್ಧತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳು ಕವಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಇದೆ ರೀತಿ ಇದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರುವ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಹೆಸರು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದುದ್ದು.

೦ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದವರಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮುಖ್ಯರಾದವರು. ನವೋದಯ ಪೂರ್ವ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇವರು ಮೂಲತಃ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದವರಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಒಲವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ರೂಪಾಂತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕಾವ್ಯ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಗೆ ದುಡಿದವರಾದರೂ ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇವರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಷಯದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನಾವು ತೊಡಗುವ ಮೊದಲು ಆ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗೆಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಲವು ಅಥವಾ ಅಭಿರುಚಿ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿದ್ದು ೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ: ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ, ೩ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳು, ೪ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ೫ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳು, ೬ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಅಧ್ಯಾಯ ೭ರಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಡಿಬರಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಧ್ಯಾಯ ೮ರಲ್ಲಿ ಸಮಾರೋಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ. ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ರಚಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ ನೀಡಿದ್ದೇನೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ-೨
ಎಂ. ಎಲ್ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ: ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ

ಯಾವುದೇ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಾರನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮೊದಲು ಆತನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಖಾಸಗಿ ಬದುಕಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೊ, ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೊ ಆತನ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುತ್ತವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅವರು ಬಾಳಿಬದುಕಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತಿಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಸಹ ಆಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ. ಬಹುಕಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಸೂಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜೀವನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ, ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಕ್ರೂಢೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ "ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸಂಸ್ಕರಣ ಸಮಿತಿ"ಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣಕೊಟ್ಟ ಕಾರಣಪುರುಷ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರಮುಖರಾದವರಾಗಿದ್ದರೆ. ಇವರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೫೨ರಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದೇಶಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಂದೆ ಬೈರೇಗೌಡರು ಸುಭೇದಾರರಾಗಿದ್ದರು.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ವಂಶದ ಮೂಲ ಪುರುಷ ಹಕ್ಕಿಗೌಡರು ಇವರು. ನಾಗಮಂಗಲ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಬಂದು ದೇಶಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತರು. ಹೀಗೆ ನೆಲೆನಿಂತ ಈ ವಂಶದ ಮೂರನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಲಿಂಗೇಗೌಡರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿ ಆಗಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ

ಸುಭೇದಾರರಾಗಿ ಸೇರಿದರು. ಆಗಿನ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾಂಚನದೊಡ್ಡಿ ಎಂಬ ಊರನ್ನು ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದರು. ಲಿಂಗೇಗೌಡರು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪುಟ್ಟೇಗೌಡ, ಬೈರೇಗೌಡ, ಅಣ್ಣೇಗೌಡ, ತಮ್ಮಯ್ಯಗೌಡ ಅವರನ್ನು ಸುಭೇದಾರರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸುಭೇದಾರ್ ಬೈರೇಗೌಡರ ಎರಡನೇ ಮಗನೇ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು.

ಸುಭೇದಾರ್ ಬೈರೇಗೌಡರು ಗೌರಿಬಿದನೂರು, ಸರ್ಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬೆಳೆದದ್ದು ತಾತ ಲಿಂಗೇಗೌಡರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶಾಲೆಗೇ ಸೇರುವಾಗಲೂ ಅವರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರಿರಬೇಕಾದ ಕಂಡೆ ತಾತ ಲಿಂಗೇಗೌಡರ ಹೆಸರೇ ನಮುದಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುಣಿಗಲ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ನಂತರದ ಪದವಿಯವರೆಗಿನ ವ್ಯಾಸಂಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಿತು. ಇವರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ೨೪ ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ಪದವಿ ಪಡೆದರು. ಮದರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಬಿ.ಎಲ್ ಪದವಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪದವಿ ಪಡೆದ ನಂತರ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಕೀಲರೊಬ್ಬರ ಬಳಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೮೮೫ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ವಕೀಲರಾಗಿ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರ ವಕೀಲ ವೃತ್ತಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಉನ್ನತಿಗೆ ಏರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಣ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಯಾವ ದುರಾಭ್ಯಾಸಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಏನಾದರೂ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯರೂ, ಸ್ವತಃ ಬರಹಗಾರರೂ, ಉತ್ತಮ ನಟರೂ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಕೈ ತುಂಬಾ ಕೆಲಸ ವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರೇ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದರ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ. ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಎ. ಸುಬ್ಬರಾವ್ ಮತ್ತು ಜಯರಾವ್ ಮುಂತಾದವರ ಸಹಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು "ದಿ ಗ್ರಾಜುಯೇಟ್ಸ್ ಟ್ರೇಡಿಂಗ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ಸ್" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯೆಂದೇ ಒಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆನಂತರ ೧೮೯೩ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಆಗಿನ ಸರ್ಕಾರ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲನೆ ಹೆಂಡತಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತೊಂದರೆಯಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡಿನ ರೈತ ಮನೆತನದ ಭಾಗೀರಥಮ್ಮ ಎಂಬುವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ "ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ನಾಟಕ ಸಭಾ" ಎಂಬ ಒಂದು ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಹಳ ನ್ಯಾಯಾನಿಷ್ಠುರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯಿತ್ತು. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರೂ ನಾಟಕ

ಪ್ರೇಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹೊಟ್ಟೆ ಕಿಚ್ಚಿನ ಜನರು ಆಗ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಮಿಲ್ಲರ್ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಮೂಗರ್ಜಿ ಬರೆದು ಮುನ್ಸೀಫರು ಯಾವಾಗಲೂ ನಾಟಕ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವರೆಂದೂ, ಕೋರ್ಟಿನ ಕೆಲಸ ಏನೇನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾದ ಮಿಲ್ಲರ್ ಅವರು ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಭೇಟಿಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಮಿಲ್ಲರ್ ಬರುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಂಜೆ ತಂತಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಸೇವಕನೊಬ್ಬನೊಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದುವರೆಗೆ ಬಾಕಿಯಿದ್ದ ೧೯ ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿಟ್ಟು ಬಂದು ಮಲಗಿದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಆಗ ತಾನೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇವರ ಕೆಲಸ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇವರಿಗೆ ಏನು ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂಕಟಪಟ್ಟುಕೊಂಡ ಅಸೂಯಪರರು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಇಷ್ಟು ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದರು ಮಿಲ್ಲರ್ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ತೀರ್ಪುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ "Even supposing the allegations against the munsif are true, I have to apperciate the extraordinary ability of the munsif"ಎಂದು ಬರೆದರು ಇದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಶಕ್ತಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ತಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಮಧುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಸುಮಾರು ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು. ತಮ್ಮ ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವನಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಯಾವ ಹವ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ ಬರೆಯುವುದು, ಓದುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ. ಮನೆಯ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರೆಂದರೆ, ಆ ಅಜಾನುಭಾಹುವನ್ನು ಕಂಡು ಒಳಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಜನ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗೌಡರ ಹೃದಯ ಅಷ್ಟೇ ಮೃದು. ಮನೆಗೆ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಬಂದರೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಅವರೇ ಅಡುಗೆಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರಾದರೂ ಏನೂ ನೀವೇ ಅಡುಗೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ "ಒಂದು ಕಾಲ ಬರುತ್ತದೆ ಆಗ ಹೆಂಗಸರು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗೆ ಬರದಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳೇ ಇಲ್ಲ ಗಾರೆಕೆಲಸ, ಮರಗೆಲಸ, ವ್ಯವಸಾಯ ಎಲ್ಲವೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇರಬಾರದೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಅವರು ಎಂದೂ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೇ ಪೂಜೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರವರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಒಳಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹರಿಜನ, ಟೀ ಮತ್ತು ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಡಲು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೇವಕರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮನೋಭಾವವಿರಲಿಲ್ಲ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೊದಲಿಗೆ ವಕೀಲರಾಗಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದವರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನ, ಕೋಲಾರ, ನಂಜನಗೂಡು, ಮಧುಗಿರಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ದಕ್ಷತೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬಳು ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಅವರ ನಿವೃತ್ತಿಯ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೨೬ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಬಂದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಅಲ್ಲಿ ಟೈಫಾಯಿಡ್ ಖಾಯಿಲೆಗೆ ಒಳಗಾದರು. ಖಾಯಿಲೆ ಉಲ್ಬಣಗೊಂಡು ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕರೆದುತರಲಾಯಿತು ಆದರೂ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೨೬ ನವೆಂಬರ್ ೨೬ ರಂದು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕಾಶದ ನವೋದಯ ನಕ್ಷತ್ರವೊಂದು ಮಾಯವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿ. ಲೋಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರಾದ ಇವರು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು. "ಸುರಭಿ" ಎನ್ನುವುದು ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹೆಸರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಏನೇನು ವಿಶೇಷ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆಯೊ ಕಥೆ, ಗೀತೆ, ಗಾದೆ, ಒಗಟು, ಜನಪದ, ಬೈಗುಳ ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಹಾಕಿದರು. ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿರುವುದು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳಿಂದ. ಒಂದು "ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್" ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ (೧೮೯೫) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ಎರಡನೆಯದು "ಎ ಮಿಡ್ ಸಮ್ಮರ್ ನೈಟ್ಸ್ ಡ್ರೀಮ್ಸ್" ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ (೧೮೯೬) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರೂಪಂತರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರೂಪಾಂತರಗಳಿಂದ ಇವರಿಗೆ "ಕರ್ನಾಟಕದ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್" ಎಂಬ ಬಿರುದು ದೊರೆತಿದೆ.

ಡಾ. ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ "ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬಗೆಗೆ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಅಂಕುರಿಸಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೇ ಎಪ್ಪತ್ತು-ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೆ ಅವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದವರು. ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರೇ ಪ್ರಪ್ರಥಮ"[೧] ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೊರಗಿದ್ದಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಸವಸ್ತು, ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ತರುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನವೀನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವರು. ರೂಪಾಂತರದ

೧. ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸಕರು, ಡಾ॥ ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ, ಪುಟ ೩೭

ಮೂಲಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಹೊಸಜಾತಿಯ ವಸ್ತು, ಹೊಸ ಪರಿಪಾಟಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನ ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹವಾದುದ್ದು.

ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಕೇವಲ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕಾವ್ಯ, ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ಐದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ-೩
ನಾಟಕಗಳು

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಪೈಕಿ ಅತ್ಯಂತ ತಡವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ನಾಟಕ. ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರದ ಹುಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೮೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಒಡೆಯರ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿ ಸಿಂಗರಾರ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಮಿತ್ರಾವಿಂದ ಗೋವಿಂದ ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ನಾಟಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಶ್ರೀಹರ್ಷನ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ ರತ್ನಾವಳಿಯ ರೂಪಂತರವಾದ ಈ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆ ಹಳಗನ್ನಡ. ಮೂಲ ನಾಟಕದ ಉತ್ತಮಾಂಶಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಲಭಿಸಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾಟಕಶಾಲೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಪಂಪ, ರನ್ನ, ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಎಲ್ಲರೂ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಾನಪದ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಧೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮಿತ್ರಾವಿಂದ ಗೋವಿಂದ ನಾಟಕದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಟಕ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರಬಹುದಾದರೂ ಯಾವ ನಾಟಕವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯಿತ್ತು ಆದರೆ ಗಂಭೀರ ಪರಂಪರೆ ಇತ್ತು. ತೀರವಿಭಿನ್ನವಾದ ಗ್ರೀಸಿನ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕಗಳು, ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ದೊರೆತದ್ದು ಸುಯೋಗ ಎನ್ನಬೇಕು. "ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕ, ಟ್ರ್ಯಾಜಿಡಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾಟಕ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತೆನ್ನಬೇಕು. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಲಿಶ ಹಾಸ್ಯ ಚಟಾಕಿಗಳಿಂದ ನಗೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವ ವಿದೂಷಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಮಿಡ್ ಸಮ್ಮರ್ ನೈಟ್ಸ್ ಡ್ರೀಮ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ಹರ್ಷನಾಟಕಗಳ ಲವಲವಿಕೆಯ ಉಲ್ಲಾಸ ನಮಗೆ ಹೊಸದು"[೧] ಚುರಮುರಿ ಶೇಷಗಿರಿರಾಯರು. ಹೆನ್ರಿಯೆಲ್ಡಿಂಗ್ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸುಂದರನಾಟಕ ಎಂಬ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕ

---

೧. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಪುಟ-೯

ರಚಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾದವರ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಸಿರುಛಾಯೆ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಅದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸೂಚನೆ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೭೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ.

ಮುಂದಿನ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಉತ್ಸಾಹದ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕೆಲವು ಸಾಧನೆಗಳ ಕಾಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ, ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ರೀತಿ, ವಿಚಾರ ರೀತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಇವು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಚಾರ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನೂ ಹರಿತಗೊಳಿಸಿದವು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸ ಹೊರಟವರಿಗೆ ಎದುರಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಲವು. ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭ ಬೇರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭವೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಭಾಷೆಯದು. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳ ಸಂಬಂಧ ನಿಕಟವಾದುದ್ದು. ಆದರೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಬಾಳಿನ ನೂರು ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ರೂಪಕೊಡಲು ಭಾಷೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ವರ್ಣನೆ, ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿವರಣೆ ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಷೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹಲವು, ಅನುವಾದ ಕೃತಿಗಳು ಬಂದವು. "ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮೂಲವನ್ನೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದರು. ರೂಪಾಂತರಗಳಾಗಿ ಬಂದವು. ಅಂತಹ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ."[೧] ಇವರು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ಮತ್ತು ಎ ಮಿಡ್ ಸಮ್ಮರ್ ನೈಟ್ಸ್ ಡ್ರೀಮ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ಮತ್ತು ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು ಅವರು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ರೀತಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. "ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಿಂದ, ವಿಶೇಷತಃ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಿಮಿತ್ತರಾದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೆಸರು ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತಹದ್ದು. ಈ ರೀತಿಯ ರೂಪಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆಯ ಹೊಳಹು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೇ ಹಲವು ಸನ್ನಿವೇಶ ಚಿತ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತಾವಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.... ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ

---

೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಡಾ. ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಪುಟ ೨೬೧

ವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿದ್ದ ಆರಂಭಕಾರರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರಮುಖರೆನ್ನಬಹುದು"[೧]

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪೀಯರ್‌ನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತು ಭಾಷಾಂತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ನಾಡು ಇನ್ನೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಲ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತೀಕರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ರೂಪಾಂತರದ ಕುರಿತು 'ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ' ಕೃತಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲೇಂಡ್ ದೇಶವಿರತಕ್ಕ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಧಾನಿಯ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗೆ ತರಲು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ಮೈಲಿಗಳ ನೆಲವನ್ನೂ, ಅನೇಕ ಉನ್ನತ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ಆಗಾಧವಾದ ನದಿಗಳನ್ನೂ, ಅಘೋರವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ದಾಟಿಸಿ ಬರುವಂತೆ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಂತಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗೆ. ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಈಗಿನ ಕೆರೆಗಳು ಅದರ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಲಿ; ಕೆರೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದೊ, ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುವುದೊ? ಅದರಿಂದಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಕರ್ಷಣೆ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಗಳ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಲ್ಲದ. ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗ ಚಾತುರ್ಯ, ವಾಕ್ಯ ಬಂಧ ಕಾವ್ಯ ಶಿಲ್ಪ ಬಂಧ, ಲಕ್ಷಣ, ಅಲಂಕಾರ, ಕವಿತಾ ಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ರಸವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ಮೂಡಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಬರಬೇಕೆಂಬ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲದಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಸಾಕಾರಗೊಂಡವು.

ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ಮತ್ತು ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ ನಾಟಕಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ, ಪುರಾಣದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಂ ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ನಾಟಕವನ್ನು ಸಹ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ "ರೋಮಿಯೋ ಅಂಡ್ ಜೂಲಿಯೆಟ್ ನಾಟಕವನ್ನು 'ರಾಮವರ್ಯ ಲೀಲಾವತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿ ಉಪಲಬ್ದವಿಲ್ಲ."[೨] ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಪಲಬ್ದವಿರುವ ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

---

೧. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರುಣೋದಯ, ದಿ|| ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು, ಪುಟ ೨೭೦

೨. ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸಕರು, ಡಾ|. ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ, ಪುಟ ೩೮

"ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ"

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬರೆದ ಮೊದಲ ನಾಟಕ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ. ಇದು ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ನಾಟಕವೇ ಮೂಲ ಆಧಾರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂಕಗಳಿವೆ.

ಓಢ್ರ ದೇಶದ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ವೀರಸೇನ ತನ್ನ ಒಡೆಯನೂ, ಓಢ್ರದ ಮಹಾರಾಜನೂ ಆದ ವಿಜಯಧ್ವಜನನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಉನ್ನತ ಪದವಿ ದೊರೆಯುವದೆಂಬ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಗಳು ಕೊಲೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಹೆಂಡತಿ ಚಂದ್ರವಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನೆಪವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹಿಂಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ರಾಜ ಪದವಿ ಪಡೆದ ವೀರಸೇನ ತನ್ನ ಪೀಠ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶೂರಸೇನನೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಗಣ್ಯರ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿಸಿ ರಕ್ತದ ಕೋಡಿ ಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಚಂದ್ರವಲ್ಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಲ್ಪವಾಗುತ್ತದೆ, ಕಡೆಗೂ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ತಾನೇ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ವಿಜಯಧ್ವಜನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ಮೂಲ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ನಾಟಕದ ಯಥಾವತ್ ಅನುವಾದವಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಜನಮನದ ಭಾವಕೋಶಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಿರುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ರೂಪಾಂತರ. "ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಮೂಲದ ಭಾವಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆ ತಲೆದೋರಿದೆ"[೧] ಎಂದು ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಡಂಕನ್ ಇಲ್ಲಿ ವಿಜಯಧ್ವಜನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ಇಲ್ಲಿ ವೀರಸೇನ, ಅಲ್ಲಿನ ಲೇಡಿ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವಲ್ಲಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಕಾಟ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಓಢ್ರ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ನಾಟಕದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಆಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಆತ ಕೇವಲ ವೀರಸೇನ, ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕನಾಗುವುದು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಟಕದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯು ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ಆಗಿದೆ.

ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಈ ನಾಟಕದ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ "ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಅನುಸರಿಸಿದ ಅನುವಾದ ವಿಧಾನ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡದ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವುದು, ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವಾಚನವನ್ನೂ ನಡುನಡುವೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವುದು, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆ ನಾಟಕವನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನ ತಮ್ಮದೇ ಎಂದು

---

೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಡಾ|| ಶಾಮರಾಯ, ಪುಟ ೨೬೧

ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ವೇಷಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು. ಈ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾನೂ ಕೊಂಚ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿದವನೇ"[೧] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ನಾಟಕ ಒಂದು ಗಂಭೀರ ನಾಟಕ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದ್ವಾರಪಾಲಕನೊಬ್ಬನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಸುಳುಹನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗಿನ ಸಮಯ ಜಯಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಕಳಿಂಗರಾಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಆಚೆ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದ್ವಾರಪಾಲಕನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಪೂರ್ತಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯ ಭಂಗಿ ಸೇವನೆ ಬೇರೆ ಆತನನ್ನು ಅರ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದೆ. ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡವನೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಬೇಸರದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ! ಇದೇನು! ಇದೇನು! ಈ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯೋದು ಸಾಕು. ಈ ಸೈತಾನ್ ಕಾಟವು ಸಾಕು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ತಲೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಆಗಲೇ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕುಣಿತದೆ, ಯಾವುದೋ ಪೀಡೆಯೊ, ಪಿಶಾಚಿಯೊ ಹೀಗೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವನ ಭಾವನೆ.

ಪುನಃ ಬಾಗಿಲು ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಬರಿಯ ಸೈತಾನಲ್ಲ ಹೆಂಡ ಕುಡಿದಿರೋ ಸೈತಾನ್ ಇರಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಏನು ಯಾರು ಹೇಳೋರು, ಕೇಳೋರಿಲ್ಲವೇನೋ? ಅದು ಯಾಕೆ ತೆಳ್ತೀಯ ಅದು ಬರೋಕಿಲ್ಲ (ಇವನ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಈತ ಮುಸ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.) ಆದರೆ ಇವನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗದು. ಬಾಗಿಲು ಪುನಃ ದಡದಡ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತದೆ. ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ಕೋಪ ನೆತ್ತಿಗೇರುತ್ತದೆ. ಈಗ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಅರೆ ನಿಂದಪ್ಪಾ ಸತ್ತವ್ನೆ? ನಿಂದಮ್ಮಾಗೆ ಓಡೋದ ಹಾಗೆನ್ನುತ್ತಾ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜಯಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಕಳಿಂಗರಾಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೂಡಲೇ ಅರೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ! ಸಲಾಂಗೆ ತಕೋಳಿ ಎಂದು ಸಲಾಂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸದ್ಯ ಇವನ ಮಾತುಗಳು ಆ ಕಡೆ ಇದ್ದವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿರಲಾರವು.'

ಮುಸ್ಲಿಂ ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನವಿರಾದ ಹಾಸ್ಯ ಚಿಮ್ಮಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವನ ಸಹಜವಾದ ಭಾಷೆಯೇ ನಗುಬರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಆತ ಪೀಡೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿಯುವವರನ್ನು ಬೈಯುವುದು ಮೋಜೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ಅದು ಪೀಡೆಯೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆದರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರ ಮನರಂಜನೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಚೊಚ್ಚಲ ಕೃತಿ. ಇದು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್ ನಾಟಕದ ಭಾಷಾಂತರ. ಈ ಕೃತಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರದ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ ಕಾವ್ಯವು ನಿಸ್ಸಾರವಾಗಿರಲು ಭಾಷಾಂತರಿಸಲು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದರೆ ಹೊರ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗಕೊಡದಷ್ಟೆ. ಆ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿಸ್ಸಾರವಾಗಿದ್ದರೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದವನಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವೆ ಹೊರ್ತು ರಸವತ್ತಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಲು ತೊಂದರೆ ಏನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸರಿಯಾಗಿ

---

೧. ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸಕರು, ಡಾ|| ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ, ಪುಟ ೩೮

ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ಆ ಸಾಮತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವನು ಎಂದು ಸಮಾಜಾಯಿಸಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಶಬ್ದಾತಿಶಯದಿಂದ ಔನ್ನತ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರದ ಗ್ರಂಥವು ನಿಸ್ಸಾರವ್ಯಾತಕ್ಕಾಗಬೇಕು. ಉನ್ನತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ತಟಾಕವು ಕಾಲುವೆಯಿಂದ ಗಂಟುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕೆಳಗಣ ತಟಾಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದರೂ, ಎರಡು ತಟಾಕಗಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಾರವು ನೀರಿನ ಮಟ್ಟವೂ ಹಿಂದೇ ಸಮನಾಗಿರುವದೇ ಹೊರ್ತು ಮತ್ತೆ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದೀತು. ಮೇಲಣ ತಟಾಕದ ನೀರಿನ ಸಾರ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಳಗಣ ತಟಾಕದ ನೀರಿನಲ್ಲೇನಾದರು ಸಾರವಿದ್ದರೆ ಅದು ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಮೇಲಣ ತಟಾಕದ ಸಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಣ ತಟಾಕದ ಸಾರವು ಅತಿಶಯವಾಗಿರಬಹುದಷ್ಟೆ. ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೆಂದರೆ ಒಂದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿರಬೇಕೆ ಹೊರ್ತು ಕನ್ನಡಿಸಿದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಾರವಿಲ್ಲದೆ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು ಇಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯಗಳು, ಶಬ್ದಗಳು, ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಚಾತುರ್ಯ, ವಾಕ್ಯಬಂಧನ, ಕಾವ್ಯಬಂಧನಗಳ ರೀತಿಯೂ, ಲಕ್ಷಣ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ, ಕವಿಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡವನ್ನು ರಸವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡಿದರೇತಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ? ಅನ್ನದಂತಿರುವ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ರುಚಿ ಸಾಲದು. ಅದನ್ನು ರಸವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವು ತುಪ್ಪದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಬೆರೆಸಲುದ್ಯೋಗಿಸಿ, ಹೊಂದಲಿ ಹೊಂದದೆ ಇರಲಿ, ಅವಶ್ಯಕವಿರಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬೆರೆಸುತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಟ್ಟು, ಬರಿ ಸಾರು ತುಪ್ಪವನ್ನೇ ಕುಡಿಕುಡಿದು ಭೋಜನವಾಯಿತೆಂದು ಬಾಯಿ ಸವರುತ್ತಿರುವುದು ಭೋಜನವೊ? ಬಾತಾಕಾನಿತನವೋ? ಎಂದು ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪವೆತ್ತಿದವರಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೇಶಭಾಷೆಯಿಂದ ಭಾಷಾಂತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಅನ್ಯದೇಶಭಾಷೆಯಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಿಂದ ಭಾಷಾಂತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸರಿದೂಗಿಸಿ ಬರೆಯುವ ಸವಾಲನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ನಾಡು ಇನ್ನೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ, ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಲ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತೀಕರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಕೆಲವೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಅಭಾಸಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ನಾವೀನ್ಯತೆ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ಅಂದಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರತ್ನಾವಳಿ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯ ಮೂಲಕ ಹಲವಾರು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು; ಲೇಖಕರಿಗೆ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು ಅಪಸ್ವರವೆತ್ತದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದಿನ ವಿದ್ಯಾದಾಯಿನಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿ' ಎಂಬ ಗುಪ್ತನಾಮದಿಂದ ಕಟುವಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸಹ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ವಸ್ತು, ಹೊಸ ರೀತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳು, ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನ ನಿಜಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದು.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾಂಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣದತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ಆತನ ರಾಣಿಯು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಇಲ್ಲದೆ, ವಿಜಯಧ್ವಜನನ್ನು ಮಿತ್ರನಾದ ವೀರಸೇನನೇ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಬಂದರೆ ರಾಣಿಯು ಗಂಡುಬೀರಿತನದವಳೆಂಬುದಾಗಿ ಆರೋಪಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ "ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸ್ಥಳ ಸಂಕೋಚವಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಬಾಲಿಕಾ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಸರಸ್ವತಿಯವರಿಗೂ ಅವರ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆಂದು"[೧] ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಅನುವಾದ ಶೈಲಿಗೊಂಡು ಉದಾಹರಣೆ

ಮೂಲ :

Lady Macbeth : Out damned spot! I say! one, two why when
it is time to do ot. Hell is Murky! Fie, my
hord, fie; A Soldier and a feared! What need
we fear who knows ot. When none can call
our power to account? Yet, who would have
thought the old name to have so much blood
in him?

ಅನುವಾದ :

ಚಂದ್ರವಲ್ಲಿ : ಛೀ! ಛೀ! ಅಸಹ್ಯ ಕಲೆಯೆ! ತೊಲಗು; ತೊಲಗು; ತೊಲಗೆಂದರೂ ತೊಲಗದಿರುವೆ,
ಒಂದು-ಎರಡು ಹೊತ್ತಾಯಿತು-ಮಾಡಬೇಕು- ಇನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು,
ನರಕ ಕತ್ತಲಾಗಿರುವುದು, ಛೀ! ಛೀ! ಇದೇನು ವಲ್ಲಭನೆ, ಧುರಧೀರನಾಗಿಯೂ
ಹೆದರುವೆ? ಇದಕ್ಕೆ ನಾವೇತಕ್ಕೆ ಹೆದರಬೇಕು? ಯಾರು ತಾನೆ ಕಾಣುವರು?
ಕಂಡರೆ ಭಯವೇನು? ಮಹತ್ವದವಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ನಮ್ಮನ್ನು
ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಧೈರ್ಯವುಂಟು? ಆದರೆ, ಆ ವೃದ್ಧನ್ನಲ್ಲಿಷ್ಟು
ರಕ್ತವಿತ್ತೆಂದು ಯಾರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

---

೧. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳು, ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸಂಸ್ಮರಣ ಸಮಿತಿ, ಪುಟ ೨೧.

"ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರ ಭಾಷೆಯ ತಾಕಲಾಟವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. 'ನರಕ ಕತ್ತಲಾಗಿದೆ' ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿನ ಸರಳತೆ (ಕತ್ತಲು Murky ಎನ್ನುವುದರ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ) ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿದೆ ('ಕಾಣುವ' ಸೂಚನೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಮಹತ್ವ ಪದವಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತ, ಅಷ್ಟೆ.)"[೧]

ಡಾ|| ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಭರಣ್ಯರವರು ಈ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕುರಿತು "ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದ ಭಾವವು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸರಳವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೂಲದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸದೇ ಕೇವಲ ಭಾವಾನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅನುವಾದವು ಶಬ್ದಶಃ ಆಗಿರುವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೃತಕತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಹುದು."[೨]

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಾಟಗಾರ್ತಿಯರ ಹೆಸರೇ ಗ್ರೇ ಮಾಲ್ಕಿನ್, ಪ್ಯಾಟಾಕ್ ಎಂಬುವು ಅಪಶಕುನದ ಗುರುತುಗಳಾದ ಮಾರ್ಜಾಲ, ಮಾಳ ಬೆಕ್ಕು ಆಗಿದೆ. ಗ್ರೇ ಮಾಲ್ಕಿನ್ (ಬೂದು ಬಣ್ಣದ ಮಾರ್ಜಾಲ) ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು, ಕವಿ ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ನಂದರಾಜನು ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ವೀರಸೇನನನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ BELLONA's Bridegroom ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅತಿಧೀರನೆಂದು ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಕವಿ "ಹಿಡಂಬೆಯ ರಸಂ" ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅತೆಂಬರ ಗಂಡ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದು.

ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಮಾಟಗಾರ್ತಿ ನಾವಿಕನ ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬಳ ಮೇಲೆ ಮುನಿದು "I will do, I will do, I will do" ಎಂದು ರೇಗುತ್ತಾಳೆ. "ಏನು ಮಾಡಿಬಿಡ್ತೀನಿ ನೋಡು, ನಿನಗೆ ತಕ್ಕದ್ದು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕವಿ, ಕವಿಮೂಳಿಯಂ "ಮುಂಡೆಯ ಮಾಡಿವಳ" ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಂಡೆ ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಬೈಗುಳ ಇಲ್ಲ. I will do, I will do, I will do ಎಂದು ಮೂರು ಸಲ ಹೇಳಿದರೂ "ಮುಂಡೆಯ ಮಾಡಿವಳ" ಎಂಬುದರ ತೀವ್ರತೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇವಕನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಲ್ಲಾ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೆವು ಎಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಕವಿ "ಕಡೆ ಕೋಳಿ ಕುಂಗೋಗಂಟ ನಮ್ಮ ಅರವಂಟಿಗೆ ಮುಚ್ಚಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತನು ಶತ್ರು ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂಬುದನ್ನು I would be whole as marble and founded as the kock as board and general as the caring air ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

---

೧. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರೊ|| ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಪುಟ ೨೧.

೨. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ ಡಾ|| ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಭರಣ್ಯ ಪುಟ ೧೨೧.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಇದನ್ನು "ನಿರ್ಭಾದಿತನಾಗಿ ಅರೆಭಂಡೆಯಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಮಾರುತನಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ" ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶೂರಸೇನನ ಪ್ರೇತವನ್ನು ನೋಡಿ ಮ್ಯಾಕ್ಬೆತ್ ಹೆದರಿ ಇದು ಕಾಲ ಭೈರವಾಕೃತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. infacted be the air where on they ride ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ 'ವಾಸಸ್ಥಾನ ನರಕವಾಗಲೀ' ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾಟಗಾತಿಯರು ತಮ್ಮ ತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕಷಾಯವನ್ನು ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಕಂದಿಸುವರೆಂಬ ಅಂಶವಿದೆ. ಈ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುಯಾವುದನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಂದಿಸುವರೆಂಬುದನ್ನು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾಟಗಾತಿಯರು ಅಂಥ, ಬಾನನ್ನು ಕಂದಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಾಟಗಾತಿಯರು ಬೂದಿ, ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಮ್ಮ ಮಾಟಗಾತಿಯರು ಅಂತಹ ಕಷಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏನನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ಕತ್ತೆಯ ಕರುಳು, ಕೊತ್ತಿಯ ಕರುಳು, ಮೊಳ್ಳೆಯ ಮೀನು, ಸೊಳ್ಳೆಯ ತಂಡವ ಪಾಲೊಳ್ ಕುದಿಸಿರಿ, ಭರದೊಳ್ ತೋಳದ ತೊಳ್ಳೆಯ, ನಳ್ಳಿಯ ಮೂಳೆಯ, ಸೀಳಿದ ಸರ್ಪದ ನಾಲಿಗೆ ತುಪ್ಪದಿ ಕರಿಯುವ ನಾವುಂ ಗರಿಗರಿಯೆನುವೊಳ್, ಸದೆಯುವ ಹಿಡಿಯುವ ಮದಗಜ ದಂಡಂ ನೆರತಿಹ ಕೂದಲ ನರಿಮರಿಯಿಂದೀಗಾನೆಯೆ ಕುದಿಸುವ ಬಾನಿಯೊಳಾನಿಸಿ"

ಲಂಗದ ಬೀಬಿಯ ಭಂಗಿಯ ಸಾಬಿಯ
ಕೊಂಗರ ದಂಡನು ಮಂಗನ ಹಿಂಡನು
ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿ ಕೋಮಟಿ ಶೆಟ್ಟಿಯ
ನಿಂಗರ ದಿಂದಿಹ ಗಂಧದ ರಾಯನ
ಹಂದಿಯ ಮುಸುಡಿಯ ವಂಚನೆ ಮಂತ್ರಿಯ
ಸಂಧಿಸಿ ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಲಿ ಕೊಲ್ಲುತ
ಗಂದಿಗೆಯಂಗಡಿ ಸರಕಿನ ಸಂಗಡ
ಬಾದ್ದನ ಬುರುಡೆಯ ಜೈನನ ಜಿಹ್ವೆಯ
ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲೊಳ ಸಗನ ಹೊಕ್ಕಳು
ಬಸುರಿಯ ಪೆಣವನು ಪಾವಿನ ಪೆಡೆಯನು
ಎಕ್ಕದ ಕುಸುಮದ ಲಕ್ಕಿಯ ಬೇರಿನ
ರಸವನು ಬಾನೆಗೆ ಬಸಿಯುತ ಕುದಿಸುವ

ಇದು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಮಾಟಗಾತಿಯರು ಕುದಿಸಿದ ಕಷಾಯಕ್ಕಿಂತ ಈ ಕಷಾಯ ನಮಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಮಾಂತ್ರಿಕರು ಅಂತಹ ಕಷಾಯವನ್ನು ಕುದಿಸಬೇಕಾದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಜನರು ನಂಬುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸೇವಕನೊಬ್ಬನು ಭಯಂಕರವಾದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಲು ಬಂದು, ಹೆದರಿ ಹೇಳದೆ ನಿಂತಾಗ ಮ್ಯಾಕ್ಬೆತ್ "Where gottest thow that geese look? thow lilly livered boy?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೆದರುವುದರಿಂದ ಸೇವಕನ ಮುಖ ಬಾಡಿ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ "ಎಲೊ ಗೂಬೆ ಬಾಣಂತಿಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೇತಕ್ಕಿರುವೆ?" ಈ ಕಾಮಾಲೆ ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗ ಸಂಘಟಿಸಿತು? ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ಸೇನಾಪತಿಯ ಮಗನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಲೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ ಭಟರು ಬಂದು ತಂದೆಗೆ He paid a soldier's debt, But loke a man he died and brought off the field ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೀಗೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಯುದ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದೆ ಶಸ್ತ್ರಹತಿ ಸಹಸ್ರಗಳಿಂದ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಿದನು. ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತಾ ಸ್ವರ್ಗ ಪಥದಲ್ಲೈದಿದನು. "ಇಂತಹ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಆದರ್ಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಡಿದ ವೀರನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ವಾತಾವರಣ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದೆಂದು" ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮಡಿದ ಯೋಧನ ತಂದೆ "ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಗಾಯಗಳು ಯಾವ ಕಡೆ ಆದುವೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಅವನು ಯುದ್ದ ಮಾಡುತ್ತ ಸತ್ತನೆ? ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು. ಸರದಾರ "ಮುಂದುಗಡೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂದೆಯು "Why then, God's soldier be he. God be with hum. Had a fairer death" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು "ಹಾಗಾದರವನು ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮಗ. ಇನ್ನವನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದ. ನನ್ನ ಅಂಗದಲ್ಲಿ, ರೋಮಗಳಿರುವಷ್ಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ನನಗಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಇಂತಹ ಸಾವನ್ನೇ ಬಯಸುವೆನು" ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆತ್‌ನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಟಗಾರ್ತಿಯರು "Fair in foul and foul in fair, hiwever through the fog anf filthy air" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಪದಶಃ "ಒಳಿತೇ ಕೆಡಕು, ಕೆಡಕೆ ಒಳಿತು, ಹೇಗೊ ಮಂಜಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಟ್ಟಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ" ಎಂದು ಅನುವಾದಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ

"ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ತೊಟ್ಟಿದ್ದು ತೊಟ್ಟಂತೆ
ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರುತ್ತ ತಟ್ಟವನ್ನೇರುತ್ತ
ಪಟ್ಟಾದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟುವೆವು ಮುಗಿಲನ್ನು"

ಎಂದು ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾದರೆ "ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿ, ಅವರು ಒಂದು ಗಂಭೀರ ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸಲು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು ಎಂಬುದು ಕವಿಯ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಅವರ ನಾಟಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪರಿಶ್ರಮ ಜನ್ಮ ವಿವೇಕವಾಗಿತ್ತು"[೧]

ಮೂರನೇ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಂಡಲಿಯ ಔತಣವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಜನರೆದುರಿಗೆ ಅರ್ಧ ಮೈ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಂಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ಉಂಡಿಗೆ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಮುಂದೆ ರಾಜರುಗಳು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೊ? ಅಲ್ಲದೆ ಶರಾಯಿ ಮೋಜು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಠೀವಿಯಾಗಿ ಮೇಜಿನ ಸುತ್ತ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೊ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ, "ಇನ್ನೊಂದಾವರ್ತಿ ಪಾನವಾಗಲಿ" ಎಂದು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುರಾಪಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಚಂಡಾಲ ಮುಂತಾದ ಜನಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಶೂರಸೇನ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಸಿಪಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಜನಗಳಲ್ಲಿ

---

೧. ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ : ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪು. ೩೫

ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಇಂಥಾ ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು, ಹಿಂದೂ ನಡವಳಿಕೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಕೆಲವು ಆಚಾರಶೀಲರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮಆಚಾರಶೀಲರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುವ ನಟನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಕೃತಾನುಸಾರ ನೋಡಿ, ನಿಟ್ಟುಸುರು ಬಿಟ್ಟು ನಗುತ್ತ, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮುಂತಾದ ನಟನಾಸೂಚಕಗಳನ್ನು ಈಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಟರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಇಂಗ್ಲೀಷು ನಾಟಕಗಳಂತೆ ಇಂಥಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಎಂದು, ನಾಟಕದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು, "ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಲು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಜಾನಪದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ನಾಟಕ ರಚನಾ ಪ್ರತಿಭೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ."[೧]

ರೌದ್ರಭಯಾನಕ ರಸಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ ನಾಟಕದ ಶಬರಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಮಟ್ಟಿಗೂ ಕಮ್ಮಿ ಮಾಡದೆ ಇರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತ ಕುಚೋದ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆರಸಿದರೆ ರಸಭಂಗವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಮುಖ್ಯ ರಸಗಳು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುವುವು. ಆದಕಾರಣ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರ ರಚನೆಯಾಗುವಂತೆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಚನದೊಂದಿಗೆ ನಾನಬಗೆಯಾದ, ಸಮಾಸಮ ಪಾದವೃತ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ರಗಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾವ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು. ಕಾವ್ಯಭಾಗದ ಕೆಳಗಡೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಣ್ಣ ಅಕ್ಷರದ ರಾಗ ಮಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾವ್ಯಭಾಗದ ಸಾರವನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ನಟಿಸಿದರೆ ರಚನೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೇನೆ ಛಂದಶಾಸ್ತ್ರ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವದಕ್ಕಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣವೇ "ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಬರೆದಿರುವುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತಟಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಯಾತಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕು? ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಸರಾಗವೆಂದು ಕಪಿಗಳೇ ಅಬ್ಬರಿಸಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರೇ ಶಂಖವಾದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ಸೀತೆಯೇ ಅಳುತ್ತಿರಲಿ, ರಾವಣನ ತಲೆಗಳೇ ಉದುರುತ್ತಿರಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗಿರಲಿ, ದೇವದುಂದುಭಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರಲಿ, ಅಮ್ಮಂದಿರೆದುರಿಗೆ ಆಚಾರ್ರು ಯಥಾಪ್ರಕಾರವೇ ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ, ಅವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಆ ತಪ್ಪಿಗೆ

---

೧. ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಗೊರುರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ : ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ಪು. ೩೧

ಭಾಗವತರೇ ಗುರಿಯಾಗಿರುವರು."[೧] ಎಂದು ತಮ್ಮ ನಾಟಕವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬರೆದ ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಕನ ಸಮಗ್ರವಾದ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವಿದೆ.

ವಾಣಿಯ ಕರ್ಣಾಟಕದೊಳ್
ರಾಣಿಯ ಸೋಜಿಗಯೆ ಪೇಳೆ ಕಬ್ಬವ ಗೌಡಂ
ಜಾಣರರಿದೋರಿ ನೀವ್ ಬಿ
ನ್ನಾಣಾವ ಕಾಣುವಿರಿದರೊಳು ಮನ್ನಿಸಿ ತಪ್ಪಂ॥

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ತೋರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ದೋಷಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದರೂ ಆಗ ಅವು ಗೌಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವರ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಪಡು, ಹೊಸ ಹೊಳಹು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಜಿ.ಜಿ. ಮನಜುನಾಥನ್ ಅವರು "ಕರ್ನಾಟಕದ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್" ಎಂದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರನ್ನು ಕರೆದಿರುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವದಲ್ಲಿ ಗೌಡರು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾದರೆ, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಿಣಿಗಳಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ತಂತ್ರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ಉದ್ದುದ್ದವಾಗಿ ಕೆಲವಡೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಇವು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಆಡುಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೌರ್ಯದ ದುರಂತವನ್ನು ನಗ್ನವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ರಾಜಕೀಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕುತಂತ್ರದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಹೊರಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ. ಅನುವಾದಕರಾಗಿ ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಅಪೂರ್ವವಾದುದು. ಅನುವಾದ ಕಲೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿತ್ತೊ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಹೊಸರಚನೆಗಳನ್ನು ತರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಪಳಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಈ ನಾಟಕದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

---

೧. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳು, ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡ ಸಂಸ್ಮರಣ ಸಮಿತಿ, ಪುಟ ೨೧

"ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ"

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೮೯ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ ನಾಟಕವು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ 'ಎ ಮಿಡ್ ಸಮ್ಮರ್ ನೈಟ್ಸ್ ಡ್ರೀಮ್ಸ್' ನ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಐದು ಅಂಕಗಳ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಮೀಳೆ ಮಲೆಯಾಳ ರಾಜ್ಯದ ರಾಣಿ. ಈಕೆ ಅರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಪರಸ್ಪರರು ಮದುವೆಯಾಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದರ ಕುರಿತು ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೇನವ ಎನ್ನುವವ ರಾಣಿ ಪ್ರಮೀಳೆಯ ಬಳಿಗೆ ದೂರೊಂದನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಕೈರವೆಯು ಜಯಂತ ಎನ್ನುವ ಯುವಕನನ್ನು ಮದುವೆ ಆಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ತನಗೆ ಈಕೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ವಸಂತ ಎನ್ನುವ ಯುವಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೈರವೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಿನ್ನವಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಣಿಯ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಕೈರವೆ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕೈರವೆ-ಜಯಂತ ಮಲೆಯಾಳದಿಂದ ಕೇರಳಕ್ಕೆ ಪಲಾಯಾನ ಮಾಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ರಾಣಿ ಪ್ರಮೀಳೆಯ ಮದುವೆಯ ದಿನದಂದು ಆಡಲು 'ಸಮಾಧಿ ಪರಿಣಯ' ಎನ್ನುವ ನಾಟಕದ ಕಲಿಕೆ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕೈರವೆ-ಜಯಂತ, ಪದ್ಮಿನಿ-ವಸಂತರೂ ಅದೇ ಕಾಡಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ರತಿ-ಮನ್ಮಥರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನೀಲೋನ್ಮತ್ತಗಿಡದ ಹೂವನ್ನು ಬಳಸುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಏರುಪೇರಿನಿಂದಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲವುಂಟಾದರೂ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಖಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಣಿಯ ಮದುವೆಯೆಂದು 'ಸಮಾಧಿ ಪರಿಣಯ' ಎಂಬ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕವು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಎಮಿಡ್ ಸಮ್ಮರ್ ನೈಟ್ಸ್ ಡ್ರೀಮ್ಸ್ ನೋಡಿ, ಅದರ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪ್ರಮೀಳೆ ಅರ್ಜನರ ಪ್ರವೇಶ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದುದು ಅವರ ನಾಟ್ಯ ರಚನಾ ಕೌಶಲ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯದ ನಾಂದಿ, ಒಂದನೇ ಸ್ಥಾನ ಇವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೌಡರ ಸ್ವಕಲ್ಪಿತ. ಇದಕ್ಕೂ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ".[೧] ಈ ಭಾವವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಾ. ಮಾಸ್ತಿಯವರು "ಕವಿ ತುಂಬಾ ಜಾಣರು ನಮ್ಮ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನೋಡಿದವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲವರು. ಇವರು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೆ. ಇವರ ಶಕ್ತಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು"[೨] ಎನ್ನುವುದು ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇದರ ಆಕರ್ಷಣೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

---

೧. ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ।। ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ಪುಟ ೩೩

೨. ಹಿರಿಯರ ಆರಾಧನೆ, ಡಾ।। ಮಾಸ್ತಿ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ।। ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ಪುಟ ೩೩

ಅರ್ಜುನನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಯಾಗದ ಕುದರೆಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಲೆಯಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೀಳಾದೇವಿ ಕುದುರೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ನಟಿಯು ಸೂತ್ರಧಾರನನ್ನು "ನೀನೇನು ಸಹಜ ಯತಿಯೋ, ಸತಿಯಿಲ್ಲದ ಯತಿಯೋ" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸೂತ್ರಧಾರನು "ಎಲೌ ನಟಿ, ಮೊದಲೇ ಮಲೆಯಾಳ, ಮಲೆಯಾಳದಲ್ಲಿ ಮಾಕಂದ ಪಲ್ಲವ, ಮಾಕಂದ ಪಲ್ಲವದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗು, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಮದಾಳಿಕುಳ, ಮದಾಳಿಕುಳದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ನಡೆ, ಮೆಲ್ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಂದ ಮಾರುತ, ಮಂದ ಮಾರುತನ ಮೇಲೆ ಮನ್ಮಥನೂ ಆದರೆ ಮುಂದೇನು ಗತಿ? ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ನಟಿಯು. "ಮಲೆಯಾಳ-ದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಮನ್ಮಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪೇಚಾಡಬೇಕೆ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಸೂತ್ರಧಾರನು ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯೋ, ಆಡಳಿತವೇ ಸ್ತ್ರೀಯರದಾಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಹಿಂದೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಕೈಕವೀರನಾದ ಆ ಅರ್ಜುನನನ್ನೇ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಮೀಳಾದೇವಿ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ "ಎಲ್ಲಿ! ಸವ್ಯಸಾಚಿಯೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಬಲ್ಲಾಳತನವನ್ನು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ತೋರಿಸು ಎಂದು ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವು ಕೊನೆಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಟಿಯು "ಅರ್ಜುನನು ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಂದುಂಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ?" ಸೂತ್ರಧಾರನು ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಪ್ರಮೀಳಾದೇವಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಅವನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾರ. ಮೊದಲಾಂದವರ್ತಿ ಊರ್ವಶಿಯು ಇವನಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೋರಿ ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಸೆರಗು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಸೋಟೆ ಮೇಲೆ ಎಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ರಟ್ಟೆಗಾತ್ರ ಮೀಸೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪಬಂದು ಅವಳು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಳು. ಮತ್ತೆ ಊರ್ವಶಿಯು, ಪ್ರಮೀಳಾ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸೆರಗು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವಳು, ಇನ್ನು ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಗಿತ್ತಿ ಯಾರ್‍ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇಷ್ಟು ದಿನ ಮದ್ದಳೆ ಬಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೊ? ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಾಟಕದ ಆರಂಭವೇ ತುಂಬಾ ಮನರಂಜನಾತ್ಮಕ ಕುತೂಹಲಭರಿತವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ನಾಟಕದುದ್ದಕ್ಕೂ ಮುಂದು-ವರಿಯುತ್ತದೆ. ನಾಟಕ ಮುಗಿಯುವ ಹಂತ ಬಂದರೂ, ಇನ್ನೂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಹೋಗಬಾರದೆ ಎಂದು ಓದುಗರು ಬಯಸುವಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಈ ನಾಟಕ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಧಾನವಾದ ನಾಟಕ. ಕೃತಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹಾಸ್ಯ ಮೇರೆವರಿದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರತಾಪರುರುದ್ರದೇವ ನಾಟಕದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮೂಲ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಭಾರತೀಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಥೀಸಿಯಸ್ ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಹಿಪಾಲಿಟೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೀಳೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದ ಪಾತ್ರಗಳು ಈ ನೆಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಕಥಾವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಷ್ಟೇ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮೂಲಕ್ಕೆ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಮರೆತು ಕೃತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಇದೇ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ

ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಪುತಳೆದಿದೆ. ಪಾತ್ರಗಳು, ಅವುಗಳ ಮಾತುಕತೆ, ನಡೆ, ನುಡಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ನಾಟಕದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಗೆನವಿಲು ಗರಿಗೆದರಿ ಹಾರಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಪ್ರಮೀಳೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅನುರಾಗ ಉಂಟಾಗಿ ಅರ್ಜುನ ಪ್ರಮೀಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ನಿನ್ನನ್ನು ಘಾತಿಸಿದ ನನ್ನ ಈ ಅಂಗವನ್ನು ನಿನಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕೋಮಲಾಂಗವನ್ನು ಸಂತೈಸುವನು ಬಾ" ಅರ್ಜುನ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಸಾಕೆಂದು ಪ್ರಮೀಳೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಆಕೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆ, ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಮೀಳೆಯಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದರೊಂದು ಥರ. ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತು, ಹಿಂದೆಲ್ಲ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವಾದವರ ಪಾಡೇಲ್ಲವೂ ಏನೇನಾಯಿತು ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ಪ್ರಿಯನೆ ಕೃತಾರ್ಥಳಾದ. ಆದರ ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಾಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನಲ್ಲದೆ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಜುನನು 'ಎಲೌ ಪ್ರಿಯೆ ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕ ವಿವಾಹವು ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾದದ್ದೆ? ಹಾಗೆ ಪರರ ಗಂಟು ಕರಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕವೆನ್ನುವುದು ಪುರೋಹಿತರುಗಳ ಚಾಪಲ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಜುನನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು ಇಲ್ಲದವರೆಂದು ಮುಲಾಜು ತೋರದೆ, ದಕ್ಷಿಣೆ ದವಸ ಎಂದು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುವ ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ಕಸುಬು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನನ ಈ ಟೀಕೆ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದುದು. ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವನ್ನೇಕೆ ಈ ರೀತಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವೆ? ಕಿಲಾಡಿಯಾದ ಪ್ರಮೀಳೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದಾಳೆ. "ಪ್ರಿಯನೇ! ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹದಿಂದ ಕಾಮಿನಿಯರು ಪುರುಷ ಚಾಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೋಸ ಹೋಗಿರುವುದು ಪುರಾಣ ಪ್ರಿಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು." ದುಷ್ಯಂತನ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಮೀಳೆ ಈ ರೀತಿ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ ಅರ್ಜುನ, ಆ ದುಷ್ಯಂತನೊಬ್ಬನು ಶಕುಂತಳೆಯನ್ನು ಕೆಲಸವಾದ ಮೇಲೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದವಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದವರ್ಯಾರೆಂದು ಮೋಸಮಾಡಿದರೆ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವೇ ಮೋಸಗಾರಿಕೆಯೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅರ್ಜುನನ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಮೀಳೆ ಆತನಿಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಭರತವಂಶದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ಕಡಿಮೆ? ವಲ್ಲಭಾಭಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುಪುತ್ರರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಲೋಕವೇ ಬಲ್ಲದು, ಒಬ್ಬ ಗಂಡನನ್ನು ವರಿಸಿದ ಆ ಕಣ್ವನ ಮಗಳು ಗಂಡನೆದುರಿಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಾನದಿಂದಲಾದರೂ ಬಾಳಿದಳು. ಐದು ಜನ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದ್ರೌಪದಿಯು ಗಂಡಂದಿರು ಎದುರಿಗಿದ್ದರೂ ಮಾನ ಹೋಗುವಾಗ ಐದು ಜನ ಗಂಡಂದಿರು ಮಂಡೆಯನ್ನೆತ್ತದೆ ಇದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಪ್ರಮೀಳೆ ನೇರವಾಗಿಯೇ ಚುಚ್ಚುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಅರ್ಜುನ ಸೋಲೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಕೆಣಕುತ್ತಾನೆ ಐದು ಜನ ಮದ್ದಕದ ಒಡವೆ ಮತ್ತೆ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದೀತು,

ಒಂದು ತಲೆಗೆ ಒಂದು ತುರುಬು ಚಂದ. ಪ್ರಮೀಳೆ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಒಬ್ಬನನ್ನೇ ವರಿಸಿದ ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯೊಬ್ಬಳು ವರಿಸಿದಾರಭ್ಯ ಗಂಡನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲವೇ? ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಡಂಬನೆ ವಿನೂತನವಾದುದು. ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹ ಸಾಧುವಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮಾತು ಮಾತಿಗೂ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾ, ತಕ್ಕ ನಿದರ್ಶನಗಳೆಂಡನೆ ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಮೀಳೆಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದು. ಸರಸವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ರೀತಿ ಸೊಗಸು,ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಜುನನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ವಿಡಂಬಿಸಿರುವ ಬಗೆ ಹೊಸದು. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾತೇ ಹೊರಡದಂತಾಗಿ ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಮೀಳೆಯೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸ್ವಕಲ್ಪಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನರ ಕಲ್ಯಾಣದ ದಿನ ವಧೂವರರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಇನಾಮು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೆಲ ಪುರಜನರು ಇಚ್ಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಕ್ಕ ನಾಟಕವೊಂದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಂತೂ ಹಾಸ್ಯ ಹುಚ್ಚು ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ರಸಿಕರಿಗೆ ರಸದೂಟ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಹಾಸ್ಯ ದರ್ಶನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಸಮರ್ಥ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ನಾವು ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಈ ಭಾಗ ಏನಿದೆ ಅದು ಷೇಕ್ಸ್ ಪಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕ್ವಿನ್ಸ್, ಸ್ನಗ್, ಬಾಟಮ್, ಫ್ಲೂಟ್, ಸ್ನೌಟ್ ಮತ್ತು ಸ್ಟಾರ್ವ್‌ಲಿಂಗ್ ಎಂಬುವರು ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ದರ್ಜಿ, ನೇಕಾರ, ಒಬ್ಬ ವಾದ್ಯ ರಿಪೇರಿಗೆ, ಒಬ್ಬ ಕಲಾಯಿಗಾರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಪಾತ್ರ ಧರಿಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬ ದರ್ಜಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಯವರು. ಎರಡೂ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಂಪನ್ನತೆಯಿಂದ ಮೂಲಕ್ಕೂ ಒಂದು ಪಟ್ಟು ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಡುನಡುವೆ ಅವರ ಕುಸುರಿಗೆಲಸ ಮೆಚ್ಚುವಂಥಹುದು. ಎಳೆಯೆನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಳಿದಂತೆ ನೇಯ್ಗೆಯೆ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜನ ವಾಜರ ಮಾಯಾಚಾರಿ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ ಕುಲಾಲ ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ, ನೆನೇಬಾರದ ನಾಗಪ್ಪ, ದರ್ಜಿ ಸಂತೂರಾಂ ವಿಠೋಬ ಇಷ್ಟು ಜನ ಮಾಯಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಯಾಚಾರಿ ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿರುವ 'ಸಮಾಧಿ ಪರಿಣಯ' ಎನ್ನುವ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿಗೆ ತನಗಾಗಲೇ ಗಡ್ಡಮೀಸೆ ಬಂದಿದೆ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರ್ಟು ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನನನ್ನು ಹೆಣ್ಣಿಗನ್ನ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ? ನನಗಾಗಲೇ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬಂದಿವೆಯಲ್ಲ! ಎಂದಾಗ ಮಾಯಾಚರಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ನೆನೆಬಾರದ ನಾಗಪ್ಪನ ಕತ್ತಿ ಮುರಿದರೆ ಆಯಿತು. ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿದಾಕ್ಷಣ ಈತ ಹೆಣ್ಣಿಗನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೆಣ್ಣು ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ

ಇವನಿಗಿದಿಯೇ ಎನ್ನುವುದು ನಾಗಪ್ಪನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ನಾಗಪ್ಪ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಇವನ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿದರೆ ತಾನೇ ಇವನು ರಾಣಿ ಪಾರ್ಟು ಮಾಡಬಲ್ಲನೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ ನಾಗಪ್ಪನಿಗೆ ಸವಾಲಾಕುವಂತೆ, ನೀನೇ ಕಣೋ ಮಾಡೋನು. ಎನ್ನರಸ! ಚನ್ನರಸ! ಪಟ್ಟದರಸ! ಸಾರಾಯ್ ತರಸ! ಗಂಟ್ಲುಗಿರಸ! ಗುಟಕರಿಸ! ಅನ್ನುತ್ತ, ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೆಣ್ಣಿಗನಂತೆ ನಲಿದಾಡುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಬರದೇನೊ? ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಇನ್ನು ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನದು ರಾಜನ ಪಾರ್ಟು ಮಾಚಯ್ಯ ಮೊದಲೇ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಮವರ್ಮ (ರಾಜ) ನೇನು ಹೆಣ್ಣೋ ಗಂಡೋ? ನಗತಕ್ಕವನೋ? ಅಳತಕ್ಕವನೋ? ಮಾಯಾಚಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ ಪಾರ್ಟು ಅವನದು ಮೋಹದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿ, ಸಂಕಟದಿಂದಲೇ ಒದ್ದಾಡುವನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಾಗಪ್ಪ ಒಂದು ಸಂದೇಹವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾಯಾಚಾರಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವಾಜರ ಮಾಯಾಚಾರ್ರೇ ಇದೇನು, ಇವನು ರಾಜಪಾರ್ಟು ಮಾಡ್ಯಾನೆ? ಇವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಡ್ಡಿ ಚುಚ್ಚಿದ್ರೂ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಾವನು ಶೋಕ ತೋರಿಸಬಲ್ಲನೇ? ಮಾಚಯ್ಯನಿಗೆ ರೇಗುತ್ತದೆ. ಆತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೆರೇಲಿ ಒಗೆಯುವ ಅಗಸನಿಗಿಲ್ಲದ ನೀರು ತಲೇಕೆರೆಯೋ ಹಜಾಮನ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿದೆಯೇನೋ? ನಾನು ರಾಜನಾಗಲಿ ದೊಡ್ಡಕೆರೆ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಲ್ಲೇ ಕೆಡುವುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಬೆನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ತಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಕಥಾನಾಯಕ ರಾಮವರ್ಮ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ ಸೇವಿಸಿ ಪ್ರಾಣಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ದೃಶ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿರುವ ಹೆಂಗಳೆಯರ ಮನನೋಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಾಟಕವೆಲ್ಲಾ ಆಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಆಯ್ತು. ಈ ಸಲಹೆ ಮಾಚಯ್ಯನಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆತ ಮತ್ತೊಂದು ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ವಿಷ್ಕಂಭ ಸೇರಿಸಿದರಾಯಿತು, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಷ ಕುಡಿದು ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬರೇ ಬಟ್ಟಲೆಂದು ಸೂತ್ರಧಾರ ಹೇಳುವನು. ಅದೂ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ರಾಮವರ್ಮನೇ ಅಲ್ಲ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚನೆಂದು ಹೇಳಲಿ. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಗಪ್ಪ ತಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮೈಲಿಗೆ ಮೂಟೆಯೆಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಹೇಳುವುದು. ಮಾಚಯ್ಯನಿಗೆ ರೇಗುತ್ತದೆ. ಮಡಿವಾಳಿಯ ಮೈಲಿಗೆ ಮೂಟೆ ಹಜಾಮನ ಹಡಪದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳೋ, ಅಲ್ಲಾ ಮತ್ತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೆಣುಕುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾನೆ ಹಾಗೆಂದು ನಾಗಪ್ಪನ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇನ್ನೂ ಎರಡನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಥಾನಾಯಕಿ ಲೀಲಾವತಿ ಗಂಡನ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ತಾನೆ ತಿವಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಂಗಸರು ಸಹಿಸುವುದುಂಟೇ? ಸಂಕಟಪಡುವುದಿಲ್ಲವೇ! ಸಂತೂರಾಂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ ಕೈಲಿ ಕಠಾರಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾದರೂ ಕೊಟ್ಟವರುಂಟೇ? ಕುಂಟ ಶೆಟ್ಟಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೊಟ್ಟರೇನೋ ನೀನು ಅವರಿವರ ಬಟ್ಟೆ ಕತ್ತರಿಸುವ ಹಾಗೆ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯೋ? ನಾಗಪ್ಪ ಥಟ್ಟನೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದ್ಯಾರು ಬಲ್ಲರು,ಶೋಕ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಾಕಾ ಕಂಡರೆ! ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಎದೆಗುದ್ದಿಕೊಂಡರೇನು ಮಾಡುವುದು ಮೊದಲೇ ಮಡಕೆ ತಟ್ಟೊ ಕೈ. ಮಾಚಯ್ಯ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉಪಾಯ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ ,

ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಠಾರಿ ಕೊಟ್ಟರಲ್ಲವೇ ಈ ತೊಂದರೆ. ಬೆಂಡಿನದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸರಿ, ಆದರೆ ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಅದು ಕಬ್ಬಿಣದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಮಾಚಯ್ಯನೇ ಉಪಾಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ವಿಷ್ಕಂಭ ಸೇರಿಸಿದರಾಯ್ತು ನಿಜವಾಗಿ ತಿವಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಕೈಲಿರೋದು ಬೆಂಡಿನ ಕಠಾರಿಯೆಂದು ಸೂತ್ರಧಾರ ಹೇಳುವನು. ಅಷ್ಟೇಯೇನು, ಇವನು ಲೀಲಾವತಿಯೇ ಅಲ್ಲ, ಮೊದಲಾಗಿ ಹೆಣ್ಣೇ ಅಲ್ಲ, ಕುಂಬಾರ ಶೆಟ್ಟಿ ಹೆಣ್ಣಾಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿ ತಾನೆ? ಜೊತೆಗೆ ನಾಗಪ್ಪ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಇವನ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ತಲೆಮಾತ್ರ ಬೋಳಿಸಿದ್ದರೆ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ ಗಂಡೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಾನೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ರಾಯವರ್ಮ ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಉದ್ಯಾನದೊಳಗೆ ಮೊದಲು ಕಂಡಿದ್ದು ಬೆಳದಿಂಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದರೆ ನಾಟಕವಾಡುವ ದಿನ ಬೆಳದಿಂಗಳಿರುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಮಾಯಾಚಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಮದುವೆ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸವಾಗುವುದು ಆ ದಿವಸವೇ ನಮ್ಮಾಟವಾಗುವುದು. ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಬೆಳದಿಂಗಳಿರುತ್ತದೆಯೇ ಎನ್ನುವುದು ಸಂದೇಹ. ನಾಗಪ್ಪ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸವಿರುತ್ತೇನೋ? ಅದಕ್ಕಾ ಮಾಚಯ್ಯಾ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂತೊ? ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸ ಅಲ್ಲವೇನೋ ಬೆಳದಿಂಗಳಿರುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆಲ್ಲ ಜಗಳ ಯಾಕೆ ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡಿದರೆ ಆಯ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ ಸೂಚಿಸಲು ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬರಿ ಪೂರ್ಣಿಮೆಗಳಿವೆಯೇ ಹೊರತಾಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪಂಚಾಂಗ ಸರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅದೇ ಗತಿ. ನಾಗಪ್ಪ ಮಾಚಯ್ಯನಿಂದ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಾಲದಿಂದ ನೀನು ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲವೇ? ನಾವು ಆಡುವ ದಿವಸ ಬೆಳದಿಂಗಳಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹುಡುಕಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಬೈದು ಮಾಯಾಚಾರ್ರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ಮಾಯಾಚಾರ್ರೆ ನಾವಾಡುವುದು ಮದುವೆಯಾಗುವ ದಿವಸವೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಯಾಚಾರಿ 'ಹೌದು' ಎನ್ನಲು ಪಂಚಾಂಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮೀಳಾದೇವಿಯ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೇ ಇಲ್ಲ! ಈ ನಡುವೆ ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ದಿವಸ ಬೆಳದಿಂಗಳಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಏನು? ನಾವು ಮನೆ ಒಳಗಾಡುತ್ತೇವೆ. ಮನೇ ಒಳಕ್ಕೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾಚಯ್ಯ ಬರದೇಯೇನು ಒಂದು ಕಿಟಕಿಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದರೆ ಕಿಟಕಿ ಅಗಲ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಾಡುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಮಾಯಾಚಾರಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲ ಯಾತಕ್ಕೆ? ಬೆಳದಿಂಗಳು ಆ ದಿವಸ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇರಲಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡೋಣ, ಕಮ್ಮಾರ ಕಾಡಯ್ಯ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಅವನಿಗೆ ಚಂದ್ರನ ವೇಷ ಹಾಕಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರೋಣ 'ಸರಿ' ಎಂದು ಎಲ್ಲ ತಲೆ ಆಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ರಾಮವರ್ಮ ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗೋಡೆ ಹತ್ತಿ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರುಬಾರು ಮಾಡಿದನಷ್ಟೆ ಹಾಗಾದರೆ ಆಡುವ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಕಿಟಕಿಗೋಡೆಯನ್ನು ತರುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಾಚಯ್ಯ

ಅದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರದೇನು ಬಿಸಾಕು ಯಾವನಿಗಾದರೂ ಸಿದ್ದೇಮಣ್ಣು ಸುಣ್ಣಗಿಣ್ಣ ಬಳಿದು ಒಂದು ಕಿಟಕೀ ಕೊಟ್ಟು ಕಿಟಕಿಗೋಡೆಯ ವೇಷಹಾಕಿದರೆ ಅವನು ಒಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಚಯ್ಯನಿಗೆ ನಾಲಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒರಳಲೊಲ್ಲದು. ಪ್ರಾಣಕಾಂತೆಗೆ ಬದಲು 'ಪಾಣಕಾಂತೆ, ಪರಣಕಾಂತೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿದರೆ ಸರಿ ಆದೀತೇನೋ ಅನ್ನಿಸಿ ಹೊರಬರುತ್ತಾನೆ. ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಮತನಾಡುತ್ತಾನೆ ಪೋಗುವೆಯಾ? ಇನ್ನೂ ಕೋಳಿ ಕೂಗಲು ತುಂಬಾ ಹೊತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಕರ್ಣಕಠೋರವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ದನಿ ಪಿಯಗೀತ ಪಕ್ಷಿ ದನಿಯೆಲ್ಲದೆ ಬರದ್ರಾಜು ಪಕ್ಷಿ ದನಿಯಲ್ಲು; ಪತಿ ರಾತ್ರೆಯೂ, ಪಿಯಗೀತ ಪಕ್ಷಿ ದೂರದೇಲಿ ಕಾಣುವ ದಾಡಿಂಬಿ ಗೀಡದ ಮೇಲೆ ಗಾನ ಮಾಡತೈತೆ. ಪಿಯನೆ ನಂಬು ಈ ದನಿ ಪಿಯಗೀತ ಪಕ್ಷಿ ದನಿಯಲ್ಲ'.

ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಾಯಾಚರಿಗೆ ಕುಂಟಶೆಟ್ಟಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳು ಅಪಶಬ್ದ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಆತನ ನೀರು ಕುಡಿದ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಗಸನಿಗಿಂತ ಸಾವಿರಪಾಲು ವಾಸಿ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಆ ಜನರ ಮಾತುಕತೆ ಅವರ ವಿಚಿತ್ರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಗದವರಾರು? ಅವರ ಆಲೋಚನಾ ಲಹರಿ ಹಾಸ್ಯಲಹರಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಅವರ ಮುಗ್ಧವಾದ ಮಾತುಗಳು ಎಷ್ಟೆಂದು ವಿನೋದಪೂರ್ಣ ಎಂಥ ಅರಸಿಕರನ್ನು ನಗಿಸಿಬಲ್ಲವಲ್ಲವೇ? ಅಂಥ ಒಂದು ಮೋಹಕಶಕ್ತಿ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಹಾಸ್ಯದ ವಿಧಾನ ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಈ ಕಡೆ ನೀರು ಕುಡಿಯಲೆಂದು ಬಂದ ಮಾಚಯ್ಯನ ತಲೆ ಪುನಃ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕತ್ತೆಯ ತಲೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಅರಿವು ಆತನಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನ್ಮಥನ ಸಾರಥಿ ಅಶುಗನ ಕೈವಾಡವಿದು ಮಾಚಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಆತ ಹೆದರದೆ

ಬನ್ನಿರಣ್ಣ ಬನ್ನಿರಣ್ಣ ಬನ್ನಿಯ ಮರದ ಬಾವಿಗೆ
ಚಿರ್ಕುಳ್ಳಿಕಾಳ ಕುರ್ಕುತ್ತ ಬನ್ನಿರಿ
ನೀರಿಗೆ ಬರುತಾರೆ ನಾರೀರು ।

ಎಂದು ಹಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಈತನ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನ್ಮಥನ ಕೈವಾಡಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ರತಿದೇವಿ ಆತನಿಗೆ ಮೋಹ ಪರವಶಳಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕಾಡುವ ರೀತಿ ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಇದು ಎಂಥ ಮೋಜಿನ ಪ್ರಸಂಗ. ರತಿದೇವಿಯ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುವ ಮಾಚಯ್ಯನ ವರ್ತನೆ ನಗೆ ಬರಿಸುವಂಥದು. ಈತ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಆಕೆ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾಳೆ. ಇವನು ಬೇಡ ಅಂದರೆ ಆಕೆ ಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಮಾಚಯ್ಯನ ಪೇಚಾಟ ಮನರಂಜನೀಯ, ಪಾಪ! ಆತ ನೀರು ಕುಡಿಯಲೆಂದು ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಬಂದದ್ದೇ ಆಯ್ತು ಏನೆಲ್ಲ ಪಾಡು ಪಡಬೇಕಾಯ್ತು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಒದ್ದಾಡಿದ. ಅವನ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಸ್ಯ ಮೈದುಂಬಿ ಓದುಗರನ್ನು ನಗೆಗೀಡು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು 'ಪಾಪ' ಅನ್ನುವ ಬದಲು ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾಣ್ಮೆ ತಾನೆ! ತಾವೂ ನಕ್ಕು ನಮ್ಮನ್ನು ನಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಡೆ ಚದುರಿಹೋಗಿದ್ದವರು ಪುನಃ ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಮಾಚಯ್ಯನ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾಚಯ್ಯ ಎಲೋ ಅಂಜುಪುರಕರಿರಾ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀರೊ? ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಾಚಯ್ಯ ಪುನಃ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಖುಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮೀಳಾದೇವಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ದೃಶ್ಯ ರಾಮವರ್ಮ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ದೂರ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ; ಹಾಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊನೆಯ ಬಾರಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಮುದ್ದಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕಿಟಕಿಗೋಡೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಕಡೆ ರಾಮವರ್ಮ ಆ ಕಡೆ ಲೀಲಾವತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕಿಟಕಿಗೋಡೆಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಮವರ್ಮ ಕಿಟಕಿಗೋಡೆಯ ಕಂಬಿಗಳಲ್ಲಿ ಲೀಲಾವತಿಯ ತುಟಿಗಳಿಗಾಗಿ ತಡಕಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ತುಟಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಂಬಿಗಳೇ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಬೇಸರವಾಗಿ ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಹಾಳು ಕಿಟಕಿ ಲೀಲಾವತಿಯ ತುಟಿಯೇ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ರಾಮವರ್ಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕಿಟಕಿಗೋಡೆಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗೆ ರೇಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. 'ತನ್ನನ್ನು ಹಾಳು ಕಿಟಕಿ ಎಂದು ಬೈದನಲ್ಲ ಎಂದು ತಾನು ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತು ಯಾರನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತೀಯೊ ಕತ್ತೆ ಮಗನೆ' ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಕಪಾಳಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ನಡುವೆ ಸೂತ್ರಧಾರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವನ ಮಾನ ಕಳಿಯಬೇಡಿ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಡೀ ನಾಟಕವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿದಾಗ ನಾಟಕದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹಾಸ್ಯ ರಸತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿದಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನಾಟಕವಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹಾಸ್ಯ ಚೆಲ್ಲುವಂತಿದೆ. ಪಾತ್ರ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ನಡುವಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಾಗ ಮಾಚಯ್ಯನ ಕತ್ತೆ ತಲೆಯ ಪ್ರಸಂಗ, ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಗುದ್ದಾಟ ಹೀಗೆ ನಾಟಕದ ತುಂಬ ನಗೆ ಅಂದರೆ ನಗೆ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಂತೂ ಓದುಗರನ್ನು ನಗೆಗಡಲಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡುಂಡ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಆ ಜನಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವರದೇ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. "ಪಂಚ ಪ್ರಭೃತಿಗಳ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಗೆಯ ಬಾಂಬು ಸಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಸರಸ ವಿನೋದಿಯಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿಂದ ಚಿಮ್ಮುವ ಹಾಸ್ಯ ಹೃದಯಂಗಮವಾದುದು. ನೋಟಕರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪಾಠಕರಿಗೂ ಹಾಸ್ಯದ ರಸದೌತಣ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಎಷ್ಟು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯತರಂಗಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ ನಾಟಕ ಒಂದು ಸಮರ್ಥ ಉದಾಹರಣೆ"[೧]

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ ನಾಟಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಡೀ ನಾಟಕದ ತುಂಬೆಲ್ಲಾ ಹಾಸ್ಯ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಎಣೆದುಕೊಂಡು ಓದುಗರನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

---

೧. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ಸದಾಶಿವ ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆ ಪುಟ ೧೬

ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ನಾಟಕದ ಆಧಾರಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕ. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಾಟಮ್ ಸ್ನಗ್ ಮುಂತಾದವರು ದೊರೆ ಥೀಸಿಯಸನ ವಿವಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾಟಕವಾಡಿ ಬಹುಮಾನ ಪಡೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಟಕ ಪಿರಮಸ್ ಮತ್ತು ಥಿಸ್ಬಿಯ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮವರ್ಮ ಲೀಲಾವತಿ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯ ಜಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ನಾಟಕದ ದಿನ ಚಂದ್ರ ಮೂಡುವನೋ? ಇಲ್ಲವೋ? ಎಂದಷ್ಟೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಿಟಕಿಯ ಪಾತ್ರ ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಅದರೆ ಓ ದುಷ್ಟಗೋಡೆ, ನಿನ್ನಿಂದ ನನ್ನ ಆನಂದದಾಯಕಿಯ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಗೂ ತಟ್ಟಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಂಚಿಸಿದ ಶಾಪ ಎಂದೂ ಹೀರೋ ಶಪಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿಯಗೋಡೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕಿಟಕಿ ಗೋಡೆಯಂತೆ ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಕಪಾಳಮೋಕ್ಷ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. 'ಗೋಡೆಯ ಪಾತ್ರವನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಹೀಗೆ ಅದು ಮುಗಿಯೆ ನಿರ್ಗಮಿಸುವೆ ನಾ ಮರೆಗೆ' ಎಂದು ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂಲದ ಹನಿ ಇಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳವಾಗಿದೆ. ಅವಯವಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವ ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಓದಿದಾಗಿನ ಅನುಭವವಾದರೆ ಖುದ್ದಾಗಿ ಅಭಿನಯವನ್ನು ನೋಡಿದರಂತೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ನಾಟಕ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಮನ್ಮಥನ ಸೇವಕನು ಈ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕಲೆಗಾರರನ್ನು ನೋಡಿ ಈ Home Spun ಯಾರು? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು 'ಈ ಕಂಬಳಿ ಒಡೆಯರು ಯಾರು?' ಎಂದು ಭಾಷಂತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೈರವೆ ಮತ್ತು ಜಯಂತರ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜಯಂತನು ಕೈರವೆಯನ್ನು 'ಛೆ ಕಾಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿರು, ಛೀ ಕಪಿ, ಕಗ್ಗಾಳಿ ಕೈ ಬಿಡು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಬೈಗುಳಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಬೈಗುಳಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡುವುದೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಕೈರವೆ ಜಯಂತನನ್ನು ಪ್ರಿಯನೆಂದು ಕರೆದಾಗ ಜಯಂತ 'ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯನೆ! ಈ ಮಂಗಮುಸುಡಿ, ಮಾಲಗಣ್ಣು, ಮೊಂಡ ಮೂಗು. ಕಪ್ಪರಬಾಯಿ, ಬುಕ್ಕಲುಗೆನ್ನೆ, ಎಮ್ಮೆ ತುಟಿ ಹೋತನಗಡ್ಡಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಾನು ಪ್ರಿಯನೆ ತೊಲಗು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಬೈಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಯ ಶಬ್ದ ಸಂಪತ್ತು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕೈರವೆ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು 'ಎಲೆ ಮಾಟಗಾರ್ತಿ, ಎಲೆ ಮಂತ್ರಸಾನಿ, ಎಲೆ ಮಾಯಗಾತಿ, ಬಜಾರಿ' ಎಂದೆಲ್ಲ ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕೈರವೆಯನ್ನು 'ಗುಜ್ಜಾರಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಕೈರವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳ್ಳು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಎತ್ತರವಾಗಿರುವುದುರಿಂದ 'ನಾನು ದೊಡ್ಡವಳು ಕೈರವೆ ಚಿಕ್ಕವಳು, ನಾನು ಮಹತ್ ಅವಳು ಅಲ್ಪ' ಎಂಬ ಧ್ವನಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕೈರವೆಗೆ ಕೋಪ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸಣ್ಣತನವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. 'ಗುಜ್ಜಾರಿ! ಓಹೋ ಗುಜ್ಜಾರಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ನಿನ್ನ ಬೇಳೆಕಾಳು ಕಣೆ, ನಾನು ಗುಜ್ಜಾರಿ, ನೀನು ಗುರುಡಗಂಬ ಅವಳು ಚಿಕ್ಕವಳು, ನಾನು ದೊಡ್ಡವಳು ದೊಡ್ಡವರ ಮಗಳು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯಳಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಯೇನೆ?

ಎಲ್ಲೆ ಅದೆಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಳು? ಏಣಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅಟ್ಟ ಹತ್ತುತ್ತೀಯೋ ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತುತ್ತಿಯೋ ನೋಡೋಣ ಬಾ, ನೀನೇನೂ ಮೇಲು ಕೋಟೆ ಗರುಡಗಂಬವೋ ನೋಡೋಣ ಬಾ, ಎಂದು ಬೈಯುತ್ತಾಳೆ.

I am so dwarfish and low, but that my nail can ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಗುಜ್ಜಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಕಿತ್ತು ಕೈಗೆ ಕೊಡುವಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾದರೂ ಇದ್ದೇನೆ ಕಣೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಜಯಂತನು ಕೈರವೆಯನ್ನು ಛೀ ಮೋಟಾರಿ ಹುಣಸೆ ಗೋಟಿನಂತಿದ್ದೀಯೆ ಸೆಣಸಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ, ಬುಡುಮೆಕಾಯಿಯಂತೆ ಬುಡಬುಡನೆ ಉರುಳಾಡುವೆ, ಮೂರು ಮಾವಿನ ಕಾಯಿನುದ್ದ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ ಮೊಳ ಮೊಳದುದ್ದ ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ಬರುತ್ತೀಯೇ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ ರಾಣಿಯರು ಮನ್ಮಥ ರತಿಯರಾದುದರಿಂದ, ರಾಜನು ರತಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಾಲಕನನ್ನು ಲೇಖಕರು ಗಂಧರ್ವ ಬಾಲಕನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಶುಗನು ವಸಂತನನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಿದು ಸಾಸಿಸಿಸುವೆನು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬರಲಿಲ್ಲ ಸಾಯಬಡಿಯುವೆನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬರಲಿಲ್ಲ ಸಾಯಿಸುವೆನು ಎಂಬುದು ಜಾನಪದ ಪ್ರಯೋಗ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನವೀನತೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಬ್ಬರು ಕಾಡುಕುರುಬರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೃದುವಾದ ಹಾಸ್ಯ ತಲೆಯಿಕ್ಕಿರುವುದುನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಿದ್ದ ಎನ್ನುವವನು ಸಂಬಳ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದುದಕ್ಕೆ ಮಾದ ಹೇಳುವ ಉತ್ತರ ಮುಖ್ಯವಾದುದು "ಸಂಬಳ ಕೊಡ್ತಾನಂತೆ ಸಂಬ್ಳ ನೀ ಬಲು ಸಂಬ್ಳ ಕೊಡ್ತಿ ಕಣೊ, ಕಾಡುಮೇಡು ತಿರ್‍ಗಿ ಆನೇಕಾಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕೋರಿಗೆಲ್ಲ ಒಣರೊಟ್ಟೆ ಜೊತೆಗೊಂದು ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ನೆವ ಅವೀಲಿ ಕೂತ್ಗಂಡು ಮೆಳ್ಳಗಣ್ಣೆಡೊ ಕಳ್ಳನನ್ಮಕ್ಕಿಗೆಲ್ಲಾ ಲಾಡು, ಚಿರೋಟಿ, ಜಿಲಿಬಿಲಿ, ವಾಂಗಬಾತು, ಕೇಸರಿ ಬಾತು, ಬಕಾಳಬಾತು, ಆ ಬಾತು ಈ ಬಾತು, ಕೋಳಿ ಕೊಕ್ಕರೆ, ಸರ್ಲೆಹಕ್ಕಿ, ಪುರ್‍ಲೆಹಕ್ಕಿ ಕಡೆಗೆ ಕಪ್ಪೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಕಪ್ಪೇನು ಸೈ ಅದೆಂತಾದ್ದು? ಸೀಮೋಸರು, ಹುಳಿಮೊಸರು, ಗಟ್ಟಿಹೊಸರು, ಧೇಂಡಿಮೊಸರು, ಕೆನೆಮೊಸರು, ಕೋತಿಮರಿ ಚಟ್ನಿ! ಗೊಣ್ಣೆ ಕಾಯಿಸಿದ ತುಪ್ಪನೆ ಆಗಬೇಕು. ಅದು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಪ್ಪಾ ಅಂದ್ರೆ ಹೆಕ್ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ತದಕತೀನಪ್ಪಾ ಅಂತಾನೆ. ಇದೇ ಅಲ್ಲವೇನ್ಲಾ ನೀ ಕೊಂಡೋ ಸಂಬ್ಳ, ಸಂಬ್ಳ ಕೊಡ್ತಾನಂತೆ ಸಂಬ್ಳ, ಹೋಗೋಗು. ನಿನ್ನ ಸಂಬ್ಳ ನೀನೇ ತಿನ್ನು"

ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾದನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ತಮಾಷೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಂಗಿಯವರ ನಡುವಳಿಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಮಾದನ ಮಾತುಗಳು ತಿಳಿಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಅವರನ್ನು ಅಣಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ, ಅವರ ತಿಂಡಿತಿನಸುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಟೀಕೆ ನಗು ಬರಿಸುವಂಥದು ಜಿಲೇಬಿ ಮಾದನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲಿಬಿಲಿಯಾಗಿ, ವಾಂಗಿಬಾತು ವಾಂಗರಬಾತಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಆಡುನುಡಿಯ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ತರಬಲ್ಲವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಂಗತಾಲೀಮಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ತುಂಬಾ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಆ ಕಾಲದ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವಂತಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಡುಭಾಷೆ, ಗಾದೆಗಳನ್ನು

ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ: ಪ್ರಮೀಳೆ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಕರೆದು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮೊಲ್ಲಾಗರು, ಕತ್ತಿ ಉರಿದರೆ ಕತ್ತರಿ ಆಯಿತು, ಅದೇ ರೀತಿ ಸೂತ್ರದಾರ ಹೇಳುವ ಈ ಮುಂದಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ-ಕಾರದ ಆವರ್ತನೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿರಬಹುದು.

ಸೂತ್ರದಾರ: "ಹೀಗೇನಾದರೂ ಆದರೆ, ಮುಂದೆ ಆ ಕಂಕಭಟ್ಟನು ಕಂಕುಳಿಂದ ಕಡತ ತೆಗೆದುಕೇಳತಕ್ಕತರ ಮುಂದೆ ಕರಪಲವಾಡಿದರೆ, ಕುದುರೆ ಬಂದು ಕಾಯ ಕೈಗೊಡುವುದೆ?."

ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ನಾಟಕವು ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ವಿರಹ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ ತುಂಟತನ ಹಾಗೂ ನವಿರಾದ ಹಾಸ್ಯ ಇವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ವಸಂತರಾತ್ರಿಯ ಕನಸು ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣಿಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕವಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. "ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಕಾವೇರಿಯ ತಿಳಿಪ್ರವಾಹ; ಗಾದೆ ವಿಡಂಬನೆ ಹಾಸ್ಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಚಕಮಕಿ, ಹಳೆಯದನ್ನು ನೋಡುವ ಹೊಸದೃಷ್ಟಿ ಅಪೂರ್ವ ಊಹನೆಯ ಭೃಂಗದ ಬೆನ್ನೇರಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು 'ಐದು ಜನರ ಮದ್ದಕದ ಒಡವೆ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಇನ್ನೂ ಮೊದಲಾದ ಜಾನಪದ ಅನುಭವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಟಕೀಯತೆಯೇ ಅದರ ಜೀವಾಳ."[೧]

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಾಟಕದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವೇಷ ಭೂಷಣ, ಭಾಷೆ, ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆ, ಸ್ಥಳ ಸನ್ನಿವೇಶ ಕೊನೆಗೆ ನಾಟಕದ ಹೆಸರೂ ಸಹ ಇದಾವುದರಿಂದಲೂ ಜನರಿಗೆ ಇದು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನಡೆದ ಕಥೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ನಡೆದದ್ದಾದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವುದಾದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ನಡೆದಿರಬಹುದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ, ರೂಪಾಂತರಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾನ ಶಬ್ಧ ಪುಂಜಗಳು ಇವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ನಾಟಕ ನೋಡಿ ಇಂಗ್ಲೇಂಡಿನ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವುಂಟಾಗಬಹುದೋ, ಆದೇ ರೀತಿ ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ಈ ನಾಟಕದ ಮೂಲಭೂತ ಆಶಯ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆಂದೆ ಹೇಳಬಹುದು.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬಯಲಾಟದ ಭಾಷೆಯ ಧಾಟಿಯನ್ನು ಸಹ ನಾಟಕದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಪ್ರಮೀಳೆಯರ ಮಧ್ಯ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೀಳೆ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳು ಬಯಲಾಟದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದು-ದೆನ್ನಬಹುದು.

---

೧. ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ॥ ಜೆ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪುಟ ೩೫

ಪ್ರಮೀಳೆ: "ಪ್ರಾಣೇಶನೆ! ಅಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹೆಣ್ಣನಾಳದೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಚಿಸುವೆಯ್ಯಾ ತಂದೆ?

ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಬಣ್ಣಗೆಡಿಸುತ್ತಿರಲು ಅಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ
ನಿಂತಿದ್ದುದು ಸಾಲದೆ? ಮತ್ತೆ ಹಣ್ಣಾಗಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ
ಅದನ್ನುಣ್ಣದೆ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ?"

ವಾರ, ತಿಥಿ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಬಂದು ಶುಭಮೂಹರ್ತ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿವಾಹದ ಪದ್ಧತಿ. ಇದು ಕಾಲ ವಿಳಂಭ, ಗಾಂಧಾರ್ವ ವಿವಾಹ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅರ್ಜುನನು ಅಣ್ಣ ಯೋಗಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಬೇಗ ಕಾಣಬೇಕು. ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವೇ ಉಚಿತ ಎಂದು ಅರ್ಜುನ ಪ್ರಮೀಳೆಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಆಕೆ 'ಕರೆದು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟರೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಮಲ್ಲಾಗರು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದರೆ ಕರೆದು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದರೆ ಯಾರು ತಾನೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಬೇಡ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮಲ್ಲಾಗರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಜುನ ಪ್ರಮೀಳೆಯನ್ನು ವರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮೀನ ಮೇಷವನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಿರುವುದು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ವಿಳಂಭ ನೀತಿಯ ಸಾಂಪ್ರಾದಾಯಿಕ ವಿವಾಹ ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂಬ ಗುಟ್ಟನ್ನರಿತ ಪ್ರಮೀಳೆ ನೀನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಅಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿಯೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಸಾಂಧರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇಡೀ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಳೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ನಾಟಕವನ್ನು ಮೂಲ ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದೆ ಮೂಲವನ್ನು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಕನ್ನಡ ವಾತಾವರಣವನ್ನೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

"ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಂ"

'ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಂ' ನಾಟಕ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಇದು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಅಂದಿನ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಪಿ.ಎನ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಸ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜಾನಕೀ ಪರಿಣಯ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಟಕ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಮೂಲಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂಕಗಳಿವೆ.

ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡ ರಾವಣ ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಾಗಿ ತನ್ನ ಅಮಾತ್ಯ ಸಾರಣನೊಂದಿಗೆ ಜನಕನಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಸೀತಾ-ರಾಮರ ವಿವಾಹದ ಏರ್ಪಾಡು ನಡೆದಿರುವುದಾಗಿ ಶುಕನಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತುರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕದೆ ಉಪಾಯದಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ರಾವಣನು ರಾಮನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ಮಾಯಾಪಿಂಗಳ ಮತ್ತು ಮಾಯಾ ಕಾಶ್ಯಪ ವೇಷದೊಂದಿಗೆ ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮಾರೀಚ-ಕರಾಳರ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಹಲ್ಯಾ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಿಂದಾಗಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಂತೆ ವೇಷ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾವಣ, ಸಾರಣ, ಶುಕರು, ಜನಕನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹವಣಿಕೆಯೂ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಿರುದ್ಧ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುವ ಹಂಚಿಕೆಯೂ ಫಲ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಡೆಯದಾಗಿ ವಿರಧ-ಶೂರ್ಪನಖಿಯರ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸೋತಾಗ ಕೊರಗಿನಲ್ಲಿ ರಾವಣ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಅತ್ತ ಲಂಕೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇತ್ತ ಸೀತಾ-ರಾಮರ ಮದುವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ವಿಚಿತ್ರ ತಿರುವಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಹಂಕಾರವಿದ್ದರೂ ಛಲ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸಾಕಾರಮೂರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣ ಇಲ್ಲಿ ಪೇಲವವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆತ ರಾಮನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಲು ಸಾರಣನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು. ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿರಹವೇದನೆಯಿಂದ ನರಳುವಂತೆ ಬಂದಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮೂಲ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾಗಿರುವ ರಾವಣ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಧಕ್ಕೆಯಂತಾಗಿದೆ. ರಾವಣನ ಪಾತ್ರ ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಮೂಡಿ ಬರುವ ಚಿತ್ರಣ ಆತನೊಬ್ಬ ಶಿವನ ಮಹಾಭಕ್ತ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಲಂಪಟನಲ್ಲ, ಜೊತೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣ ವನವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಪಹರಿಸುವುದು.

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಗೆ ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶದ ರಾಜರುಗಳು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣನು ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಧನಸ್ಸನ್ನು ಎತ್ತುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಶಿವಧನಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದಿದ್ದರಿಂದ ಆತನೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಪಾತ್ರದ ಈ ಮಾರ್ಪಾಡು ರಾವಣನ ಪಾತ್ರಕ್ಕಿದ್ದ ಘನತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಗ್ಗಿಸಿದೆ.

ರಾವಣನ ಹಟದ ಸ್ವಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಹತಾಶೆಯ ಹಂತ ತಲುಪಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಯಾವ ರೀತಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕೋಸ್ಕರ ರಾಮನಂತೆ ವೇಷ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಲು ಮಾರೀಚ ಕರಾಳರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ವಿಫಲವಾಗಿ, ಜನಕ ಮಹಾರಾಜನ ಬಳಿ ರಾಮನಂತೆ ವೇಷಮರೆಸಿಕೊಂಡು ರಾವಣ, ಸಾರಣ, ಶುಕರು ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹವಣಿಕೆಯು ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಿರುದ್ಧ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಫಲಕಾರಿಯಾಗದೆ ಕೊನೆಗೆ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಮತ್ತು ವಿರಾಧ. ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸೋಲುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಸೀತೆ ತನಗೆ ದೊರಕದೆ ಹೋದಾಗ ಕೊರಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ರಾವಣ ಮಡಿದ ನಂತರ ಲಂಕೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧವೇ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ರಾಮ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಹಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿರುಧ್ದ-ಶೂರ್ಪನಖಿಯರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಓದುಗರನ್ನು ನಗೆಯನ್ನು ತರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿರಾಧನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ರಾಮನ ವೇಷ ಧರಿಸಿ, ಶೂರ್ಪನಖಿ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಪರವಶಳಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸೀತೆಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪರಸ್ಪರ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ವಿರಾಧ ಶೂರ್ಪನಖಿಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಅವರವರೆ ನಿಜವಾದ ರಾಮ-ಸೀತೆಯರೆಂದುಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಬ್ಬರು ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ವಂಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಮನ ರೂಪದ ವಿರಾಧನು ಸೀತೆಯ ರೂಪದ ಶೂರ್ಪನಖಿಯನ್ನು ನಿಜವಾದ ಸೀತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ "ಎ ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ಚಂಪಕಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಶ್ರಮ ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಈ ವಿಹಾರ ದಾಸನಿಗೆ ನಿಯಮಿಸು" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಶೂರ್ಪನಖಿ "ಆರ್ಯಪುತ್ರನೇ! ಈ ವನದ ಪುಷ್ಪಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ವನದಲ್ಲಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳು ಮನ್ಮಥನ ಪ್ರತಾಪದ ಮೊಳಕೆಯ ಹಾಗಿವೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವುದಾಗಿ ವಿರಾಧನು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳು ಬಹಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಹೆಗಲ ನಿಂತು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೀಗಾದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದೆಂಬುದು ವಿರಾಧನ ಸಂಚು. ಸೀತೆಯ ರೂಪದ ಶೂರ್ಪನಖಿಗೆ ಕಾಲನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು. ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ.

ವೇಷದ ವಿರಾಧನ ರಾಮನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಅವನ ಬೆನ್ನಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಸೀತೆಯ ವೇಷದ ಶೂರ್ಪನಖಿ ತನ್ನ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿರಾಧ, ರಾಮನ ವೇಷವನ್ನು ಕಳೆದು ಮೊದಲಿನ ವಿರಾಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೂವಿನಂತಿರಬೇಕಾದ ಸೀತೆ ಬಂಡೆಯ ಭಾರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿರಾಧ 'ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಎಷ್ಟು ಭಾರವಾಗಿರುವಳು ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು

ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವಂತಿದೆ. ಇವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ' ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಶೂರ್ಪನಖಿ ತನ್ನ ಚೂಪಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ವಿರಾಧನ ಕತ್ತನ್ನು ಚುಚ್ಚುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಈಕೆ ಸೀತೆಯಲ್ಲ ಯಾರೋ ರಾಕ್ಷಸಿಯಿರಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಡೆ ಶೂರ್ಪನಖಿಯೂ ವಿರಾಧನ ಉಗುರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಂಗಳಗಾತ್ರನಾದ ರಾಮ ಉಗರುಗಳೇತಕ್ಕೆ ಹುಲಿಯ ಉಗುರಿನಂತಿರುವವು ಎಂದುಕೊಂಡು ಬಗ್ಗಿನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಇವನು ಯಾರೋ ರಾಕ್ಷಸ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಉರುಳಿಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ವಿರಾಧನು ಶೂರ್ಪನಖಿಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ನೀನು ಯಾರು?' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಶೂರ್ಪನಖಿ 'ವಿರಾಧನೋ?' ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ವಿರಾಧನು 'ಶೂರ್ಪನಖಿಯೋ?' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. "ಸರಿಹೋಯಿತು! ಕಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂತೆ" ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ ಲಕ್ಷಣರು ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಇವರೇ ಪರಸ್ಪರ ವಂಚಿತರಾದರು ಅಂದುಕೊಂಡು ರಾಮನು ವಿರಾಧನನ್ನು ಯಮಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ವಿರೂಪ ಮಾಡಿಬಿಡು ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದದ್ದು. ತಮ್ಮ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕಲ್ಪನಾ ಚತುರತೆಯಿಂದ ವಿರಾಧ ಮತ್ತು ಶೂರ್ಪನಖಿಯರ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪರಸ್ಪರರೇ ವಂಚಿತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ರೀತಿ ಮೋಜಿನ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಇಬ್ಬರು ಮೋಸಹೋಗುವುದು ಓದುಗರಲ್ಲಿ ನಗುವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾದ ಸೀತೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿದಳೆಂದು ವಿರಾಧನು, ರಾಮನೇ ದೊರೆತನೆಂದು ಶೂರ್ಪನಖಿ ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆಸೆಗಳು ನೆರವೇರಿದವೆಂದು ಸಂತೋಷದ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ದಿಢೀರನೆ ಪ್ರಪಾತಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದಂತೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಬಯಲಾದದ್ದು ವಿನೋದವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುವ ಹಾಸ್ಯ ಎಷ್ಟು ಮಧುರ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ವಿರಾಧ ಶೂರ್ಪನಖಿಯರ ಪ್ರಸಂಗ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ರಾವಣನ ಅನುಚರರು ಬಾಲಕ್ಕಿಟ್ಟ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಆಂಜನೇಯ ಸುಟ್ಟದ್ದು ಸರಿಯಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ರಾಮಾಯಣದ ವಿಚಾರವೇ ಬೇರೆ. ವಾಯುವು (ಆಂಜನೇಯನ ತಂದೆ) ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹನುಮಂತ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಗಂಟುಬಿದ್ದನಂತೆ. ಎಲಾ ಪಾಪಿ ರಾವಣನೇ ಸುಡುಸುಡೆಂದು ರಾವಣನ ಚಿತೆಯ ಸುತ್ತ ವಾಯು ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹನುಮಂತ ಅಪ್ಪ! ಅಪ್ಪ! ತಿಂಡಿ ಕೊಡಿಸೋ ಎಂದು ಬಳಸಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಆಗ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಅದರ ತಾಪವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಪಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಬಾಲದ ಉರಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಬಡಿಯಿತಂತೆ. ಎತ್ತೆತ್ತ ಬಡಿದರೆ ಅತ್ತತ್ತ ಮನೆಗಳು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಇಡೀ ಲಂಕೆಯೇ ಭಸ್ಮವಾಯಿತಂತೆ. ಎಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ಕಲ್ಪನೆ, ಬಾಲಿಶ ಅನ್ನಬಹುದಾದರೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆಯೇ "ಕೃತಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸೃಷ್ಟಿಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೊಸ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಮೂಲ ಕಥೆಗೆ ಲೋಪವಾಗದಂತೆ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಗೌಡರ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ನಾಟಕದ ತುಂಬೆಲ್ಲಾ ಇಂಥ ಕಲ್ಪಿತ ಅಂಶಗಳೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಸ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ 'ಸೀತಾ ಸ್ವಯಂವರಂ' ಓದುಗರನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇಸರದ ಛಾಯೆ ಕಿಂಚಿತ್ತು ತೋರದಂತೆ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಗೌಡರ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ"[೧]

"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಜನದೇವನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರೆತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿಡಂಬನೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾವಣನಿಲ್ಲದ ರಾಮಕಥೆಯು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದರೆ ನಾಯಕರು ಭಟನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು"[೨] ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರದ ಭೋಜನಾನಂತರ ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣ ಮಾಡುತ್ತ ಶತಪೋಳಿ ರಾಮಾಚಾರ‍್ರು, ಸುಸ್ತಿಬಡ್ಡಿ ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರು, ತೊಗರಿವುಂಡೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬೇಳೆಹುಳಿ ಭೀಮಾಚಾರಿ ಮುಂತಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭೀಮಾಚಾರ‍್ರು 'ಜನಕ ಮಹಾರಾಯರು ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೆಲ್ಲ ಕದವಿನ ಹಿಂದೆ ಕುಕ್ಕರ ಬಡಿದು, ಗೋಮುಖ ವ್ಯಾಘ್ರಗಳನ್ನೂ, ಗೋಭಕ್ಷಕರನ್ನೂ, ಗೋಪುರದ ಪಾಗಿನವರನ್ನೂ, ವಧೂವರರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೋಮಕುಂಡದ ಬಳಿ ಕೂರಿಸಿದ ಈ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಸ್ವಾಮಿ? ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಹೇಳುವುದು ಹ್ಯಾಂಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗೋಪಾಲಾಚಾರ‍್ರು 'ಆಚಾರ‍್ರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಡವಳಿಕೆ ನಾವು ವೈದಿಕರು, ಅವರು ಲೌಕಿಕರು. ಈಗ ವೈದಿಕರು ಮಂತ್ರಿಸಿದರೆ ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಉದುರುವುದಿಲ್ಲ. ಲೌಕಿಕರು ಕೊಂಚ ತಂತ್ರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಲೋಕವೇ ಅತಂತ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭೀಮಾಚಾರ‍್ರು ಈ ಹಾಳು ವೈದಿಕ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು? ನಾನೂ ಲೌಕಿಕನಾಗಿ ಬಿಡುವೆನು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗೋಪಾಲಾಚಾರ‍್ರು ಆಚಾರ‍್ರೆ ನಮ್ಮ ಮೋರೆ ಮೇಲೆ ಮೀಸೆ ಇಲ್ಲ. ಹೆಸರು ನೋಡಿದರೆ ಬೇಳೆಹುಳಿ ಭೀಮಾಚಾರ‍್ರು. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ತಾವು ಲೌಕಿಕರು ಹ್ಯಾಗಾಗುತ್ತೀರಿ? ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭೀಮಾಚಾರ‍್ರು 'ಇನ್ನು ಈ ಆಚಾರ ಗೀಚಾರನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ವಗೆದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಮೀಸೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಈಚೆ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಆಚೆ ಮೂಲೆಗೆ ಬಿ. ಭೀಮರಾವ್ ಎಂದು ಸೈನು ಜಟಕಾಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸುಸ್ತಿ ಬಡ್ಡಿ ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರರು ಲೇವಾದೇವಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಚಾರ‍್ರು, ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು "ತ್ರಿಮತಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ‍್ರೇನು ವ್ಯಾಪಾರ ಲೇವಾದೇವಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು"

---

೧. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ಸದಾಶಿವ ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆ ಪುಟ ೨೭

೨. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ॥ ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪುಟ ೪೧

ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದು ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಾಚಾರ್ರು ಅದೇನು ಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನುಕೂಲ ಎನ್ನವಾಗ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದು ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಾಚಾರ್ರು ಅದೇನು ಸ್ವಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನುಕೂಲ ಎನ್ನುವಾಗ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅದು ಯಾರ ವೃತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಎನ್ನಲು ರಾಮಾಚಾರ್ರು "ಕೋಮಟಿಗರದು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತಿಮ್ಮಣ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸರಿ ಅವರೂ ನಾಮಹಾಕತಕ್ಕವರು, ಇವರೂ ನಾಮ ಹಾಕತಕ್ಕವರು ಶೆಟ್ಟರು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಅಯ್ಯಾಂಗಾರು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಧ್ವರು, ಸ್ಮಾರ್ತರು, ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ವೈದಿಕರು ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಕಟಕಿಯಾಡುವುದು, ಚುಚ್ಚುವುದು, ಪರಸ್ಪರ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೆ ಕಚ್ಚಾಡುವುದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಮೇಲುಕೀಳೆಂದು ಬಡಿದಾಡುವ ಈ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಓದುಗರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. "ಮೂರು ಬಗೆ ವೈದಿಕರನ್ನು ಒಕ್ಕಡೆ ಕೂಡಿ ಹಾಕಿ ಅವರವರೇ ಕಿತ್ತಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾಣ್ಮೆಗೆ ತಲೆದೂಗಬೇಕು. ತ್ರಿಮತಸ್ಥರ ಗುದ್ದಾಟವನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚುಚ್ಚಿಯೂ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗುವಂತೆ, ನೊಂದರೂ ನೋಯದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿನೋದವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊರ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಗೆಯ ಮುಖವಾಡ ಹೊತ್ತ ಭಾಷೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ನಿರೂಪಣೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಡಂಬನೆಯಿದೆ, ವಿನೋದವಿದೆ, ವಿಚಾರವಿದೆ.

ಸೀತಾ ಸ್ವಯಂವರಂ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾಟಕವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು "ನೋಟಕರಿಗೆ ಮನೋರಂಜಕವಾಗಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಗುಣ ತೋರಬಹುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅದ್ಭುತ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಒಗಟಿನಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ "ಆ ಹತ್ತು ತಲೆ, ಇಪ್ಪತ್ತು ತೋಳುಗಳುಳ್ಳ ರಾವಣನನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಅಂತಹ ಪುರುಷನೆಲ್ಲಿರುವನು? ಅದಕ್ಕಿನ್ನೇನಾದರೂ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂತಹವನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಈ ಕಾಲದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಲೋಕ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಈ ಮೃಗವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು. ಇವನನ್ನು ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಡಿರಿ ಎನ್ನುವರು ಅಥವಾ ಒಂದು ತಲೆ, ಎರಡು ತೋಳುಗಳುಳ್ಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷನನ್ನು ದಶಾನನನೆಂದು ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ರಸಿಕರಾದ ಈ ಸಭಾಜನರೇನೆಂದಾರು?" ಎಂದು ನಟಿಯ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕವೇ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅವರ ಕಳಕಳಿ ತೀವ್ರತೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ, ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸುವುದೇ ಸಮಕಾಲೀನ

ಸ್ಪಂದನೆಯ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಟಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಹೊಸಗನ್ನಡವನ್ನು ಸೇರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅವು ನಾಟಕಶಾಲೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಡಂಬರಗಳನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ. ಕನ್ನಡ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನರಿಗೆ ಸಮಪರ್ಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಾದಿಸಬೇಕು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲ ನಾಟಕಗಳ ಸಂವಿಧಾನ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ನಾಟಕದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂದ, ವೃತ್ತ, ಷಟ್ಪದಿಗಳು ಇವೆ. ಇದರ ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿಗಳು ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯಾಗಿವೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ತಾಟಕೆ (ಶರ ಷಟ್ಪದಿ)

ಗಕ್ಕನೆ ಪೋಗುವೆ
ರಕ್ಕಸಿ ನಾನಹ
ಮುಕ್ಕಲು ಮಾರ್ಗದಿ ಬರುವವರಂ
ಬಕ್ಕನೆ ಬಾಯೊಳ
ಗಿಕ್ಕು ತಲವರಗೊಳಕ್ಕನೆ
ನುಂಗುವೆ ತಾಟಕಿ ನಾಂ

ಜೊತೆಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಉದಾ : "ಇನ್ನು ಈ ಆಚಾರಿ ಗೀಚಾರಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ವಗದು ಬಿಡುತೇನು. ಮೀಸೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತೇನು, ಈಚೆ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಆಚೆ ಮೂಲೆಗೆ ಬಿ. ಭೀಮರಾವ್ ಎಂದು ಸೈನು ಜಟಕಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತೇನು" ಎಂಬ ಬೇಳೆ ಹುಳಿ ಭೀಮಾಚಾರಿಯ ಮಾತುಗಳು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಸೀತಾಸ್ವಯವರಂ' ನಾಟಕ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿನೂತನವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದ್ದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಯಿಡಿಯುವಂತಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ-೪
ಕಾದಂಬರಿಗಳು

ಕಾದಂಬರಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ, ಸಾಮನ್ಯ ಜನರ ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಳಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿರುವ ರೂಪ-ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಿಯಮ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಟಕದಂತೆ ಇದು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟದ ರೂಪವಾಗಿರದೆ, ಇನ್ನೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಇದು ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕನದೇ ಕೃತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶೈಲಿ ಹಾಗೂ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಬದುಕಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾದರೆ ಕಾದಂಬರಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತೀರಯೋಗ್ಯವಾದ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದ ಆ ತುದಿಯಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಈ ತುದಿ.

"ಕಾದಂಬರಿ, ಸಣ್ಣಕಥೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದವು. ಗುಲ್ವಾಡಿ ವೆಂಕಟರಾಯರ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ (೧೮೯೯) ಕೃತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಲವರು ರಚಿಸಿದ್ದರು"[೧] ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯೆಂಬ ಈ ಹೊಸ ಪ್ರಕಾರ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ರಚಿತವಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಬಣಜಿಗರು (೧೮೯೫) ಕನ್ಯಾವಿತಂತು (೧೮೯೫), ಭವಾನಿಬಾಳು (೧೯೨೬) ಈ ಮೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ.

---

೧. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಪುಟ-೧೩೫

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಓದಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ನಿರೂಪಣಾ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಜನರ ಮನರಂಜನೆಗೆ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂವಾಗುವಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ದೇಶಿಯ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿಬರಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಶಯದಿಂದ ಬಂದ ನಾವೆಲ್‌ಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರದು"[೧]

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ರಚಿಸಿರುವ ಮೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಋಣಿ. ಮರಿಯಾ ಮಿಜ್‌ವರ್ಥಳ "ಲಿಟಲ್ ಮರ್ಚೆಂಟ್ಸ್" ಕೃತಿಯ ರೂಪಾಂತರ ಚಿಕ್ಕ ಬಣಜಿಗರು ಕನ್ಯಾವಿತಂತು ಹೆನ್ರಿಟೈಲರ "ಸಿಸಿಲಿಯನ್ನ ಸಮ್ಮರ್"ನ ಕನ್ನಡದ ಅವತರಣಿಕೆ. ಭವಾನಿಬಾಳು ಡಫ್ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಬರೆದ "ಮರಾಠಿ ಜನಚರಿತ್ರೆ" ಯಲ್ಲಿರುವ ಚರಿತ್ರೆ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಕೃತಿ.

ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಆರಂಭದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು. ಹಳೆಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಎರಡರ ಮಿಶ್ರಣ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಆಶ್ವಾಸ, ಸಂಧಿಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಂದ, ರಗಳೆ, ಷಟ್ಪದಿ, ಹಾಡಿನ ಮಟ್ಟುಗಳನ್ನು, ಗಾದೆ, ಒಗಟು, ನಾಣ್ಣುಡಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

---

೧. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಅಂಶಗಳು, ಎ.ಪಿ. ನಾವಡ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ|| ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪುಟ ೬೦

"ಚಿಕ್ಕ ಬಣಜಿಗರು"

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಅಂದಿನ ಚಿಕ್ಕಬಣಜಿಗರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೇಂದ್ರಪಾತ್ರಗಳಾದ ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ರಾಮನ ತಂದೆಯು ಹಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗುಣವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಬೋಧಿಸಿ ಮಗನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ತಂದೆಯ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದುದ್ದಿಲ್ಲ, ಹಣವೇ ಎಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ನೀತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಅದರಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸತೊಡಗಿದ. ಈತನ ಬಳಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ರಾಮನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಸತ್ಯಸಂದತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಾ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಾರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಮಾಣಿಕತೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು, ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವವರಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸತೊಡಗಿದ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಈತನ ಬಳಿ ಯಾವ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬರದಿದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಕಳ್ಳ, ಮೋಸಗಾರನೆಂದು ಈತನನ್ನು ಯಾರು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜೈಲು ಶಿಕ್ಷೆಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಗುಣವೇ ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದು ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಾರಾಂಶ.

ಚಿಕ್ಕಬಣಜಿಗರು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವುದು ಮೋಸ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತೆಗಳಿಗಿಂತ, ಸತ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಳೆ ಮುಖ್ಯ, ಅವು ಸಾರ್ವಕಾಲೀಕವಾದ ಮೌಲ್ಯ ಉಳ್ಳವಂತಹವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಬದ್ದರಾಗಿಯೇ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕೆಂಬುದು. ಜೊತೆಗೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಾದವರು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಚಾರ, ತಿಳುವಳಿಕೆ, ನಡತೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗಿಡವಾಗಿ ಬಗ್ಗದ್ದು ಮರವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿತೇ? ಎಂಬಂತ್ತಾಗುದೆಂಬುದನ್ನು ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿಕ್ಕ ಬಣಜಿಗರು ಕಾದಂಬರಿ ಮೀರಿಯೂ ಎಜ್‌ವರ್ಥಳ "ಲಿಟಲ್ ಮೆರ್ಚೆಂಟ್ಸ್" ಕೃತಿಯ ರೂಪಾಂತರ. ವಸ್ತು ಅಲ್ಲಿನದಾದರೂ ವಸ್ತುವಿನ ಕ್ರಿಯೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದಂತೆ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.ಇದರಿಂದಾಗಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಗೊತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶದ ಹೆಸರನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನಡೆದಿರುವ ಘಟನೆಯೇ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಭಾವನೆ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳಿದ್ದು ಒಂದೊಂದು ಸಂಧಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೇ ಸಂಧಿಗೆ "ಯಥಾ ಪಿತಾ ತಥಾ ಪುತ್ರಃ" ಎಂಬ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಹೇಳ ಹೊರಟಿರುವ ಸಂಗತಿ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಎಂಬುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. "ಯಥಾ ರಾಜ ತಥಾ ಪ್ರಜಾ" ಎಂಬುದು ಜನಜನಿತವಾದ ನಾಣ್ಣುಡಿ. ಇದರರ್ಥ ರಾಜ ಯಾವ ರೀತಿ ಇರುತ್ತಾನೊ ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಾಡಿಸಿಕೊಂಡು "ಯಥಾ ಪಿತಾ ತಥಾ ಪುತ್ರಃ" ಎಂದು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಜನಜೀವನದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಅರಿವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ತಂದೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಬೆಳೆಸುವ ಮಕ್ಕಳು ಅದೇ ರೀತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. "ತಾಯಿಯಂತೆ ಮಗಳು ತಂದೆಯಂತೆ ಮಗ" ಎಂಬ ಗಾದೆಯು ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದುದ್ದು. ತಂದೆ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬಾಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಂದೆಯಾದವನು ಮಕ್ಕಳು ತಪ್ಪುದಾರಿ ತುಳಿದಾಗ ತಿದ್ದಿ ಬುದ್ದಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕಥಾಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಒಂದು ಕನ್ನಡಿಯಂತಿದೆ ಎಂದೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಎರಡನೇ ಸಂಧಿಗೆ "ಕಳ್ಳನ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಮುಂಡೆ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವವರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಕಾನೂನಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಲೇಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಅಪರಾಧ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ಮರಣದಂಡನೆಯಾದರೆ ಅವನನ್ನು ನಂಬಿದ ಹೆಂಡತಿ ವಿಧವೆಯಾಗಲೇಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ರೀತಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆದು ಮೋಸದಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಹಣಗಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಯವ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಚಿತ್ರಣ ಕೊಡುವ ಮೊದಲೇ ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಿಂದ ಅವರವರ ವಯಸ್ಸಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು, ಆಗಿನ ಚಿಕ್ಕಬಣಜಿಗರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯ, ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವ ಸ್ವಭಾವದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯೂ ಅವರ ದಿನಚರ್ಯೆಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಪಟಾಚರಣೆಯನ್ನು ಅರಿಯದ ಸತ್ಯವಂತನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ವಂಚಕನಾದವನು ಬೈಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವಮಾನ ಹೊಂದಿ "ಕಳ್ಳನ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಮುಂಡೆಯಾಗುವಳು" ಎಂಬ ಸಾಮತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುವನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಸಮಾನ ವಯಸ್ಸಿನ ಇಬ್ಬರ ಹುಡುಗರ ನಿದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲೂ, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಏಕಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆದ ಶಿಕ್ಷಾ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದವು. ರಾಮನೆಂಬುವನು ಸಜ್ಜನನಾದ ಒಬ್ಬ ತೋಟಗಾರನ ಮಗನು ಅವನು ಮಾತನಾಡುವ ಹಾಗಾದದ್ದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಬೇಕು. 'ಸುಳ್ಳುಗಾರನನ್ನು ಯಾರೂ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ವಂಚಕರಾದವರನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂಬುದನ್ನು ತಂದೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಕೃಷ್ಣನ ತಂದೆ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗಿಂತ ಯುಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಯುಕ್ತಿವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದನು. ವಂಚನೆ ಮಾಡುವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರಧರ್ಮ, ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರನ್ನೂ, ನಂಬಿಕೆಯಿಡುವವರನ್ನೂ ಮೋಸಪಡಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರಿಂದ ದುಡ್ಡು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರಗಾರನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ. "ಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು ಬೇಕು. ಮಾರುವವನಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದರೂ ಸಾಕು." ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ. ವಿವೇಕಕ್ಕಿಂತ ಅದೃಷ್ಟವೇ ಅತಿಶಯವೆಂಬುತ್ತಾಗಿತ್ತು ಆತನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದೇಳಬಹುದು "ಬಾಲ್ಯಕ್ಕೂ ಬಿಳೀ ಕಾಗದಕ್ಕೂ ಒತ್ತಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು" ಎಂಬುದು ನಿಜ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕಾದರೆ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾವನೆ, ಸಂಬಂಧಗಳು, ಪರಸ್ಪರ ನಂಬಿಕೆ, ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬಹುದು ಆದರೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ಎಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೀತಿವಂತ ಸತ್ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾದರೆ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ, ಮೋಸಕ್ಕಿಂತ ಸತ್ಯ, ನೀತಿವಂತಿಕೆಗಳು ಯಾವ ರೀತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಪಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ರಾಮ ಮತ್ತು ಆತನ ತಂದೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಆತನ ತಂದೆ. ರಾಮನ ತಂದೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟಬಂದರೂ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ, ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆತ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಸತ್ಯವಂತ ರಾಮನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಕೃಷ್ಣನ ತಂದೆ ಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಿಂತ ಅದೃಷ್ಟ ಮುಖ್ಯ ಮೋಸ, ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಕೊನೆಗೆ ಕಳ್ಳತನ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹಕ್ಕೂ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಅದೃಷ್ಟ ದುರಾದೃಷ್ಟವಾಗಿ ಆತನ ಬಾಳನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಚಿಕ್ಕಬಣಜಿಗರು ಕಾದಂಬರಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಏಕೆಂದರೆ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯು ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಜೊತೆಗೆ, ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಸ್ತವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಂದಿನ ಬಣಜಿಗೆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸ್ಥುತ ಸಮಾಜದಲ್ಲೂ ಮೋಸ, ವಂಚನೆ, ಅನ್ಯಾಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣನ ತಂದೆ ನನ್ನ ಮಗ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದ ಎಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಥೆ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ತಿದ್ದಬಹುದಿತ್ತು. ಬುದ್ಧಿವಂತನಿಗಿಂತ ಯುಕ್ತಿವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆತನನ್ನು ಯವಾಗಲೂ ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಸಾಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ "ಮಿಂಚಿ ಹೋದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸಿದರೆ ಯಾವುದೇ ಫಲವಿರುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂಬುದು ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ರಾಮರು ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರಾದರೂ ಸಹ ಅವರು ಬೆಳೆದ ವಾತಾವರಣ, ದೊರೆತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಬದಲಾಯಿಸಿತೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. "ಬಿತ್ತಿದಂತೆ ಬೆಳೆ" ಎಂಬುದು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬದ ಎರಡು ಗಿಣಿಗಳು ಒಂದು ಬೇಟೆಗಾರನ ಬಳಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಋಷಿಯ ಬಳಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಯಾವ ಯಾವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಲಿತವು ಎಂಬ ಜನಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಒಬ್ಬ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಬರಹಗಾರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಸತ್ಯವಂತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆದಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರಬೇಕು, ಈ ರೀತಿಯಿದ್ದಾಗ ಅಂತ್ಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯವಂತನಾದ ಹುಡುಗ ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವಂತನಾದ ವೃದ್ಧನಾಗಿ ಆತ ನಾಲ್ಕುಜನಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಬಾಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ "ಸತ್ಯವೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆ ಸತ್ಯವೇ ನಮ್ಮ ಸರ್ವಬಳಗವು ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿನಡೆದರೆ ಅಚ್ಚುತ ಹರಿ-ಮೆಚ್ಚನು" ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಲುಗಳು ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ ಎಂಬ ಹಸುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಸಹ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಮದ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಪೀಡಿತರಾದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಜಾನಪದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವರಾದ್ದದಿಂದ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾದೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ನಾಣ್ಣುಡಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ಜಾನಪದೀಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ, ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯು ತುಂಬಾ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಜಾನಪದ ಕಥೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯಂತಿರುವುದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಓದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯ ಸಾಲು ಸತ್ಯವಂತ ರಾಮನಷ್ಟು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಕೃಷ್ಣನು ಬಾಳಲಿಲ್ಲ ಕಾರಣ "ಸತ್ಯಮೇವ ಜಯತೇ" ಎಂಬ ಮೌಲ್ವಿಕ ಉಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಇದೊಂದು ನೀತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿದ್ದು ಮನುಷ್ಯನ ಅನೀತಿಯುತವಾದ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವುದು ಇವರ ಆಶಯ ಜೊತೆಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಿಳಿಯೆ ಹೇಳುವುದು ಇದರ ಆಶಯ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಆದರ್ಶಯುತವಾಗಿರುವಂತಹವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

"ಕನ್ಯಾವಿತಂತು"

ಮಗಧ ದೇಶವನ್ನು ರಾಜ ವೀರಬಾಹುನೆಂಬುವನು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ಈತನಿಗೆ ಹಲವಾರು ಜನ ಸಾಮಂತ ರಾಜರಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಮರೂಪದ ರವಿವರ್ಮ, ಉತ್ಕಲೇಶದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ರಾಮವರ್ಮರು ಮುಖ್ಯರಾದವರು. ರವಿವರ್ಮ ಮತ್ತು ವಲ್ಲಭಾದೀಪ ಸುರೇಂದ್ರನ ತಂಗಿ ಪದ್ಮಿನಿ ಹಾಗೂ ಆಕೆಯ ಸ್ನೇಹಿತೆ ಕಮಲಿನಿ, ರಾಮವರ್ಮರು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರವಿವರ್ಮ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಸಾಲಗಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರವಿವರ್ಮನ ಹಡಗಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ಸೇವಕನಾದ ಹಯಗ್ರೀವ ಹಡಗಿನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನು ಕದ್ದು ಬಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮವರ್ಮ ಮತ್ತು ರವಿವರ್ಮರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವರು ಆತನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಥಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹಯಗ್ರೀವನನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ತಂದೆಯು ನೋಡಿ ಉಪಚರಿಸಿ ಈಗೇಕಾಯಿತು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ರವಿವರ್ಮನೆಂಬುವನು ಊರ ಹೊರಗೆ ಒಬ್ಬ ಸುಂದರಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿ ಥಳಿಸಿದ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ತಂದೆಯು ಮಗಳ ಬಳಿ ಬಂದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ನೀನು ರವಿವರ್ಮನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡು. ಅವನೊಬ್ಬ ಮೋಸಗಾರ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಕೆಯ ಮನಃ ಪರಿವರ್ತನೆಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬೇಸರದಿಂದ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸುರೇಂದ್ರರಾಯನೆಂಬ ವೃದ್ಧನೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವರು ವಿವಾಹವಾದ ದಿನ ನಾಟಕವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರವಿವರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಮವರ್ಮರು ವೇಷ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಡೆದ ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿ ಸುರೇಂದ್ರರಾಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರವಿವರ್ಮನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ರಾಮವರ್ಮ ಮತ್ತು ಕಮಲಿನಿಯರು ಸಹ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ಯಾವಿತಂತು ಕಾದಂಬರಿಯು ಐದು ಆಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ರಾಜರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎರಡು ಜೋಡಿಗಳ ಪ್ರೇಮ ವಿವಾಹವನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಹೆನ್ರಿಫೀಲ್ಡಿಂಗ್‌ನ "ಸಿಸಿಲಿಯನ್ ಸಮ್ಮರ್" ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೃತಿ. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುವಾದವಲ್ಲ ಇದನ್ನು ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಇದು ರೂಪಾಂತರ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಹಳಗನ್ನಡ ಗದ್ಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾಹರಣೆ: ಸಕಲ ಸಂಪದಗಳೀಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ, ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸರಯು, ಸರಸ್ವತಿ, ಸರಿತ್ಕಳಿಂದಾವರಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗಜೇಯವಾದ...... ರಾಜ್ಯವಂ ಪರಿಪಾಲಿಸುವ ಕಾಲೊದೊಳೊವೆಂಬ ಉಡುಪಪತಿ ತನ್ನ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ನಾವೀಕರೀರ್ವರಂ ಕುರಿತು... ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಗದ್ಯಕೃತಿಯೂ ಶಿವಕೋಟಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ ವಡ್ಡರಾಧನೆಯ ಕೃತಿಯ ಸಾಲುಗಳ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ಈ ಮೊದಲೇ ಚರ್ಚಿತವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಬಣಜಿಗರು (೧೮೯೫) ಕಾದಂಬರಿ ಮತ್ತು ಈ ಕನ್ಯಾವಿತಂತು (೧೮೯೫) ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ಬರವಣಿಗೆ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕಬಣಜಿಗರು ಕಾದಂಬರಿ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಸರಳ ಗದ್ಯದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಓದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ಯಾವಿತಂತು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಗದ್ಯದ ಶೈಲಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಎರಡರ ಮಿಶ್ರಣವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ರಾಜನ ಆಡಳಿತವಿದ್ದಾಗಲೂ ವರ್ತಕರು ರಾಜನ ಆಪ್ತರುಗಳೆ ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ನಂಬಿಕೆದ್ರೋಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ರವಿವರ್ಮ, ಹಯಗ್ರೀವರ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಯಗ್ರೀವ ರವಿವರ್ಮನ ಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಂದು ಬಂದು ಆತನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ನಾಪತ್ತೆಮಾಡಿ ಸಂಪತ್ತೆನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೋಚುವುದರೊಂದಿಗೆ ರವಿವರ್ಮನ ಮದುವೆ ಮುರಿದುಬೀಳಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಘಟನೆ ಈಗಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಶತ್ರುಗಳು ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಘಟನೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಇದನ್ನು ವಾಸ್ತವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ರಾಜ-ರಾಣಿಯರು, ಅರಮನೆ, ದರ್ಬಾರು ಯುದ್ಧ, ಬೇಟೆ ಇವನ್ನು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಸುಧೀರ್ಘ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಥನದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

"ಇವನು ಒರಟನು ಮತ್ತು ಸತ್ಯವೆಂಬ ಕರಡಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಕೋಲಿನಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಡಿಸುತ್ತಿರುವವನೆಲವಳ ಸಖಿಯು ಒರಟುತನದಲ್ಲಿ ಗುಣವೇನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಸತ್ಯವೆಂಬ ಕರಡಿಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗಿರತಕ್ಕ ವಿಶ್ವಾಸದ ತಪ್ಪಿತಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವಾದ ತಪ್ಪುಗಳಿವರಲ್ಲಿದ್ದರು ಇವರಂ ಮನ್ನಿಸಬಹುದು." ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರಡಿ ಕುಣಿತದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ರವಿವರ್ಮ ರಾಮವರ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಮ್ಯತೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕರಡಿ ಕುಣಿತದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಳಸದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣ, ಸ್ವಭಾವಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಬಳಸಿರುವುದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಶೈಲಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನ.

ಕನ್ಯಾವಿತಂತು ಕಾದಂಬರಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಿತಂತು ಎರಡು ಪದಗಳಿವೆ. ಕನ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಮದುವೆಯಾಗದಿರುವವಳು, ವಿತಂತು ಎಂದರೆ ವಿಧವೆ ಎಂಬುದು ಪದಶಃ ಅರ್ಥ. ಕನ್ಯೆಯಾಗಿರುವವಳು ವಿಧವೆಯಾಗಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಗೊಂದಲವೆಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪದ್ಮಿನಿ ಸುರೇಂದ್ರರಾಯನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ನಂತರ ರವಿವರ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ನಿಜವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಸಾಯಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಾಗ, ಸುರೇಂದ್ರರಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಪದ್ಮಿನಿ ರವಿವರ್ಮರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ತಾನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ, ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಕನ್ಯಾವಿತಂತು ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

"ಭವಾನಿಬಾಳು"

ಯಾದವರಾಯ ಮತ್ತು ಮಾಲೋಜಿರಾಯರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಬ್ಬರು ಒಂದು ಔತಣಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾಗ ಚಿಕ್ಕಮಗಳಾಗಿದ್ದ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಮಾಲೋಜಿರಾಯನ ಮಗನಾದ ಷಾಜಿಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಮಾಷೆಗೆ ಯಾದವರಾಯ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನೆ ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ಷಾಜಿ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣುಕೇಳಲು ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಯಾದವರಾಯ ಮತ್ತು ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನಡುವೆ ಯಾದವರಾಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಹಮದನಗರದ ಮಾಲ್ದಾರಖಾನನು ಜೀಜಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಇದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಷಾಜಿಯರಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸಲು ಜಗಪಾಲರಾಯನು ಮಾಲ್ದಾರಖಾನನನ್ನು ಕೊಂದು ಜೀಜಾಬಾಯಿನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಷಾಜಿಯು ಒಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಭವಾನಿದೇವಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ವರವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದೆ ಮರಾಠರ ಒಡೆಯನೊಬ್ಬ ನಿಮ್ಮ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಥಾ ಸಾರಾಂಶ.

ಭವಾನಿಬಾಳು ಕಾದಂಬರಿ ಶಿವಾಜಿಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸ ವಿಷಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇದೊಂದು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರೇಮ ಕಥಾನಕವುಳ್ಳ ಕಾದಂಬರಿ ಎಂದು ಸಹ ಹೇಳಬಹುದು.

"ಕೀರ್ತಿಯುತನಾದ ಶಿವಾಜಿ ಛತ್ರಪತಿಯ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಪರಿಣಯ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಶಿವಾಜಿ ರಾಜನ ಕತ್ತಿಗೆ 'ಭವಾನಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುವುದು."[೧]

ಛತ್ರಪತಿ ಶಿವಾಜಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ನಾವು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಆತನ ತಾಯಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ತಂದೆ ಷಾಜಿಯ ವಿವಾಹ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಿತು, ಅವರಿಗಾದ ಅಡೆತಡೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಶಿವಾಜಿಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಪ್ರಣಯ ಜೀವನವನ್ನು ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭವಾನಿ ಬಾಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೊರೆತದ್ದಲ್ಲ, ಭವಾನಿದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೊರೆತದ್ದು. ಇದು ಅನುಗ್ರಹವಾಗಲೂ ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಷಾಜಿ ಅಷ್ಟೇ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು ದೊರೆತಿದ್ದು. "ಭವಾನಿ ಬಾಳು ಭವಾನಿದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೊರೆತದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವಿತ್ತೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದು ಈ ಕವಿತ್ವ ತತ್ವ ಮತ್ತೊಂದಾಗಿರುವುದು. ಈ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಕ ಕೃತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಭಾಗಗಳ ನವರಸ ಸೇವನೆಯನ್ನು ರಸಿಕರಾದವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ."[೨] ಎಂದು ನಾಟಕದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಈಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಶಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅನಾದಿಯಿಂದಲೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾದವ ಕುಲಸಂಭೂತನಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಲೋಕಜಿ ಜಾದೂ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಣಯಾದವರಾಯನು ಸಿಂಧೂಗಡದ ದೇಶಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದ ಮರಾಠ ಸರದಾರರಲ್ಲಿ ಈತನು ಕೇವಲ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಬಲದ ದಳಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು, ಈತನೇ ಈ ಕಥಾನಾಯಕಿಯ ತಂದೆಯು ಈತನು ತನ್ನ ಮತ್ತು ಕಥಾನಾಯಕನ ವಂಶಾವಳಿ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ, ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩೯೬ನೇ ಇಸವಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯೆಂಬ ದ್ವಾದಶವರ್ಷಗಳ ಭಯಂಕರವಾದ ಕ್ಷಾಮವನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುವ ರೀತಿಯೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಜೀಜಾಬಾಯಿಗೆ ಹೇಳುವನು. ಈ ಭಾಗದ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯೇನೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

---

೧. ಎಂ. ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳು, ಸಂ॥ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸಂಸ್ಮರಣ ಸಮಿತಿ, ಪುಟ ೪೪೨
೨. —ಅದೇ —

ಷಾಜಿಯ ತಂದೆ ಮಾಲೋಜಿ ಬೋನ್ಸ್ಲೇಯು ವಿರೋಲಿಗ್ರಾಮದ ಪಟೇಲನಾಗಿ ಯಾದವರಾಯನ ಆಶ್ರಿತನಾಗಿದ್ದನು. ತಂದೆ ಮತ್ತು ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಬಲಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಗನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗೆ ಇತಿಹಾಸದ ಜ್ಞಾನವೂ ಜೊತೆಗೆ ಅದನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕದೆ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾಲೋಜಿಗೆ ಭವಾನಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾಗತಕ್ಕವನು ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಳಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಅವತಾರ ಪುರುಷನೆಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಇವರು ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಷಾಜಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಡಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾಲೋಜಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅಹಮದ್‌ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದ ಷಾಷುರೂಪ್ ಎಂಬ ಮಹಮದಿ ಮಹಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನಂತೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಷಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಜಿ ಎಂಬ ಮರಾಠಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಷಾಜಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟನಂತೆ ಈತನೇ ಶಿವಾಜಿಯ ತಂದೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ ೧೫೯೯ನೇ ಇಸವಿಯ ಹೋಳಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂತೋಷಕೂಟವು ಯಾದವರಾಯನ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿತ್ತು. ಆ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಯಾದವರಾಯನ ಮೂರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಗಳು, ಮಾಲೋಜಿಯ ಐದಾರು ವರ್ಷದ ಮಗನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಾ ಪರಸ್ಪರ ಓಕಳಿಯನ್ನು ಎರಚಾಡಿದರಂತೆ. ಅ ವಿನೋದವನ್ನು ಕಂಡು ಯಾದವರಾಯನು ಹರುಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಆ ಬಾಲಕರಿಗೆ ವರಸ್ವಾಮ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನೆ ಮಾಲೋಜಿಯು, ಅ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಯಾದವರಾಯನು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ನೀವು ನೋಡಿರಿ ಎಂದು ಕೂಗಿದನಂತೆ. ಆಶ್ರಿತನಾಗಿದ್ದವನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಯಾದವರಾಯನಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವಳದ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಅಸಮಾಧಾನವಯಿತಂತೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವರೆಗೂ ಯಾದವರಾಯನಿಗೂ, ಮಾಲೋಜಿಗೂ ಮಿತ್ರಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಇತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ಬೀಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನರಾಗಿದ್ದ ಆದಿಲ್‌ಷಾರವರು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಖುದ್ದಾಗಿನಿಂತು ಷಾಜಿಗೂ ಜೀಜಾಬಾಯಿಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೦೪ ರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆಗ ಜೀಜಾಬಾಯಿಗೆ ಏಳು ವರ್ಷ, ಷಾಜಿಗೆ ಎಂಟೋ, ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ಪರಿಣಯದ ವಿಷಯವು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೀಜಾಬಾಯಿ ಷಾಜಿಯವರ ವಿವಾಹ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ನಡೆದಂತೆ ಮಾರ್ಪಾಡುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾದವರಾಯನು ಅಹಮದನಗರದ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯದಳಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಲ್ತಾನನಾಗಿದ್ದ ದ್ವಿತೀಯ ನೈಜಾಮುಷಾಹುವವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪತ್ತೆಬಾನನೆಂಬುವನು ಬಹಳ ಪ್ರಬಲಸ್ತನಾಗಿ ದೇಶದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನ ದುರಾಚಾರ ದುರ್ನಡತೆಯು ಯಾದವರಾಯನಿಗೆ ಸರಿಬೀಳದೆ ಅವನು ನೈಜಾಮುಷಾಹುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೊಗಲಾಯಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಈ ಪತ್ತೆಬಾನನನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸುಲ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಯಾದವರಾಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಷವಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಅವನು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದವನು. ಸುಲ್ತಾನನು ಮೋಸದಿಂದ ಯಾದವರಾಯನನ್ನು ಮಿತ್ರಪರಿವಾರದೊಡನೆ ದೇವಗಿರಿಗೆ ಕೋಟೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ೧೯೩೦ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾದವರಾಯ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆತನ ಸಾವಿನ ವಿಷಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೧೯೩೩ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಗಿರಿ ಕೋಟೆಗೆ ಮೊಗಲಾಯಿ ಸೈನ್ಯವು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿತು. ಆಗ ತ್ರಿಯಂಬಕದ ಕೋಟೆಯು ನೈಜಾಮುಷಾಹನಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಆ ಕೋಟೆಯ ಖಿಲ್ಲೆದಾರನಾಗಿದ್ದ ಮಾಲ್ವಾರಬಾನನು ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮೊಗಲಾಯರ ವಶಮಾಡಿ ಮೊಗಲಾಯಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ದಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಮೊಗಲಾಯಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೊಹಬತ್ತುಖಾನನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರದ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಷಾಜಿಯು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೊಗಲಾಯಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಕಂಟಕನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಹೇಳುದಂತೆ ಇವನು ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ಷಾಜಿಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸೆರೆಡಿದರೆ ನೀನು ಮೊಗಲಾಯಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ದಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತೀಯೆಂದು ಮೊಗಲಾಯಿ ಜನರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಮಾಲ್ವಾರಖಾನನು ಷಾಜಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮೋಸದಿಂದ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯ ಬಂಧುಮಿತ್ರರು ಜಮೀನ್ದಾರನಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಷಾಜಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳನ್ನು ಅವನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವರ ಸೆರೆಯು ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯಿತು. ಆಗ ಶಿವಾಜಿಯು ಐದು ವರುಷದ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದನು ಯಾದವರಾಯನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತು. ಶಿವಾಜಿಯು ತಾಯಿಗೆ ಕೇವಲ ಪ್ರೇಮಪುತ್ರನಾಗಿ ಬೆಳೆದನು. ತಾಯಿಯನ್ನು ದೈವಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿವಾಜಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಮತಾಭಿಮಾನ, ಶೌರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ರಾಜತಂತ್ರಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆತನ ತಾಯಿಯೇ ಕಾರಣಕರ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಹಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಶಿವಾಜಿಯ ವೀರಮಾತೆಯು ಸರಿಸಮಾನಳಾದವಳೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಲೇಶವಾದರೂ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ.

ಇದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬರುವ ವಿಷಯ ಇದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಕಾದಂಬರಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯ ಅಪಹರಣದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿವಾಹ ಪೂರ್ವವಾಗಿ

ಆಕೆಯನ್ನು ಮಾಲ್ದಾರಖಾನನು ಅಪಹರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ. ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಷಾಜಿ ಮತ್ತು ಜೀಜಾಬಾಯಿಯ ವಿವಾಹವು ನಡೆಯುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆಲವರು ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಮೂಗುಮುರಿಯುವರು ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಸಾನಂದವಾಗುವುದು ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ನೋಡಿ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಭವಾನಿ ಬಾಳು ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಬಹುಜನರು ಭುಂಜಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಲೆಂದು ಈ ಷಡ್ರಸಪೂರಿತವಾಗಿ ನಾನಾಬಗೆಯ ಔತಣದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಡಿಸಿದ್ದರೆ ಕೆಲವರು ದೃಷ್ಟಿಯ ರಸವತ್ತಾಗಿಯೂ ರುಚಿಕರವಾಗಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಮುನ್ನ ಎಲೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೊನ್ನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಹೆರೆಳೆಕಾಯಿಯ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅದನ್ನವರು ಚಪ್ಪರಿಸಿ ನೋಡಿ ಅದರಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥವೂ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮುಂದಿರುವ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನದ ರಸಸಾರವನ್ನು ಅರಿಯದೇ ಹೋಗುವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಆಕಸ್ಮಾತು ಒಗ್ಗರಣೆಯ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಅಗಿದು ಅದರ ಖಾರವು ನೆತ್ತಿಗೇರಿ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ರೋಷದಿಂದ ಬಡಿಸುತ್ತಿರವವನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಸೌಟನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಅವನು ಆ ಬಾಧೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿದ ಅಮ್ಮಂದಿರ ಮೊರೆಯನ್ನಾದರೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು, ಕವಿತ್ವದ ಔತಣದಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಮಹಾನುಭಾವರಿರುವರು". ಈ ಹೋಲಿಕೆಯು ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಇದು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಪೂರ್ವಗ್ರಹಪೀಡಿತರಾಗಿ ಊಹೆಯ ಮೂಲಕವೊ ಅಥವಾ ಅದರ ವಸ್ತು ಯಾವುದು ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆಯೆ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿಬಿಡುವವರಿಗೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಘಟನೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇದ್ದೆ ಇದೆ. ಈಗಲೂ ಸಹ ನಾವು ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೯ ಆಶ್ವಾಸಗಳಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳು ದೇವತಾಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವಂತೆ, ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಭವಾನಿದೇವಿಯ ಸ್ತುತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಳಯದರ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಗದ್ಯಶೈಲಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಳಗನ್ನಡದ ವೃತ್ತ, ಕಂದ, ರಗಳೆ, ಹಾಡುಮಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬಳಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಹಾಡಿನ ಮಟ್ಟುಗಳಿಗೂ ರಾಗ, ತಾಳ, ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಸಂಗೀತದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ: ರಾಗ-ಮೋಹನ, ತಾಳ-ಮಿಶ್ರಚಾಪು

ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಡು ತಾಯೆ। ಮನಮಾಡಿ ತಾಯೆ। ಮನ ಮಾಡು ತಾಯೆ॥
ಬೇಡುವೆವು ತಾಯೆ। ಮಡಿಪಟ್ಟೆಮಗುಟವ ನಮಗೀಡೂ ತಾಯೆ॥
ಘಲಿಘಲಿಘಲಿರೆಂದು ಕರನೀಡು ತಾಯೆ। ಕರನೀಡು ತಾಯೆ।
ಬೇಡುವೆವು ತಾಯೆ। ಜರತಾರಿ ಪೋಸವಾಗು ಧೋತ್ರರುಮಾಲೆ॥
ಕೊಡು ಕೊಡು ಕೊಡು ತಾಯೆ। ಕರನೀಡಿ ತಾಯೆ। ಕರನೀಡು ತಾಯೆ।
ಬೇಡುವೆವು ತಾಯೆ। ಕೊಡು ಕಂಠೀಸರವನು ಪೌಟ ಜೋಮಾಲೆ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲಿಗರು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವವರು ನಾವೆಲ್ಲಾ ನಮಗೆ ಏನಾದರೂ ಊಡುಗೊರೆ ನೀಡಿ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಒಂದು ಹಾಡಿನ ಮೂಲಕ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಗೊಂದಲದವರಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ದೊರೆ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾದ ಆರಂಭವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಗೊಂದಲಿಗರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯು ಆನಂದಪರವಶಳಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಠೀಸರವನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ನೀಡಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಆತ ತನ್ನ ಮಗನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕವೇ ಅವಳ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಷಾಜಿ ಮತ್ತು ಜೀಜಾಬಾಯಿಯರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೃತ್ತ, ಕಂದಗಳನ್ನ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು ಯಾವ ರೀತಿ ಅದನ್ನೊಂದು ರಸಾರ್ದ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾ-ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಘಟನೆ ಸೂಕ್ತ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಅಹಮದ್‌ನಗರದ ಮಾಲ್ದಾರಖಾನನು ಜೀಜಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಜೀಜಾಬಾಯಿಯು ಷಾಜಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿವಾಹವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಎಂದೋ ಪತಿಯೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಾಲ್ದಾರಖಾನನು ಎಷ್ಟೇ ಆಸೆ, ಆಮಿಷ, ಕೊನೆಗೆ ಹಿಂಸೆಕೊಟ್ಟರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ಷಾಜಿ ಬಂದು ತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದು ಕಾಯುತ್ತಾ ಕೂರುವಳು. ಈ ಕಾಯುವಿಕೆ, ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ರಾವಣ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಆಕೆ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿದ್ದ ರೀತಿಯಂತಿದ್ದು ಎಂದು ಹೋಲಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಾಣದ ವಸ್ತು ಇತಿಹಾಸದ ವಸ್ತುಗಳೆರಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಸರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತರಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಎಂಬ ಕುರಬ ಮತ್ತು ಷಾಜಿಯ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ

ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯದ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ ಷಾಜಿ ಮತ್ತು ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಕುರಿ ಕಾಯಲು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತಿನ ನಡುವೆ ಮುಸ್ಲಿಮರ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ತಿಮ್ಮಾಜಿಯು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತುರಕರ ಸರದಾರನನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇನಾದರೂ ಬಂದರೆ ತರಿದು ಓಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಜಂಭಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದವನು ತನ್ನ ಕುರಿಯನ್ನೆ ತುರಕರ ಸರದಾರ ಕದ್ದು ಹೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಹೆದರಿ ಓಡುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಕುರಿಯನ್ನು ತಾನೆ ಸರದಾರನಿಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ತಿಮ್ಮಾಜಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಒಮ್ಮೆ ಕನಿಕರವಾದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಗು ಬರುತ್ತದೆ. "ಮುಸ್ಲಿಮರ ದುರ್ವತನೆ ಬಗೆಗೆ ತಿಮ್ಮಾಜಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಸಿಟ್ಟಿದೆ, ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ವರಸೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಹಿಂದುಗಡೆ ಗಂಡಸಾಗಿದ್ದವನು ಮುಂದುಗಡೆ ಹೆಣ್ಣಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಮಾತು ಹೆಚ್ಚು ಆಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಒದೆ ಬೀಳುವುದೋ ಎಂದು ಅಂಜಿಕೊಂಡು ಸಾಬರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಚುಟುಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಅಸಹಾಯಕತೆಗೆ ಪಾಪ ಎನಿಸಿದರೂ ಅವನ ಹೆಣ್ಣಿಗತನ ನಗುಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ".[೧]

ಈ ರೀತಿ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ತಾನೇ ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿದ ಕುರಿಯನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸರದಾರನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತುಂಬಾ ಶೋಚನೀಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವನ "ಉತ್ತರನ ಪೌರುಷ ಹೆಂಗೆಳೆಯರ ಮುಂದೆ" ಎಂಬಂತಹ ಅವನ ವರ್ತನೆ ನಗು ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಕುರುಬನ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಪುರೋಹಿತರಾದ ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ, ಗೋವಿಂದಭಟ್ಟರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಜಗಳದ ಮೂಲಕ ಪುರೋಹಿತಷಾಹಿ ಹುಳುಕುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಬ್ಬರು ಭಟ್ಟರುಗಳು ಮಾನಮರ್ಯಾದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಬೈಯ್ದಾಡುತ್ತ, ಜುಟ್ಟುಗಳು ಕಳಚಿಹೋಗಿ ಕಚ್ಚೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೋದರೂ, ಮೈ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದೆ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಸ್ವಾರ್ಥಕೋಸ್ಕರ ಜಾತಕವನ್ನೆ ತಿದ್ದುವ ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟನ ಬುದ್ಧಿ ಜಾತಕವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಿದ್ದಿ ಪುರೋಹಿತರು ಇಲ್ಲದ ತೊಂದರೆ ತರುವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಅತ್ಯಂತ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಂಬಕದ ಸಂತೆಯ ವಿವರವನ್ನು ಸುಧೀರ್ಘವಾಗಿ ಐದಾರು ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಲ್ದಾರಖಾನನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ತ್ರಿಯಂಬಕದೊಳಗೆ ಬಂಧಿತಳಾಗಿದ್ದ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯನ್ನು

---

೧. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಸದಾಶಿವ ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆ-ಪುಟ-೩೪

ಬಿಡಿಸಲು ಲಗ್ಗೆ ಹಾಕಿದ ಜಗಪಾಲರಾಯನ ಸೈನಿಕರು ಕಂಡ ಸಂತೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಸಾಯಿಗಳ, ಬೈರಾಗಿಗಳ, ಜೂದಾಳಿಗಳ, ಜೋಗಿಗಳ, ನಾಮಧಾರಿಗಳ, ಗೊರವಯ್ಯಗಳ, ದಾಸಯ್ಯರ, ಭಂಗಿ, ಚುಟ್ಟ ಸೇದುವವರ ಚಿತ್ರಣದ ಮೂಲಕ ಯಾವ ರೀತಿ ಇವರು ಜನರನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಟಗರು ಕಾಳಗ, ಕೋಳಿ ಕಾಳಗ, ಕೋಲೆಬಸವ ಆಡಿಸುವವರು, ಭೂತಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋಸಿರುವವರನ್ನು, ಹಾವಾಡಿಗರು, ಕೋಲಾಟವಾಡುವವರನ್ನು ಮೊದಲಾದ ವೃತ್ತಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ಕಲಾವಿದರ ಪರಿಚಯ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರುಗಳ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾದ್ಯಯವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂತೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಡೋಲುಬಡಿಯುತ್ತಾ ಕೋಲಾಟವಾಡುವುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹಾಡಿನ ಮೂಲಕವೂ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗೆ ಜಾನಪದದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಹೆಸರನ್ನೇಳಿ ಮದುವೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವರದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ದೈವಬಲದಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿ ಒಂದಾದರೂ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಭವಾನಿ ಬಾಳು ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಬಾಳು ಎಂದರೆ ಜೀವನ ಭವಾನಿ ಎಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು ಯಾರೋ ಭವಾನಿ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾದಂಬರಿಯಿರಬೇಕೆಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಭವಾನಿ ಎಂದರೆ ದೇವತೆ, ಬಾಳು ಎಂದರೆ ಕತ್ತಿ ಭವಾನಿ ದೇವಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಕತ್ತಿ ಇದು ಶಿವಾಜಿಯ ಬಳಿಯಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭವಾನಿ ಬಾಳು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅಷ್ಟೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥಾವಸ್ತುವಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ "ಭವಾನಿದೇವಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರನು ಜನಿಸಿ ಆತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವನು ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭವಾನಿ ದೇವಿಯೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ, ಶಿವಶಕ್ತಿಯ ಶಾಖೆಯೊಂದು ವಂಶೋದ್ಧಾರಕ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದನಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ನೃಪಾಲನಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ನೀವು ಈ ಕರವಾಳವನ್ನು (ಕತ್ತಿ) ಕೊಡುವುದು, ಇದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೂ ಸಿದ್ದಿಸುವುದೆಂದು" ಹೇಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಭವಾನಿ ಬಾಳು ಕಾದಂಬರಿ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ವೈಚಾರಿಕ, ಜಾನಪದೀಯ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಲಾಕೃತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ-೫
ಕಾವ್ಯಗಳು

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ರೂಪಾಂತರದ ಮೂಲಕ ತಂದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ ಮೊದಲಿಗೆ ಬರುವ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರದು ಕೇವಲ ರೂಪಂತರಕಾರರಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಇತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಚಾಮನೃಪಚಂದ್ರ ಪ್ರಭೆ, ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲವೇ ಬಲ, ಈಚಲವನ ಎಂಬ ಮೂರು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವು ಹಳಗನ್ನಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕಂದ, ವೃತ್ತ, ಷಟ್ಪದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಚನೆಯಾಗಿವೆ.

"ಚಾಮನೃಪಚಂದ್ರ ಪ್ರಭೆ"

ಚಾಯನೃಪಚಂದ್ರ ಪ್ರಭೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂದ, ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ೧೦೦ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದು ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರಾಗಿದ್ದ ೨೩ನೇ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ.

೨೩ನೇ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರವರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೬೩ನೇ ಫೆಭ್ರವರಿ ೨೨ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ೧೮೬೫ ಜೂನ್ ೧೮ರಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೮೧ ಮಾರ್ಚಿ ೨೫ರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೮೭೮ರಲ್ಲಿ ಕೆಂಪನಂಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದು ಇವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರು, ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಣ್ಣಿ, ಕೃಷ್ಣರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿ, ಚೆಲುವಾಜಮ್ಮಣಿ ಎಂಬ ಐದು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು.

ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ನಾಟಕ, ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ

ತಂದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆಗೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ದೀಪಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೋಕು, ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಗುಡಿ, ಗುರುಮನೆ, ಮಠಗಳು, ಛತ್ರಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇವರು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರಾರು ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯವಸಾಯದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲೆಗಳನ್ನು, ಕರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹಣಕಾಸಿನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಲಸೌಲಭ್ಯ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕೊಳಾಯಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಳಕಾವತಿ ನಗರವನ್ನು ಮೀರಿಸುವಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಶೋಭಾಯಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ಈ ಕಾವ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಆಳುವ ಮಹಾರಾಜರ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಇವರಿಗೆ ರಾಜರ ನೇರಸಂಪರ್ಕ ಒದಗಿತ್ತೋ? ಇಲ್ಲವೋ? ಸ್ಪಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಆಡಳಿತವನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಈ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರೆಂಬುವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಸಾಧನೆಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ತಂತ್ರ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

ಇದೊಂದು ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಸ್ತುವಾದರೂ ಇದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲವೇ ಬಲ”

ಬುದ್ಧಿ ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವವಾದುದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಷಟ್ಪದಿಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಲಕರೆವ ಆಕಳನ್ನು ತೊರೆದು ಮಾರ್ಜಾಲವನ್ನು ಸಾಕುವ ರೀತಿ, ತಾಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಅಳಿದು ತವುಡನ್ನು ಮುಕ್ಕುವ ರೀತಿ, ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಲಿತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಯಸಿದರೆ ದಡ್ಡತನವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡುವ, ಸಿಂಹವನ್ನು ಸೆರೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು ಪಳಗಿಸುವ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಕ್ರಮ, ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ. ಬುದ್ಧಿಯು ಅತಿಮುಖ್ಯ, ಆದುದರಿಂದ “ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲವೇ ಬಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತೇರನ್ನು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿಸುವ, ಚಿತ್ರದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಚರಾಚರವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ, ಕಂಡು ಮಾಯವಾಗುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ದೂರದೇಶಗಳನ್ನು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ತಲುಪುವ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವ ಶಕ್ತಿ, ಭೋರ್ಗರೆವ ಕಡಲೊಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೆದರದೆ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುವದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಈ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದುದುಂಟೆ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇಡೀ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿಸ್ಮಯಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಗತಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶಂಸಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಷಟ್ಪದಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಶೈಲಿ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

ಉದಾ:

ಅಳೆವನಾಗಸದಾಳವನು ರವಿ
ಯೊಳಗೆ ಹುಳುಕನು ಹುಡುಕುವನು ಹೊಳೆ
ಹೊಳೆವ ಕನ್ನಡಿಗಣ್ಣನಳಿಕೆಯ ಹೊಡೆಯ ಹಾದಿಯಲಿ
ಕಳೆದು ಹೊರಗಣ ಹೊಲಿಗೆಯನು ತಾ
ತಿಳಿವನೊಡಲೊಳಗಡೆಯ ಹುರುಳನ್ನು
ತಿಳಿವ ಪಡೆದವನೆಂದೊಡಿನ್ನಾ ಬುದ್ಧಿಗಿದಿರುಂಟೆ!

ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸಮಯವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡದೆ ಸಮಯದ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಲಸ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದಕೊಡದೆ, ಕೀಳು ಆಸೆಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿಮಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ಈ ‘ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲವೇ ಬಲ’ ಕಾವ್ಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾವ್ಯ ನೀತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸರಳವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ “ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೆ ವಿನಯವಿದೆ ವಿನಯದಲ್ಲಿಯೆ ಕೀರ್ತಿಯಿದೆ” ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

"ಈಚಲವನ"

ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಚಲಮರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈಚಲಮರ ಎಂದೂ ರೂಢಿಯಿಂದ ಜನಜನಿತವಾಗಿರುವ ಮರವನ್ನು ನೋಡಲು ಬನ್ನಿ ಹಚ್ಚಹಸಿರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಚುಚ್ಚುವ ಈ ಗರಿ ಸುತ್ತ ಕೊಡೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಚೆಲುವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬೀರುತ್ತಿದೆ. ಗರಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಕೊರಮರು ಚಾಪೆಯನ್ನು ನೇಯ್ದು ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸುವರು ಈಡಿಗರು ಈಚಲ ಮರದ ಹಾಲನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಶೂದ್ರರು ಕುಡಿದು ಅದರ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುವರು ನೋಡಿರಿ ಮಕ್ಕಳೆ. ಒಣಗಿಸಿದ ಕಡ್ಡಿಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಚುಮುಕಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಗೂಡೆಯನ್ನು ಎಣೆಯುವರು. ಕಾಂಡದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಂಬಗಳು, ತೊಲೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ತಿಳಿಯದವರು ಈಚಲಮರವನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಉಪಯೋಗವಿರುವ ಮರವನ್ನು ಅಳಿಯದೆ ಗುರುಶಂಭವನ್ನು ನೆನೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈಚಲಮರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗವೂ ಸಹ ಯಾವ ರೀತಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಇಡೀ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಪೂಜನೀಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿಲಾಗಿದೆ: ಎಲ್ಲಾ ಮರಗಳಿಗೆ ಪೂಜನೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈಚಲ ಮರವೆಂದರೆ ಸಾಕು ಎಲ್ಲರೂ ತಾತ್ಸಾರಭಾವನೆ ತೋರುತ್ತೇವೆ. ಈ ಮರವೂ ಸಹ ಬಹುಪಯೋಗಿಯಾದುದು ಯಾವುದನ್ನೆ ಆದರೂ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣಬಾರದೆಂಬುದಲ್ಲದೆ ಅದರ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಅದರ ಚೆಲುವನ್ನು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಸಮಾನಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವಗಿದೆ. ಈಚಲವನ ಕಾವ್ಯದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಹಾಡಬಹುದಾದ ರಾಗ, ತಾಳಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರವಿ ಕಾಣದ್ದನ್ನು ಕವಿಕಂಡ ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವಸ್ತುವೂ ಕವಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಾವ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ-೬

"ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು"

ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಅನೇಕ ಕಿರುಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಾದ ವಿದ್ಯಾದಾಯಿನಿಗಾಗಿ ಪೆಸ್ಟಿಲಾಟ್ಸಿಯವರ ಚರಿತ್ರೆ, ಮೆ|| ಹೆ. ವ್ಯಾನ್ ಸಾಮಿರನ್ ಪೋಪ್‌ರವರು, ಆನರಬಲ್ ಮೆ|| ಡೆಂಕನ್ ಮೊದಲಾದ ಕಿರುಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿಯಿತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಸುರಭಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆಂದೇ ಅರ್ಗಳದ ರಾಣಿ. ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ, ಗನೂರು ರಾಣಿ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು.

"ಪೆಸ್ಟಿಲಾಟ್ಸಿಯವರ ಚರಿತ್ರೆ"

ಪೆಸ್ಟಿಲಾಟ್ಸಿಯವರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ರೈತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನರಾಗಿಯೂ, ದುರ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ನೋಡಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಗುಣಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪದವರಾಗಿಯೂ, ಪಾಪಭೀತರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಲೆನರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಜರಟ್ರೂಡ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಇಬ್ಬರ ರೈತರ ಕಥೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದರು.

ಲೆನರ್ಡ್ ಎಂಬುವನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿಯೂ ಭೂತದಯೆವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಪಾನಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ಜರಟ್ರೂಡ್, ತುಂಬಾ ಸುಶೀಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಗಂಡನ ಕುಡಿತ ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂತಹ ದುರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಬದುಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ವಿಷವನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈ ಕಷ್ಟದೆಸೆಯಿಂದ

ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗಂಡ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀತಿವಂತನಾಗಿ ಬಾಳಿದನು. ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಟರಾಗಿಯೂ, ಭೂತದಯೆ-ಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿರುವವರಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಜನರನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಜನರು ಲೆನರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಜರಟ್ರೂಡ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕೃತಿಯು ಸ್ವಿಡ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಪೆಸ್ಟಿಲಾಟ್ಸಿಯವರು ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಾಪರ ಜ್ಞಾನವು, ನಯವಿನಯಗಳೂ, ಭೂತದಯೆಯೂ, (ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆವುಳ್ಳವರು) ದೇಹಧಾಢ್ಯುವೂ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಜೀವನವೂ, ಯಶಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾದ ಈ ರೀತಿಯ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ಪೆಸ್ಟಿಲಾಟ್ಸಿಯವರು ವಿಶೇಷ ದ್ರವ್ಯವಂತರಾಗದೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಬಹಳ ಪ್ರಬಲರಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಸಮಸ್ತರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆರ್ದ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಹಿತೋಪದೇಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಇವರ ಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಆ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಬಹಳ ಸಾಧಕವಾಯಿತು.

ಪೆಸ್ಟಿಲಾಸ್ಟಿಯವರು ಮುಂದೆ ೨ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಧರ್ಮ, ರಾಜನೀತಿ, ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ೨೬೯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ 'ಬಾಲಬೋಧೆ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬಹಳ ಸಾಧಕವಾದದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳು ಸರ್ವರಿಗೂ ಅವಲೋಕನೀಯವಾದವು. ಅದರಲ್ಲಿ 'ಕುದುರೆಯ ಕಥೆ' ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ತಪ್ಪು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ ತಿದ್ದಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ಕುದುರೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕಲ್ಪಿಸುವಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷೆಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬಡಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗುವ ಲಾಭವನ್ನು ನಾವು ಅರಿಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನಾವು ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಪೂರ್ಣ ಪಂಡಿತರಾದಾಗ್ಯೂ ನಿಗರ್ವಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕುಬೇರರಾದಾಗ್ಯೂ ಭೂತದಯೆ-ಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಯಾಭಕ್ತಿವುಳ್ಳರಾಗಿ ಸಕಲಸಂಪತ್ತಿಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಆ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಮದರಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಸಕಲ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿದರು. ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪರೋಪಕಾರಪರಾಯರಾದ ಅನೇಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಂದ ಅವರ ದೇಶಗಳು ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೆಸ್ಟಲಾಟ್ಸಿಯವರು ಕೂಡ ಕಾರಣಭೂತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥಾ ಮಹನೀಯರಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ದೇಶಗಳು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ?" ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನಮ್ಮ ಜನ ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೇ ಈ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಶಾಲಿವಾಹನನ ಚರಿತ್ರೆ"

ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಗೂ ರಾಮಸೇತುವೆಗೂ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಕಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ತನ್ನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂಥ ಮಹಾನು-ಭಾವನಾದಾಗ್ಯೂ, ಶಾಲಿವಾಹನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗದಿರುವುದು. ಅವನ ವಿಷಯವೂ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೇಳುವುದಕ್ಕನೆ ಕಲ್ಪನಾ ಕಥೆಯಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ಚರಿತ್ರರೀತಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಾಧಾರವಾಗಿ ಅಂದರೆ ಮೇರುತುಂಗಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಬಂಧ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ರಾಜಶೇಖರ ಸೂರಿಯ ಪ್ರಬಂಧಕೋಶ, ಹರಿವಮಲಗಣಿಯ, ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಎಂದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಲಿವಾಹನನ ಜನನದಿಂದಿಡಿದು ಅವನು ಯಾವ ರೀತಿ ಆತ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಶಾಲಿವಾಹನನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಣೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಾತವಾಹನನು ನಾಗಪುರುಷ ಮತ್ತು ಸೂರೂಪಿಯ ಮಗ ಸುರೂಪೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಆಕೆ ಕುಂಬಾರನ ಆಶ್ರಯಪಡೆದಿದ್ದಳು ನಾಗಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಶಾಲಿವಾಹನನಿಗೆ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದನು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಅರಸ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಾಯನಿಗೆ ಜೋತಿಷ್ಯನೊಬ್ಬ ನಿನ್ನ ಸೋಲಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅರಸನೊಬ್ಬ ಕುಂಬಾರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದಾಗ ಆರಸನು ಶಾಲಿವಾಹನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮುತ್ತಿದನು. ಆಗ ಸೈನ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಶಾಲಿವಾಹನಿಗೆ ನಾಗಪುರುಷನು ಸೈನ್ಯ, ಮತ್ತು ವೀರಕಳೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದನು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸೋತು ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು, ದಕ್ಷಿಣವೆಲ್ಲಾ ಶಾಲಿವಾಹನನ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು.

ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಓದುವಾಗ ನಮಗೆ ನೀರಸವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸರಳವಾಗಿ ಓದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನರಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದಂತ ಕಥೆಯನ್ನು, ಅದೇ ರೀತಿ ಇತಿಹಾಸದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಕೆಲವೇ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

"ಲೋಹಿತಾಕ್ಷರಾಯನ ಚರಿತ್ರೆ"

ಲೋಹಿತಾಕ್ಷರಾಯನ ಜೀವನ ಒಂದು ದುರಂತ ಕಥೆ. ಲೋಹಿತಾಕ್ಷನು ವಿದರ್ಭದೇಶದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದು ಈತನಿಗೆ ಮೂರು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಈತನಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಕುಮಾರಿಯರಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಹೇಮಾವತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ, ಕಣ್ಣು, ಸ್ವಾತಂತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ಪ್ರಿಯತಮನು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷರನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ದೇಶಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡ ಮತ್ತು ಅಂಗರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಎರಡನೆ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಪಟಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಪದ್ಮಾವತಿ, ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಮಾವತಿಗೆ ಅರ್ಧ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳಿಗೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ತನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ಕೊನೆಯ ಮಗಳಾದ ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದಾಗ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಳಾದ ಆಕೆ ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟಿರಬೇಕೊ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ತನ್ನೆರಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹಂಚಿ ಲೀಲಾವತಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಲೀಲಾವತಿಯ ಬಳಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಳ್ಳೆಯವನಾದ ವಂಗರಾಜ ವಿವಾಹವಾದನು.

ಲೋಹಿತಾಕ್ಷ ಹಿರಿಯ ಮಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲು ಹೋದಾಗ ಆಕೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಂತರ ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದಳು. ಎರಡನೇ ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸದೆ ಹೋದಳು. ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಲೀಲಾವತಿಯು ತನ್ನ ಅಕ್ಕಂದಿರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ಅವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅವಳೆ ಸೈನ್ಯಸಮೇತಳಾಗಿ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ತಂದೆಯನ್ನು ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಈ ನಡುವೆ ಹೇಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿಯರಿಗೆ ಒಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಮೋಹವಾಗಿ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ತಂಗಿಯೇ ವಿಷಹಾಕಿ ಕೊಂದರೆ, ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಗಂಡ ಕಾರಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದನು. ಇದರಿಂದ ಅವಮಾನಿತಳಾದ ಆಕೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಹೀಗೆ ಪಾಪಿಗಳು ಸತ್ತರು. ಲೀಲಾವತಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಾವತಿ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ಲೀಲಾವತಿ ಸೋತು ಬಂಧಿಯಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸತ್ತಳು. ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ.

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷರಾಯನ ಚರಿತ್ರೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಈ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಒಬ್ಬರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವುದಾಗಲಿ, ಓದುವುದಾಗಲಿ ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ ಜೀವನ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು

ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಈ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ತಂದೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು. ಸರಿಯಾದ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲೋಹಿತಾಕ್ಷರಾಯನ ಚರಿತ್ರೆಯಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈತ ಲೀಲಾವತಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಘಟನೆಗಳು ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಬಲ್ಲದ್ದಾಗಿದೆ.

"ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ"

ರಾಮಾಯಣದ ಕರ್ತೃ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಯ ಕುರಿತಾದದ್ದು ಈ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಬೇಡನಾಗಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಹೋಕರನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಅವರಿಂದ ಹಣ ಸಂಪತ್ತು ಲೂಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೊಂದು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೋದಾಗ ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಸುರಪಾನ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯ, ಗುರುತಲ್ಪಗಮನ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಂದ ಘೋರ ನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಸಜ್ಜನನಾಗಿ ಬಾಳು ಎಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಮನಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಭಾಗ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬರೆದಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿಷಯ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಹೆಸರನ್ನು ಈ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದರ ಕರ್ತೃ ವಾಲ್ಮೀಕಿ. ಈತ ಮೂಲತಃ ಬೇಡ ಮತ್ತು ಆತನೊಬ್ಬ ದರೋಡೆಕೋರನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಷಯ. ಅದೇ ರೀತಿ ಆತ ಒಮ್ಮೆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾರೊ ಬೇಡನೊಬ್ಬ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರೌಂಚ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಿಥುನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಗಂಡು ಕ್ರೌಂಚ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದ. ಹೆಣ್ಣು ಕ್ರೌಂಚಪಕ್ಷಿ ಸಂಕಟದಿಂದ ಗೋಳಾಡಿ ಚೀರುತ್ತಿರುವುದು ಆತನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಆತನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ತಾನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎಂಥ ಘೋರ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದೆನೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಉಂಟಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಸುತ್ತ ವಲ್ಮೀಕ ಬೆಳೆದಿದ್ದರಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಈತ ಮುಂದೆ ರಾಮಾಯಣ ಬರೆದ ಎಂಬುದು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂಥ ವಿಷಯವೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮೂಲತಃ ಕೆಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದವನು. ಋಷಿಗಳ ಹಿತವಚನದಿಂದ ಮನಃ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಮಹರ್ಷಿಯಾದ. ಅದೇ ರೀತಿ ನಾವು ಕೆಟ್ಟವರೆಂದು ಕೆಲವರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ದೂರುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ, ಆದರೆ ಅವರ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ

ಆಶಯದಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಕಾರಣ, ಮೂಲತಃ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನೂರಾರು ಅಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೆ ಮೊದಲು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದವನು ನಂತರ ಮಹರ್ಷಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಮೆ|| ಜೆ. ವ್ಯಾನ್‌ಸ್ಯಾಮಿರನ್ ಪೋಪ್‌ರವರು

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಕತ್ತಲೆಗಳುಂಟು. ಚರಚಕ್ಷುಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಯವಾದ ಕತ್ತಲೆಯೊಂದು; ಜ್ಞಾನ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಯವಾದ ಕತ್ತಲೆಯೊಂದು. ಚರಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು. ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಸರಿಸುವ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಮಿಷ್ಟವಾಗದೆ ಇರತಕ್ಕ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಚುರ್ಯವು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ವಿಷಯವಾದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯ ಬೆಳಕನ್ನು ದಿಗಂತವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥಹವರಲ್ಲಿ ಬರ್ಮಾ ದೇಶದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇಲಾಖೆಯ ಡೈರಕ್ಟರವರಾದ ಮೆ|| ಜೆ. ವ್ಯಾನ್‌ಸಾಮಿರನ್ ಪೋಪ್‌ರವರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ವಿದ್ಯಾದಾಯಿನಿ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಾನ್‌ಸಾಮಿರನ್ ಅವರು ವಿಲಾಯತಿಯ ಟ್ರಿನೆಟಿ ಹಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮುಗಿಸಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬೆಂಗಳೂರು ಹೈಸ್ಕೂಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೆಡ್ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್‌ರಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ನಂತರ ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಓದಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆಟಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿ ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಆಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಲೀವಿಂಗ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೭೪ರ ವೇಳೆಗೆ ಬರೋಡಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸುಧಾರಿಸಿ ದೇಶಭಾಷೆಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಇವರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಈ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ವ್ಯಾನ್‌ಸಾಮಿರನ್ ಪೋಪ್ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಿತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಜನತೆಗೆ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅನೇಕ ಪಾಠಕರು ಪಾಠ ಹೇಳುವ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಲೂ, ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮರ ಹುಟ್ಟಿ ಮರ ಬಿದ್ದಂತೆ ಅನೇಕರು ಸಾಯುವರು. ಮೆ|| ಪೋಪ್‌ರವರಂತೆ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡತಕ್ಕವರ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾದದ್ದು ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

'ಆನರಬಲ್ ಮೆ॥ ಡಿ. ಡಂಕನ್'

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಈ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅನರಬಲ್ ಡಂಕನ್‌ರವರು ಮದರಾಸು ಅಧಿಪತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆಗೆ ಡೈರೆಕ್ಟರಾಗಿರುವುದರಲ್ಲದೆ ಕಳೆದ ೨೭ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನಾದೃಶವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ವಿಧ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೋತವ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಆದುದರಿಂದ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತಿಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಡಂಕನ್‌ರವರು ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡ್‌ನವರು. ಗ್ರೀಕ್, ಹೀಬ್ರೂ, ಸಿರಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ಭಾಷೆಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರು. ನಂತರ ಇವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮದರಾಸು ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರೊಫೆಸರಾಗಿ ಸೇರಿದವರು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು.

ಮದರಾಸ್ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದವರು ಬಹಳ ವಿರಳವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ದೇವರು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಲಿ. ಇನ್ನೂ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇವರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಇದೇ ವಿಧವಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೂ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಡಂಕನ್‌ರವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಗೆ ಈ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

"ಅರ್ಗಳದ ರಾಣಿ"

ವಿಹಾರ ಈಗ ಬಕ್ಸಾರ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪುಡುವ ಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಗಳವೆಂಬ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಗೌತಮ ರಾಜನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಚರಿತ್ರೆ ಇದಾಗಿದೆ.

ಗೌತಮನ ಪತ್ನಿ ಒಮ್ಮೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಗಂಗಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬರಲು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದನಂತೆ ತನ್ನ ಸೇವಕಿಯರ ಜೊತೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಕೆ, ಅರ್ಗಳದ ರಾಣಿ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಹತ್ತಿರದ ಪಾಳೇಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ನಾಯಕ ಅವಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸೈನಿಕರು ಆಕ್ರಮಿಸಲು ರಾಣಿಯು ಹೆದರದೆ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಗೌತಮನು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ. ಸತ್ತರು ವೀರಮಾತೆಯೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಸುರಭಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಗಳದ ರಾಣಿಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಹ ಒಂದಾಗಿದೆ.

"ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ"

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಿತ್ತೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಡೆಯ ಶಿವಲಿಂಗರುದ್ರ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರು, ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸಿದ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ವಿರುದ್ಧ ಸೈನ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಸೋತುಹೋದರು. ಇಂಗ್ಲೀಷರು ತಮಗಾದ ಅಪಮಾನ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಆಗಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬಂದು ಚೆನ್ನಮ್ಮಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರು. ಇವರು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಯ್ಯೋ, ಪಾಪ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದ ಆ ವೃದ್ಧಳ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಬಲ ಸಾಹಸ ತೋರಿಸಿದ್ದು ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತಲ್ಲವೆ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮಳ ಶೌರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪತ್ರಿಕೆಗಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

"ಗನೂರು ರಾಣಿ"

ಗನೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅರಸನ ಮೇಲೆ ಪಠಾಣರ ಖಾನನು ಗನೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಯುದ್ಧ ನಡೆದ ಗನೂರಿನ ಅರಸ ಮರಣಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನ ಪತ್ನಿ ಹೆದರದೆ ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋರಾಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸೋಲು ಖಚಿತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕೋಟೆಗೆ ಬಂದು ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಉಪಾಯದಿಂದ ಪಠಾಣರ ಖಾನನನ್ನು ಅವರ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ವಿಷಪೂರಿತ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಅವರು ತುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮದ್ದುಗುಂಡಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪರಿವಾರವೆಲ್ಲಾ ಹೊರಗೆ ಕರೆತಂದು ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟು ಇಡೀ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟಳು. ತನ್ನ ಮಾನ ಮತ್ತು ಪರಿವಾರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಗನೂರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಳು.

ಇಂತಹ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಗನೂರು ರಾಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯ ಏಕೆಂದರೆ, ಆಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಬರೆದಿರುವ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಚೊಕ್ಕವಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿವೆ ಎಂದೇಳಬಹುದು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ-೭

ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಡಿಬರಹಗಳು

ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನಾಟಕ, ಕಾವ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃಷಿ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಹಲವಾರು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಿಡಿಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ತರುವಾಯ ಸಣ್ಣಕಥೆಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾತು ಭಾರತದ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಥನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ ರೂಪ ದೊರೆತದ್ದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಾದರಿಗಳಿಂದ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಕಥೆ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಸಣ್ಣಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಯಂತೆ ಯುರೋಪ್ ಅದರಲ್ಲೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡದ ಸಣ್ಣಕಥೆ, ಎಂಬ ಶಬ್ದವೇ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ Short story ಎಂಬುದರ ನೇರ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸಣ್ಣಕಥೆಗೂ ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನೆಲೆಯಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಕೋಟಾಚಾರ್ಯನ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ (ಬ್ರಾಜಿಷ್ಣು ಎಂದು ಇತ್ತೀಚೀನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ) ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಗದ್ಯಕಥೆಗಳ ಸಂಕಲನ ಮುಂತಾದವು ಭಾರತೀಯ ನೆಲೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಣ್ಣಕಥೆ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಗದ್ಯಕಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಪಶ್ಚಿಮದ ನೇರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಮಾಸ್ತಿ, ಪಂಜೇಮಂಗೇಶರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಮೊದಲೇ ಹಲವಾರು ಜನ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು. ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಸಹ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಜಾನಪದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಲೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ದಾಖಲಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ತಾವೇ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುರಭಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಗಾದೆಗಳು ಜನಪರ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆಧುನಿಕ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೊಬ್ಬರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೆಂದರೆ ಸೋಜಿಗವಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವ್ಯಾಮೋಹ ಎಂತಹದ್ದು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಗ್ರಹಕಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳು ಹಿಗ್ಗಿಕುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಕಥೆಗಾರನ ಕಥಾ ಸೊಗಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೂಲ ರೂಪವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತು ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ."[೧] ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಒಂದೊಂದು ಕಥೆಯು ಒಂದೊಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

"ದ್ವಾದಶಕುಮಾರರು"

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ದೊರೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿಯೂ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಮಗಳು ಜನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದ ತಕ್ಷಣ ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಸಾಯುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಭಯಭೀತನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಂದಲೇ ಅವರು ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ತಾಯಿಯಿಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಮಗಳು ಅಣ್ಣಂದಿರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಾಗ ಕೊನೆಯ ಅಣ್ಣ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾನೆ ಆತನು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಮೊದಲು ಕಂಡ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇವೆಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮನವೊಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಹೋದರರಿಗೆ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಿದಿದ್ದ ಹನ್ನೆರಡು ಗುಲಾಬಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಳು. ಅದನ್ನು ಅವರು ಮೂಸಿ ನೋಡುತ್ತಲೆ ಹನ್ನೆರಡು ಪಾರಿವಾಳಗಳಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅವಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಸಿಕ್ಕಿ ಆ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಹೋದರರ ಪ್ರಾಣವಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಸಹೋದರರು ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುವರು ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ ಮೂರು ವರ್ಷ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಬಾರದು, ನಗಬಾರದು ಎಂದು ಆ ಹೆಂಗಸು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಈ ಹುಡುಗಿ ಇದ್ದಾಗ ರಾಜನೊಬ್ಬ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆನಂತರವೂ ಅವಳು ಮಾತನಾಡದೆ ಇದ್ದಾಗ

---

೧. ಜಾನಪದ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರಾಗಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು, ಎಂ.ಎನ್. ರಾಮಯ್ಯ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ, ಸಂ।। ಜಿ. ಸಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪುಟ. ೭೭

ಕೋಪಗೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಸುಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಅದೇ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮುಗಿದಿದ್ದರಿಂದ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ಮನುಷ್ಯರ ರೂಪು ತಾಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸಹೋದರರು ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಕೆ ಗಂಡನೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ಕಥೆ ಒಂದು ಅತಿಮಾನುಷ ಕಥೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ರಾಜ ಬಂದು ನೋಡುವ ಸಂದರ್ಭ, ಅವಳು ಮರದ ಮೇಲೆಯೇ ಸುಮಾರು ದಿನ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದಳು ಎಂಬುದು, ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸಹೋದರರ ಪ್ರಾಣ ಹನ್ನೆರಡು ಗುಲಾಬಿ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂಬುದು, ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯರಾಗುವುದು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ನಾವು ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಕಥೆ ಸಹೋದರ ಮತ್ತು ಸಹೋದರಿಯರ ಪ್ರೀತಿ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸುಂದರ ಕಥೆ. ತಂಗಿ ತನಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಸತ್ತರೂ ಕೊನೆಗೆ, ಆಕೆಯು ಪುನಃ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಒಂದು ಕರುಣಾಜನಕ ಕಥೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಥೆಯು "ಏನು ಕಷ್ಟಬಂದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪರರಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು" ಎಂಬ ನೀತಿವಾಕ್ಯದೊಡನೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶವೇ ಇದರಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಸುಖವಾಗಿರುವುದಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯಾದರೂ ಸಹ ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವಾಗ ಏನು ಕಷ್ಟ ಬಂದರು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಪರರಿಗೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ನೀವು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ, ತೊಂದರೆ ಕೊಡದೆ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪಕಾರ ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಇದೊಂದು ಅತಿಮಾನುಷ ಕಥೆ ಎಂದೇನಿಸಿದರೂ, ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಇದು ಕೇಳಲು ರಂಜನೀಯ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲಭರಿತವಾಗಿರುವುದು.

ಈ ಕಥೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಹೋದರರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕರುಣಾಜನಕ ಕಥೆಯಾದರೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಸುಖಾಂತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ. ಏಕೆಂದರೆ ಜನಪದರು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಕಷ್ಟದ ಜೊತೆ ಸುಖ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಪದ ಕಥೆಯ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

"ವಿವೇಕಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಾ ಪ್ರತಿಫಲ"

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರ್ಷಿಯಾ ದೇಶದ ರಾಜನೊಬ್ಬನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಕ್ರೋಟು ಸಸಿ ನೆಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ವಯಸ್ಸೆಷ್ಟು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ನನಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. 'ದೇವರ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ವಯಸ್ಸು' ಎಂದು ಆತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಜೊತೆಗೆ ಆತನು ಸಸಿ ನೆಡುವ ಮೂಲಕ ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುವ ಆತನ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾವಿರಾರು ವರಹಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಆ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶ.

ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುದುಕನು ತನ್ನ ವಯಸ್ಸು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹುಡುಗಾಟದ ಉತ್ತರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವನು "ವಿವೇಕಿಗಳು ಇಹಲೋಕದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅವಿವೇಕದಿಂದಲೂ ಕಳೆದ ಕಾಲವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ದೇವರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿರುವ ಕಾಲವೇ ನನ್ನ ಸಹಜವಾದ ವಯಸ್ಸೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು." ಎಂಬ ವಿವೇಕದ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಿ ಇಡೀ ಜೀವನದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

ದೊರೆಯು "ಈಗ ನೀನು ನೆಡುತ್ತಿರುವ ಗಿಡವು ಫಲಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಲಾರೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುವುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಮುದುಕನು "ನೀವು ಹೇಳುವುದು ನಿಜ ಆದರೆ ಅನುಭವಿಸಲೆಂದು ಅನೇಕ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರು ಅದನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಬರುವವರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಏಕೆಂದರೆ ಇರುವುದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೋ ವಿನಃ ಮುಂದೇ ಬರುವವರಿಗೆ ಉಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ವಿನಃ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಲೆಂದು ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಮುಂದಾದರೂ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಮುದುಕನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಸಾವಿರ ವರಹಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅದಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧ "ಅಯ್ಯಾ ದೊರೆಯೆ ಇತರರು ಹಾಕಿದ ಮರವು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷವಾದ ಮೇಲೆ ಫಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ನನ್ನ ಗಿಡವು ಹಾಕಿದ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ರಾಜ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ವರಹಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಾಗ, ಮತ್ತೆ ವೃದ್ಧನು "ಇತರರು ಹಾಕಿದ ಗಿಡವು ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದಾವರ್ತಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ಗಿಡವು ಒಂದೇ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು" ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ವರಹ ನೀಡಿದ ರಾಜ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ, ಚಮತ್ಕಾರದ ಮಾತಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕರಗುತ್ತದೆಂದು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುದುಕ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಇಂದೂ ನಾವು ಮಾಡುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಳಿಲು ಸೇವೆ ಮುಂದೆ ಮಹದುಪಕಾರವಾದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಥೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿವೇಕವುಳ್ಳವನು ಯಾವ ರೀತಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ವಿವೇಕವುಳ್ಳವನು ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕಥೆಯು ಪರೋಪಕಾರದ ಕಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಬೌದ್ಧಿಕ ಕಸರತ್ತು ಉಳ್ಳಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಮತ್ಕಾರಯುಕ್ತ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಹೇಗೆ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಬದುಕುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ದೊರೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಿದ ಮುದುಕ ವಿವೇಕದ ಮಾತನಾಡಿ ದಿನದ ಕೆಲಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮುದುಕನ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಹೀರಿ ಬೆಳೆಯುವ ನಾವು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಏನು ಕೊಡುಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನಾದರೂ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

"ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಯ ಕಥೆ"

ಸುಂದರಗಿರಿ ಎಂಬ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನು ಆತನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಜನಿಸಿತು. ನಾಮಕರಣ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸುವಾಗ ಹದಿಮೂರು ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಋಷಿಗೆ ಔತಣ ನೀಡುವುದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದರು. ಮಗುವಿಗೆ 'ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಋಷಿಗಳು ಒಂದೊಂದು ವರವನ್ನು ನೀಡಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಋಷಿ ವರನೀಡುವ ಮೊದಲೇ ಹದಿಮೂರನೇ ಋಷಿ ಕೋಪದಿಂದ ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು "ಹದಿನೈದನೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇವಳು ಸೂಜಿಯಿಂದ ಬೆರಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಾಯಲಿ" ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಋಷಿ ಇನ್ನು ವರ ನೀಡದಿದ್ದರಿಂದ ಆತ "ಆ ರೀತಿ ಮರಣವಾಗುವ ಬದಲು ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಬಂದು ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಿರಲಿ ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ರಾಜ ಸೂಜಿ ಸಿಕ್ಕು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಹದಿನೈದನೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಜಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಲು ಹೋಗಿ ಅದು ಚುಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಸೂಜಿ ಚುಚ್ಚಿದಾಗ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಆವರಿಸಿ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಮೃತಿ ತಪ್ಪಿತು. ಈ ನಡುವೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ರಾಜರುಗಳು ನೋಡಲು ಬಂದರೂ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರ ನೋಡಲು ಬಂದಾಗ ನೋಡುವಾಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾಗಿ ಆ ರಾಜಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಬಾಳಿದರೆಂಬುದು ಈ ಕಥಾಭಾಗದ ಸಾರಾಂಶ."

ಎಂತಹ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೂ ಸಹ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಚಿಂತ್ರಾಕ್ರಾಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಾನಾ ಬಗೆಯಾಗಿ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಮಾನವ ಸಹಜ ಬಯಕೆಯೊಂದು ಈಡೇರದಿದ್ದಾಗ ದೈವದ ಮೊರೆ ಹೋಗುವುದು ಅಷ್ಟೇ ಸಹಜವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ.

ಋಷಿಯಿಂದ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವುದು ಇದು ಮಾನವೀಯ ದಯಾಗುಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂಜಿ ಯಮನಾಗಿ, ಗಾಢ ನಿದ್ರೆ ಶಾಪದ ಕಾಲವಾಗಿ, ದುರ್ಗದ ಜನರೆಲ್ಲ ಸ್ಮೃತಿ ತಪ್ಪುವುದು, ಅರಮನೆಯ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗುವುದು, ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೋಗುವವರು, ಹಾಗೆ ಹೋದವರು ನೋಡದೆ ಹಿಂದುರುಗಿ ಬರುವುದು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಪ ವಿಮೋಚನೆ ವೇಳೆಗೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರ ಬಂದು ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಯ ಶಾಪ ವಿಮೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ವಿವಾಹವಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಥೆ ಸುಖಾಂತವಾಗಿ ಮುಗಿಯುವುದು, ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕುತೂಹಲಗಳು ಓದುಗರನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

"ಅಧಿಕಾರ ವಿಧೇಯತೆ"

ವಸಂತಕಾಲದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಲಭ್ರಮರವು ಮಕರಂದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೊರಟು ಮಕರಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಣ್ಣನು "ಭ್ರಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ ಮೊದಲನೆಯದು ರಾಣಿಭ್ರಮರಗಳು ಇವು ತಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಇತರ ಭ್ರಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಜಮಾನಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವು ಅವು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯವು ಉಂಡಾಡಿ ಭ್ರಮಗಳೆಂದಿರುವುವು, ಅವಕ್ಕೆ ಯಾವ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇತರ ಭ್ರಮರಗಳು ತಂದದ್ದನ್ನು ಭಂಡತನದಿಂದ ತಿಂದು ಸೋಮಾರಿತನದಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಮೂರನೆಯವು ಕೆಲಸಗಾರ ಭ್ರಮರಗಳು. ಅವು ಕಾಡುಮೇಡುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಸುಣ್ಣವಾಗಿ ಮಕರಂದವನ್ನು ತಂದು ಮೇಣ ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುವವು. ಇವು ಬಿಟ್ಟಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೇಹದಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರರನ್ನು ಕೊಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೆನೆದು ನಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟೆನು" ಎಂದು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಾಲಭ್ರಮರದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬಾ ನೋವಾಗಿ ಅದು ಉಳಿದ ತನ್ನ ಜೊತೆಗಾರರಿಗೆ ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿ ಗೂಡು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವು. ಅವು ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಗೂಡಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ತೊಡಗುವುವು ಎಂಬುದರೊಡನೆ ಕಥೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಇದು ಒಂದು ಕೀಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಕಥೆಯಾದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ, ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಮಾನವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವಿಧೇಯತೆ ಬಗ್ಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಕಥೆ.

ಎಲ್ಲರೂ ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಸಮಾನರಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಬೆಳೆಯುವ ಹಾಗೂ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ರಾಜ, ರಾಣಿಯಾದವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಬೇಕಾದರೆ ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಸೇವಕರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈತ ರಾಜನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆತನ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರವರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡವರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮಾನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಿಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜರೆ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಉಳಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಾರು? ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಮನಸ್ತಾಪ ತಂದಿಡುತ್ತಾರ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಮನುಷ್ಯನು ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಣಿ. ಆತ ತನ್ನ ಮಾತನಾಡುವ ಶಕ್ತಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಉಳಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಆತ ಮಾತನಾಡುವ ಒಂದೆರಡು ಮಾತಿನಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಭ್ರಮರಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂಥಾ ಕೋಲಾಹಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಕೊನೆಗೆ ಭ್ರಮರಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೊಬ್ಬರ ಚಾಡಿ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಂಥಾ ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮಾನವರು ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಸಮಾನರು. ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುವುದು ಅನ್ಯಾಯ. ಆಹಾರ, ಬದುಕುವ ರೀತಿನೀತಿಯಿಂದ ರಾಜ, ರಾಣಿ, ಸೇವಕರುಗಳ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಗಿದೆ ಬಾಲಭ್ರಮರ ತನಗಾದ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಾವು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ದುಡಿದು ಸಾಯುವುದೆ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಮಾನತೆಯೆಂಬ ಜನರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೋಸಹೋಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಪುನಃ ವಿವೇಕಿಗಳು, ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಆದ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಭ್ರಮರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರ ವಿಧೇಯತೆಗಳು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದವು ಎಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ಈ ಕಥೆಯು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ.

"ಕೋತಿಯೂ ಕನ್ನಡಿಯೂ"

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಒಂದು ಕೋತಿಗೆ ಒಂದು ಕನ್ನಡಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅದರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಡಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತೋರಿಸಿಬೇಕೆಂದು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಜೊತೆ ತರುತ್ತದೆ. ಕರಡಿ ಕಾಡು ಮೃಗ, ಹುಲಿ, ಆನೆ, ಜಿಂಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುಖ ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ನ್ಯೂನ್ಯತೆ ತಿಳಿದು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬೇಸರಪಟ್ಟುಕೊಂಡವು. ಗೂಬೆಯ ಬಳಿ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ತಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಗೊಬೆ ಅದನ್ನು ನೋಡದೆ, ಅದರಿಂದ ತೊಂದರೆಯೆ ಹೆಚ್ಚು ನಾನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಿ ನೋಡಿ ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದು ಆ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಒಡೆದು ಚೂರುಚೂರು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು.

ಗೂಬೆಗೆ ಕನ್ನಡಿ ನೋಡು ಎಂದಾಗ ಅದು "ನಾನು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನೋಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದುದ್ದು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದ ಕಾರಣ ನಿನ್ನ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚು ಎಂದೇಳುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅವರವರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬಾ ನೋವಾಗಬಹುದು. ಕೊರತೆಯ ನಡುವೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಮೀರಬಾರದೆಂಬುದು ಗೂಬೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು."

ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದುದ್ದು ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಖ್ಯವಾದುದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬದಲು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ

ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದೇ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಕಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಮೇಲಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಈ ಕಥೆಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

"ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಕಥೆ"

ಒಬ್ಬ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಶಾನುಭೋಗರಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕ ತೀರಿಸಲು ಹೋಗುವಾಗ ಜೋಯಿಷ ಏನಾದರೂ ಬಂದರೆ ೨೦೦ರೂಗೆ ಮೂರು ಹಸುಗಳನ್ನು ಮಾರು ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿ, ಏನಾದರೂ ಮರೆತರೆ ದೊಣ್ಣೆ ಪೆಟ್ಟೆಂದು, ನಿನಗಿಂತ ಒಂದು ಮಗುವೆ ಮೇಲೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಹೋಗುವನು. ನಂತರ ಜೋಯಿಷನು ಬಂದು ಬುದ್ಧಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಎರಡು ಹಸುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದುಡ್ಡು ಮರೆತು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಹಣಕೊಟ್ಟು ನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಎರಡು ಹಸುಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಹೋರಟುಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೆಂಡತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆನೆಂದುಕೊಂಡಳು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ದಿವಸ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಹಾಗೆಯೇ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಈ ದಿವಸದಲಾಗಾಯಿತು ಇನ್ನು ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಮೂಢಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸರಿಯಾಯಿತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಆ ದಿವಸ ಹೇಳಿದ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಬೆನ್ನಿನ ಮೂಳೆ ಮುರಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಟನು. ಮುದುಕಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಆಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಪಡೆವನು. ತಾಯಿಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಗ ಹಣದೋಚಿದವನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಹೆಗ್ಗಡೆ ಸಿಕ್ಕದರೂ, ಅವನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಮೋಸಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೋಸಗಾರನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಕಳುಹಿಸುವನು. ಹೆಗ್ಗಡೆ ಕುದುರೆ ಹಣ ಎರಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವನು. ಮುದುಕಿ ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ಮೋಸಹೋಗಿ ವ್ಯಸನಪಡುವರು ಹೆಗ್ಗಡೆ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿ ಹೀನರಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೇಳಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೊಡೆಯದೆ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಬಿಡುವನು.

ಜನರ ಮೌಢ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ಕಥೆಯು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ದಡ್ಡರಿರಿಂದ ದಡ್ಡರು, ಕಿಲಾಡಿಗಳಿಂದ ಕಿಲಾಡಿ ಜನರ, ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಂದ ದಡ್ಡರ ಶೋಷಣೆಯಾಗುವುದು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಈ ಕಥಾಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಯವಾದ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಮೋಸಮಾಡುತ್ತಿರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಸುವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು

ಒಮ್ಮೆ ಮೋಸ ಹೋದವರು ತಮಗಾದ ನಷ್ಟದಿಂದ ಎಷ್ಟು ತೊಂದರೆ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಅವರೂ ಮೋಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಯಾವ ತೊಂದರೆ ಕೊಂಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಹೆಗ್ಗಡೆ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹೆಗ್ಗಡೆ ತನಗೆ ಮೋಸವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಬೇರೆಯವರು ತನ್ನಂತೆಯೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸದೆ ತಾಯಿ-ಮಗರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಸರಿಯಾದುದು ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶೋಚನೀಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದೇ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಇದು ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಪರಿಣಾಮಬೀರುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

"ಭೂಲೋಕದ ಯಮ"

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನ ತಂದೆಯಾದ ಹೈದರ್ ಆಲಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ದರೋಡೆ, ಕಳ್ಳತನ, ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮುಂತಾದ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರ್ಕಾರದ ಹಣವನ್ನು ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ, ಸರ್ಕಾರದ ನೌಕರರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಕಂದಾಯದ ಹಣವನ್ನು ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ದೊಡ್ಡ ನವಾಬನು ಅವನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಅವನು ಹಣ ನೀಡಿದರೆ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದು, ಗಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪ್ಪಿನಪುಡಿ ಹಾಕಿ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ಖಾರದಪುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಲೂ ಹಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ಕಬ್ಬಿಣ ಕಾಯಿಸಿ ಬರೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಬಂದೀಖಾನೆಗೆ ಹಾಕಿ ಭಾರವಾದ ಬೇಡಿಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಅರೆಹೊಟ್ಟೆಯ ಭೋಜನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ವಿವರಣೆ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಈ ಕಥೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಬಹಳ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಜನ ಮನದಲ್ಲಿ ಯಮಲೋಕ ಎಂದೊಡನೆ ನೆನಪಾಗುವುದು. ಪಾಪ ಮಾಡಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ, ಯಮ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆಂದು. ಅದೇ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹೈದರಾಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಭೂಲೋಕದ ಯಮ ಎಂದು ಶೀರ್ಷಿಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೈದರಾಲಿ ಕೆಟ್ಟವನೆಂದಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷೆಯಭಯದಿಂದ ಕಳ್ಳತನ, ದರೋಡೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಆತನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಲಂಚ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಮೋಸ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಈಗ ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಆಗ ಈ ರೀತಿ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರಿಗೆ ಕಠಿಣ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿದ್ದವು. ಇಂದು ಕಾನೂನು ನಿಯಮಗಳಿದ್ದರು ಸಹ ಅಪರಾಧಿಗಳು ಚಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಾನೂನಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಗಿಗೊಳಿಸಿ ಆದಷ್ಟು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಕಳ್ಳತನ, ದರೋಡೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಾಜ ಘಾತುಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಂದ ಎಂಬುದು ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

"ಭಕ್ತಿಪಾಠ"

ಒಂದು ಮೂಲಂಗಿ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪತಂಗವೊಂದು ಮೊಟ್ಟೆಯಿಟ್ಟು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕ್ರಿಮಿಯನ್ನು, ನನ್ನ ಮರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ ನೀನು ತಿನ್ನುವಂತಹ ಒರಟು ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ನೀಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮರಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾಕಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಕ್ರಿಮಿಯು ಟಿಟ್ಟಿಬದ ಸಹಾಯ ಕೇಳಿತು. ಟಿಟ್ಟಿಬವು ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲಂಗಿ ಸೊಪ್ಪು ಕೊಡು ಎಂದಾಗ ಕ್ರಿಮಿಯೂ ಪಂತಗ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಎಂದುದಕ್ಕೆ, ಟಿಟ್ಟಿಬವೂ ಇವು ಪಂತಗಗಳಾಗುವ ಮೊದಲು ಕ್ರಿಮಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ನೀನು ಮುಂದೇ ಪತಂಗವಾಗುತ್ತಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ನಂಬದ ಕ್ರಿಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಟಿಟ್ಟಿಬ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಂಬು ಭಕ್ತಿಯಿಡು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಟಿಟ್ಟಿಬ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಪತಂಗವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ಕ್ರಿಮಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೆ ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಅರಿತವರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಸರಿ ಎಂದು ಮೂಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಟಿಟ್ಟಿಬ ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಕ್ರಿಮಿಯೂ ಕೇಳದೆ ಇದ್ದಾಗ "ನೀನು ಹುಚ್ಚ, ಜಾಣನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹುಚ್ಚ ನೀನು, ಹುಚ್ಚನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದಂಥಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನಾನು ಗಗನಮಾರ್ಗದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರುವಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಧ್ವನಿಯು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಪಸಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ನಾನು ನಂಬುವಂತೆ ನೀನೂ ನಂಬು, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನುವರು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರು, ಹಿರಿಯವರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನಂಬಿಕೆಯಿಡುವುದೇ ಭಕ್ತಿ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಕಥೆಯ ಆಶಯ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಅದನ್ನು ನಾವು ಮೊದಲು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ.

"ಬಿಡಿ ಬರಹಗಳು"

ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು 'ಸುರಭಿ' ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕೆಲವು ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

"ವಿಜಯದಶಮಿ" ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಶಮಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಶಮಿ ಎನ್ನುವರು. ವರ್ಷಾ ಕಾಲವು ಕಳೆದುಹೋಗಿ ಶರದೃತುರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ದೌಹಿತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಂಗರಾಯರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಜಯದಶಮಿಯ ವಿಜಯೋತ್ಸವದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಆಚರಣೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

"ಕಾಲ ಪರಿಮಾಣ" ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಲ ಲೆಕ್ಕಹಾಕುತ್ತಿದ್ದದ್ದು, ಮರಳಿನ ಅಥವಾ ನೀರಿನ ಘಳಿಗೆಬಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಲವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕುತ್ತಿದ್ದದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅಂಗಗಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದಾದರೂ ವಾಹನವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ ಈ ರೀತಿ ಮಾನವ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಚಾರ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು "ವಿವಿಧ ವಾಹನಗಳು" ಎಂಬ ಲೇಖನ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಕಸುಬುದಾರರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು" ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಗೌಡರು ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. "ಕಣಜಗಳು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವು ಜೇನು ಹುಳುಗಳು ರೇಖಾಗಣಿತಜ್ಞರಾಗಿರುವುವು. ರೇಷ್ಮೆ ಹುಳುಗಳು ನೂಲುವ ಕಸುಬಿಗೆ ಸೇರಿಹವು. ಜೇಡರ ಹುಳು ನಯಿಗೆಯ ಕೆಲಸದವು. ಇರುವೆಗಳು, ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗಳು ಆರಂಭಮಾಡತಕ್ಕವರು ಮತ್ತು ಖನಿಕರು. ಬಾನ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನೊಣ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕವು. ಮಿಣಕು ಹುಳುಗಳು, ಮಶಾಲ್ಬಿಗಳು, ಗಾನ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಗಳೇ ಸಂಗೀತಗಾರರು. ನೀರುನಾಯಿ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ ಪಕ್ಷಿ ಅತಿ ಚತುರರಾದ ಬೆಸ್ತರು, ಬೀಟರ್ ಎಂಬ ನೀರುನಾಯಿ. ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಚಿಟ್ಟಲಿಯು ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ತೋಡಿ ನೆಲದ ಕೆಳಗೆ ತನ್ನ ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಎಂಜಿನೀಯರಿಗೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ನರಿಯು ಬೇಟೆಗಾರನು, ಡೇಗೆಯು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವನು, ಜಿಗಳಿಯು ವ್ರಣಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾದ ವೈದ್ಯನು, ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಡೊಂಬರನೆಲ್ಲ ಮೀರಿಸಿದ ಡೊಂಬರವನು ಕಪಿ" ಎಂದು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ಟಾಕ್ ಹೋಂ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ "ಸ್ಟಾಕ್ ಹೋಂ" ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

"ಈ ಬಿಡಿಬರಹಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ ಘೋಷಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಭೂಗೋಳಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ "ಶಾರದ ಭೂಗೋಳ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಎಂಬ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದರೂ ಈ ಲೇಖನಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ."[೧]

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಎಂ.ಎಲ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ರಚಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಥೆಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ನೀತಿಬೋಧೆ, ಪರೋಪಕಾರ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠವಾದಂತಹವುಗಳಾಗಿವೆ.

■■

೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕೋಶ, ರಾಜಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ, ಕದಿರು ಪ್ರಕಾಶನ ೨೦೦೩, ಪುಟ ೧೦೫.

ಅಧ್ಯಾಯ-೮

ಸಮಾರೋಪ

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನವೋದಯಪೂರ್ವ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ನಾಟಕ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕಾವ್ಯ, ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಇವರನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುರುದು ನಾಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿಂತು ನೀರಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ಜೀವಕಳೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮನನೀಯವಾದುದು. ಇವರು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನ್ಯಾಯಧೀಶರಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳ ಕುರಿತಾದ ಒಂದು ಕಿರು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಎಲ್ಲಾ ಬರಹಗಳಲ್ಲೂ ವಿದ್ವತ್ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ, ಗಾಂಭಿರ್ಯವೂ ಅಚ್ಚಕಟ್ಟುತನವೂ, ಕವಿಯ ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುಭವ, ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನವೂ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಪ್ರೇಮವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಸೊಗಸಾದ ಸತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಸಹೃದಯರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಯಾವ ಬರಹವಾಗಲಿ ಅಪ್ರಯೋಜಕ, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಲ್ಲದ್ದಾಗಿಲ್ಲ. ಜನಮನಗಳಿಗೆ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಂತಹವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದೂ ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನು ವಾಚಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಹ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಿಗಿದ್ದ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನಾವು ಕಾಣುವ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ ಕಂದ, ವೃತ್ತ, ರಗಳೆ, ಹಾಡುಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಹಾಡಲು

ಅರ್ಹವಾದ ಹಾಡುಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು. ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಗಗಳು ಸೂಚಿತವಾಗಿವೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭವನ್ನೂ ತೂಗಿನೋಡಿ ಅದು ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂಭವಗಳು ಅಸಂಭವನೀಯಗಳಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಡನೆ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನುವಾದಕರಾಗಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಬರಹಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅವರ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪಡೆದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಯಶಸ್ಸು ಗಳಿಸಿದ ಆದ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಹಲವು ಹೊಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌಧ ಅದು ಎಷ್ಟೇ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿರಲಿ, ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರಂತಹವರು ಅವರಂಥ ಅನೇಕರೂ ಕಟ್ಟಿದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಹಿನಿ ನಾಟಕ, ಭಾಷಾಂತರ, ಕಾವ್ಯ, ಗದ್ಯ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಮಜಲಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಸಾಂಪ್ರಾದಾಯಿಕ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಿದೆ. ಜಾನಪದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಕಲೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತುಂಬಾ ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹವಾದುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಪರಿಪೂರ್ಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರಾದ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

■■

ಅನುಬಂಧ

"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಬರಹಗಳು"

ನಾಟಕಗಳು

೧. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವ

೨. ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯಂ

೩. ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಂ

ಕಾದಂಬರಿಗಳು

೧. ಚಿಕ್ಕಬಣಜಿಗರು

೨. ಕನ್ಯಾವಿತಂತು

೩. ಭವಾನಿ ಬಾಳು

ಕಾವ್ಯಗಳು

೧. ಚಾಮನೃಪಚಂದ್ರ ಪ್ರಭೆ

೨. ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲವೇ ಬಲ

೩. ಈಚಲವನ

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ

೧. ಪೆಸ್ತಲಾಟ್ಸಿಯವರ ಚರಿತ್ರೆ

೨. ಶಾಲಿವಾಹನನ ಚರಿತ್ರೆ

೩. ಲೋಹಿತಾಕ್ಷರಾಯನ ಚರಿತ್ರೆ

೪. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಋಷಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆ

೫. ಮೆ ॥ ಜೆ. ವ್ಯಾನ್ ಸ್ಯಾಮಿರನ್ ಪೋಪ್‌ರವರು

೬. ಆನರಬಲ್ ಮೆ ॥ ಡಿ. ಡಂಕನ್

೭. ಅರ್ಗಳದ ರಾಣಿ

೮. ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ

೯. ಗನೂರು ರಾಣಿ

ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳು

೧. ದ್ವಾದಶ ಕುಮಾರರು

೨. ವಿವೇಕಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಾ ಪ್ರತಿಫಲ

೩. ಪುಷ್ಪಾಮಂಜರಿಯ ಕಥೆ

೪. ಅಧಿಕಾರ ವಿಧೇಯತೆ

೫. ಕೋತಿಯೂ ಕನ್ನಡಿಯೂ

೬. ಭೂಲೋಕದ ಯಮ

೭. ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಕಥೆ

೮. ಭಕ್ತಿಪಾಠ

ಬಿಡಿ ಬರಹಗಳು

೧. ವಿಜಯದಶಮಿ

೨. ಕಾಲಪರಿಮಾಣ

೩. ವಿವಿಧ ವಾಹನಗಳು

೪. ಕಸುಬುದಾರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು

೫. ಸ್ಪಾರ್ಕ್ ಹೋಂ

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಸುರಭಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರು ನಗೆಹನಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವು ಈಗಲೂ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನಗಿಸುವಷ್ಟು ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು "ಹರಕು-ಮುರಕು" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಕೃತಿಗಳು

೧. **"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳು"**

ಸಂಪಾದಕರು : ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಸಂಸ್ಮರಣ ಸಮಿತಿ

ಮುದ್ರಣ : ೧೯೭೪

ಪ್ರಕಾಶನ : ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು

೨. **"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಜಾನಪದ ಕೊಡುಗೆ"**

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ॥ ಜಿ.ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ

ಮುದ್ರಣ : ೧೯೯೫

ಪ್ರಕಾಶನ : ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

೩. **"ಶ್ರೀಕಂಠೇಶಗೌಡರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ"**

ಲೇಖಕರು : ಸದಾಶಿವ ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆ.

ಮುದ್ರಮ : ೧೯೯೨

ಪ್ರಕಾಶನ : ಚಿತ್ರಭಾನು ಪ್ರಕಾಶನ,ಮೈಸೂರು

೪. **"ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸಕರು"**

ಲೇಖಕರು : ಡಾ॥ ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ

ಮುದ್ರಣ : ೧೯೭೦

ಪ್ರಕಾಶನ : ಕಾವ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು

೫. **"ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ"**

ಲೇಖಕರು : ಪ್ರೊ|| ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೬

ಪ್ರಕಾಶನ : ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬. **"ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ"**

ಲೇಖಕರು : ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೨

ಪ್ರಕಾಶನ : ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಧಾರಾವಾಡ.

೭. **"ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ"**

ಲೇಖಕರು : ಡಾ|| ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೫

ಪ್ರಕಾಶನ : ತಳುಕಿನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು.

೮. **"ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಯ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ"**

ಲೇಖಕರು : ಡಾ|| ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಭರಣ್ಯ

ಮುದ್ರಣ : ೧೯೬೦,

ಪ್ರಕಾಶನ : ಪ್ರಭಸ ಬಿಡುಗಡೆ, ಮಧುರೈ

೯. **"ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಾವಲೋಕನ"**

ಲೇಖಕರು : ಎಸ್.ಎಸ್. ಭಗವತಿ

ಎಸ್.ಎಸ್. ಮೇಲಿನಮುನಿ

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೨

ಪ್ರಕಾಶನ : ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗದಗ

೧೦. **ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕೋಶ**

ಸಂಪಾದಕರು : ರಾಜಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೩

ಪ್ರಕಾಶನ : ಕದಿರು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು